

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

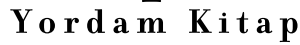
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÇİZGİLERLE NÂZİM HİKMET

Yordam Kitap

Şair ve yazar. Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Genel Sekreteridir.
İki aylık edebiyat dergisi *Sözcükler*'in kurucusu ve yayın yönetmenidir.

1966 yılında Kocaeli’de doğdu. 1988 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Grafik Bölümünden mezun oldu. *Deli, RR, Dinozor, Aydınlık, Bilim ve Ütopya, Yeni Yüzyıl, Ateş, Akrebin Gölgesi, HBR, Resimli Roman, Küstah* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde çizgi roman ve illüstrasyonlar yaptı. Çalışmalarına, 2000 yılında yerleştiği Edirne’de devam etmektedir.

Yordam Kitap: 311 • Çizgilerle Nâzım Hikmet • Soner Tuna - Turgay Fişekçi
ISBN 978-605-172-241-2 • *Düzeltilme:* Turgay Fişekçi
Kapak Tasarım: Savaş Çekiç • *Uygulama:* Gönül Göner
Birinci Basım: Ocak 2018
© Soner Tuna, 2018; © Yordam Kitap, 2018

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Çağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • Faks: 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamKitap • www.twitter.com/YordamKitap

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

ÇİZGİLERLE
NÂZİM HİKMET

SONER TUNA

(ÇİZGİLER)

TURGAY FİŞEKÇİ

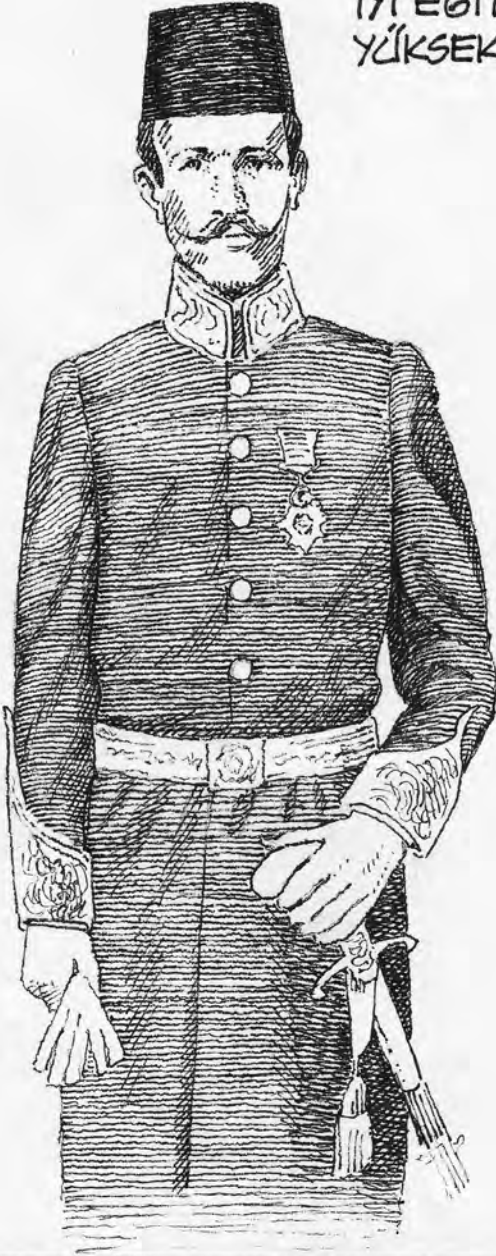
(METİN)

Yordam Kitap

NÂZİM HİKMET, PEK ÇOK YÖNDEN TALİHLİ
BİR ÇOCUK. HEM ANNÉ, HEM DE BABASI
AYDIN İNSANLAR.

BABASI HİKMET BEY,
GÜZEL SANATLARA İLHİ DUYAN,
İYİ EĞİTİM GÖRMÜŞ, BİR
YÜKSEK MEMUR;

ANNESİ CELİLE HANIM RESSAM ;

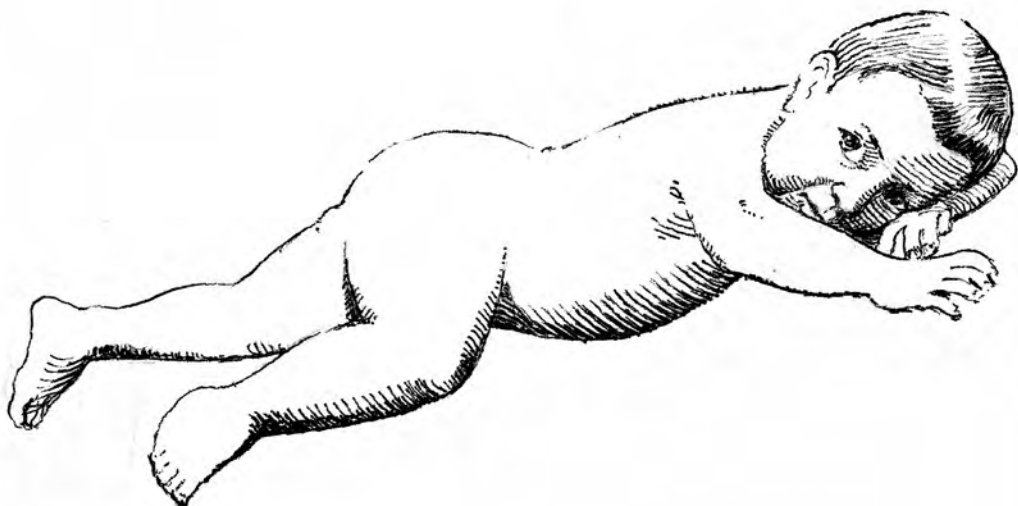
Namık Kemal

BABASININ BABASI MEHMET NÂZİM PAŞA,
MEVLEVİ TARİKATINA BAĞLI, ÖZGÜRLÜKÇÜ
DÜŞÜNCEDE ŞAİR VE ÇEVİRMEN. NAMIK KEMAL'İN,
MİTHAT PAŞA'NIN ARKADAŞI.

EVİNDE DÜZENLENEN TOPLANTILARDA,
NAMIK KEMAL GİBİ YENİLİKÇİ, ÖZGÜRLÜKÇÜ,
TOPLUMCU VE TEVFİK FİKRET GİBİ YURTSEVER,
ÖZGÜRLÜKÇÜ VE SAVAŞ KARŞITI ŞAİRLERİN
ŞİİRLERİ OKUNUYOR.

KÜÇÜK NÂZİM BU ŞİİRLERİ DİNLEYEREK
BÜYÜYECEK.

NÂZİM HİKMET, SELANİK'TE DOĞDU.
DOĞDUĞUNDA BABASI BU KENTTE MEMUR
OLARAK BULUNUYORDU.

— 1902'DE DOĞDUM
DOĞDUĞUM ŞEHRE DÖNMEDİM BİR DAHA
GERİYE DÖNMEYİ SEVMEM

O TARİHLERDE DEDESİ NÂZİM PAŞA İSE
DİYARBAKIR VALİSİYDİ. KISA SÜRE SONRA DEDE
HALEP VALİLİĞİNE ATANDI, BABA DA MEMURİ-
YETTEN İSTİFA EDİNCE AİLE HALEP'TE BULUŞTU.

EVDE SÜREKLİ MEVLÂNÂ'DAN YÜKSEK SESLE
ŞİİRLER OKUYAN NÂZİM PAŞA, TORUNU NÂZİM'
IN DA ŞAİR OLMASINI İSTİYORDU.

NÂZİM, DEDESİNİN MEVLEVİLERLE YAPTIĞI
TOPLANTILARI İZLİYOR, OKUNAN ŞİİRLERİ, YAPILAN
SOHBETLERİ DİNLİYORDU.

KULAĞI BURADA SAATLER BOYU OKUNAN
ŞİİRLERİN EZGİLERİYLE DOLUYDU.

Halep 1905

KARDEŞİ SAMİYE'NİN DOĞDUĞU YIL
(1907) İSTANBUL'A DÖNDÜLER. ÖNCE BAHA-
RİYE'DE, SONRA DA GÖZTEPE'DE OTURDULAR.
NÂZİM BURADAKİ TAŞMEKTEP'TE İLK ÖĞ-
RENİMİNE BAŞLADI.

DÜNYAYI YENİ YENİ ANLAMAYA BAŞLADI.
Ğİ BU İLK GENÇLİK YILLARININ BAŞINDA
ÇÖKMEKTE OLAN KOCA BİR İMPARATORLUĞUN
ENKAZI İÇİNDE BULMUŞTU KENDİNİ.

BU YÜZDEN HENÜZ ON BİR YAŞINDA YAZDIĞI
İLK ŞİİRİNİN ADI "FERYAD-I VATAN"DIR.

ŞİİRİNDE, BALKAN SAVAŞI'NIN YENİLGİYLE
SON BULMASI ARDINDAN YAŞANAN ACILARI
ANLATIYORDU.

*Sisli bir sabahtı henüz
Etrafı bürümüştü bir duman
Uzaktan geldi bir ses ah aman aman!
Sen bu feryad-ı vatani dinle işit
Dinle de vicdanına öyle hükmet
Vatanın parçalanmış bağı
Bekliyor senden ümit.*

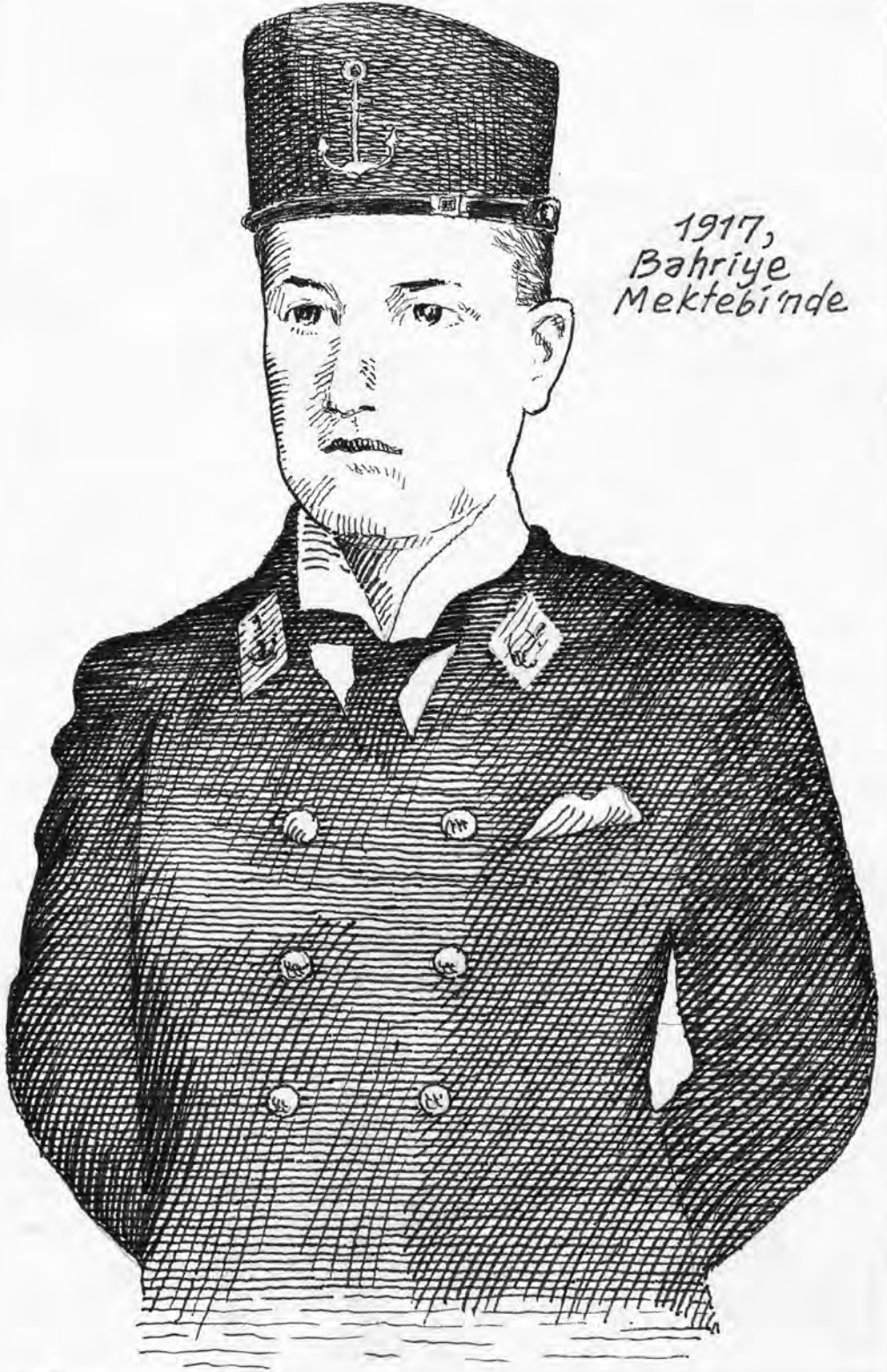
1914 'TE ON İKİ YAŞINDA YAZDIĞI İKİNCİ
ŞİİRİ ON BİR DİZELİK "BİR BAHRİYELİNİN AĞZINDAN"
İSE,

*Vatan uğrunda fedâ-yı cana
Benim gibi çok kişiler var.*

DİYEREK BİTER.

BU İKİ ŞİİRDE VE SONRASINDAKİ ŞİİRLERDE DE
GÖRÜLEN TEMEL ÖZELLİK GENÇ NÂZİM'DAKİ
YURTSEVERLİK DUYGUSUDUR.

SAİRİN YAŞAMININ SONUNA DEK ŞİİRLERİN-
DE HİÇ EKSİLMEDEN SÜRECEK ANA TEMA-
LARINDAN BİRİNİ OLUŞTURAN YURTSEVERLİK
DUYGUSU, ONU TA EN BAŞTA ŞİİR YAZMAYA
YÖNLENDİREN ANA ETKEN OLMUŞTUR.

GÖZTEPE'DEKİ TAŞMEKTEP'TE İLKOKULLU BİTİRİNCE DÖNEMİN EN İYİ OKULU SAYILAN GALATASARAY LİSESİ'NE YAZDIRILDI. BURADA FRANSIZCASINI PEKİSTİRDİ. ANCAK SAVAŞ YILLARINDA AİLESİNİN GELİRLERİNİN YETERLİLİĞİ NEDENİYLE SONRADAN KAYDI NİŞANTAŞI LİSESİ'NE ALINDI.

YAKINA GELEN SAVAŞ ONUN DİKKATİNİ DE BU KONDODA YOĞUNLAŞTIRDI. HELE DAYI-
SININ ÇANAKKALE SAVAŞI'NDA ÖLMESİNE ÇOK ÜZÜLDÜ. ONU ANLATAN ŞİİRLER YAZDI.

BİR AKSAM DENİZ BAKANİ CEMAL PA-
ŞA'NIN ZİYARETİ SİRASINDA NÂZİM'İN DE-
NİZCİLERLE İLGİLİ YAZDIĞI BİR SİİRİ OKUNCUN-
CA PAŞA ÖĞRENİMİNİ BAHRİYE MEKTEBİ'NDE SÜRDÜRMESİNİ İSTEDİ.

1917'DE ON BEŞ YAŞINDA HEYBELİ-
ADA BAHRİYE MEKTEBİNE BAŞLADI.

BAHRİYE MEKTEBİNİN ÖĞRENCİSİ OLMASI
ONU DAHA BİRÇOK GERÇEKLE YÜZLEŞTİRDİ.
HAYATI KAVRAYIŞI, TOPLUMUN YAŞADIĞI ALABO-
RA, BİR YANDA ÖSMANLI'NIN ÇÖKÜŞÜ, ÖTE YAN-
DA ANADOLU'DA BAŞLATILMAYA ÇALIŞILAN
KURTULUŞ HAREKETİ...

İSTANBUL'UN İSGALİ SİRASINDA YAŞANAN
16 MART OLAYI ÜZERİNE YAZDIĞI ÖFKE DOLU
DİZELERİ, HENÜZ BİCEMİNİ OTURTMADIĞI İLK
GENÇLİK DÖNEMİNİ YANSITIYORDU.

ÇANAKKALE SAVAŞI'YLA BOĞAZLARDAN
SOKULMAYAN İSGALCİ İNGİLİZ ASKERLERİNİN
İSİMLERİNİ AĞZINA ALMADAN "ADALI HAY-
DUT" A SESLENİYORDU İSTANBUL ADINA:

*Daha dün atıldığın, daha dün kovulduğun,
Daha dün kaçmak için ummanı dar bulduğun,
Daha dün kapısında dövüldüğün bir yere,
Girdin bir kahpe gibi sığınıp hilelere.
Girdin karanlıklarda adı bir hırsız gibi!
Şimdi de diyorsun ki: Artık benim sahibi,
'Ölmez güzelliğiyle artık İstanbul benim!
Ben bütün bir cihanı yumruğuyla ezenim!
Ah ey! Adalı Haydut sunu unutmakı biz
Mukaddes haklarını ezdirmeyenlerdeniz!*

NÂZİM HİKMET'İN OKULDAKİ TARİH VE EDEBİYAT ÖĞRETMENİ DÖNEMİN ÜNLÜ ŞAİRİ YAHYA KEMAL BEYATLI'YDI. AİLE DOSTLARI OLARAK EVLERİNE DE GELİP GİDEN ŞAİRE BÜYÜK HAYRANLIK DUYDU VE YAZDIĞI ŞİİRLERİNİ ONA GÖSTEREREK ELEŞTİRİLERİNİ ALDI.

DAHASI GENÇ NÂZİM'İN KİMİ ŞİİRLERİNİ
YAHYA KEMAL DÜZELTEREK, HATTA YENİ BAŞ-
TAN YAZARAK YAYIMLATTI. BU ŞİİRLER DAHA
ÇOK GENÇLİK AŞKLARINA İLİŞKİNDİR.

BİR KERESİNDE KIZKARDEŞİNİN KEDİSİ
ÜZERİNE YAZDIĞI BİR ŞİİRİ OKUDUĞUNDA
YAHYA KEMAL, KEDİYİ DE GÖRMEK İSTER,
SONRA DA ,

— SEN BU UYUZ KEDİYİ BİLE BU KA-
DAR GÜZEL ANLATABİLDİĞİNE GÖRE
İYİ ŞAİR OLACAKSIN

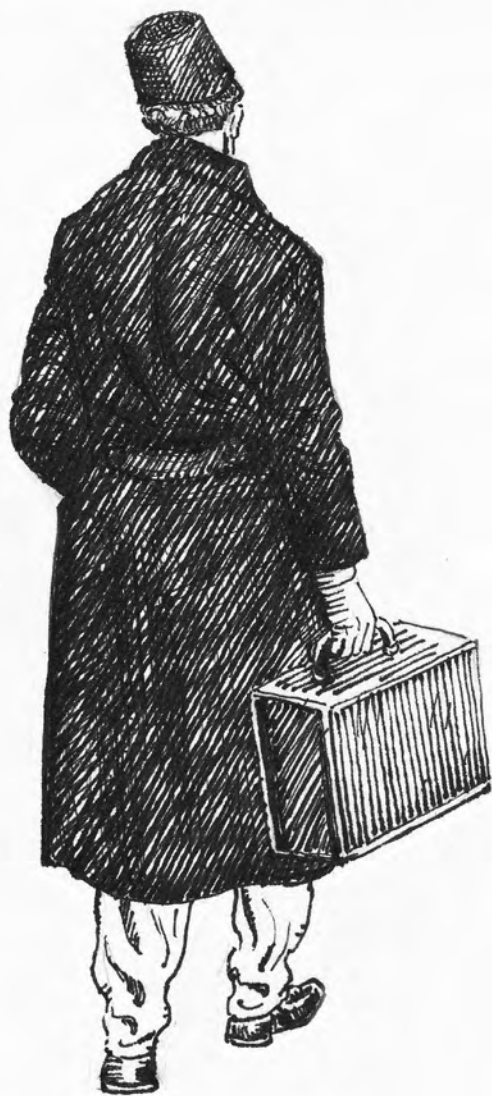
DER.

YAHYA KEMAL'İN NÂZİM'A BU DENLİ İL-
Gİ GÖSTERMESİNİN ALTINDAKİ TEMEL NEDEN
İSE ANNESİ CELİLE HANIM'A DUYDUĞU VE
"ERENKÖYÜ'NDE BAHAR", "VUSLAT", "ES-
Kİ MEKTUP" GİBİ ŞİİRLERİNE DE YANSI-
YAN DERİN AŞKTIR.

HEYBELİADA'DA ÜÇ YIL SÜREN ASKERİ
EĞİTİMDEN SONRA STAJYER GÜVERTE SU-
BAYI OLARAK ÇALIŞMAYA BAŞLAYAN NÂ-
ZİM, DAHA İLK GÜNLERİNDE GECE GÜVER-
TE NÖBETİNDE ÜSÜTÜNCE CİĞERLERİ SU
TOPLADI.

AYLAR SÜREN TEDAVİDEN SONRA TAM
İYİLEŞEMEMESİ ÜZERİNE ARTIK ASKERLİK
YAPAMAYACAĞINA KARAR VERİLEREK
SAĞLIK NEDENİYLE 17 MAYIS 1920'DE
ASKERLİKTEN ÇIKARILDI.

1920'DE "ALEMDAR" GAZETESİNİN AÇTIĞI BİR ŞİİR YARIŞMASINDA "BİR DAKİKA" ADLI ŞİİRİYLE BİRİNCİLİK ÖDÜLLÜNÜ KAZANDI.

İSTANBUL'UN İSGAL EDİLMESİ ÜZERİNE YAZDIĞI "KIRK HARĀMİLERİN ESİRİ" BÜYÜK İLGİ UYANDIRINCA NĀZİM, BİRDENBİRE TANILAN BİR ŞAİR OLDU.

ŞAİR DUYARLIĞI GİDE-
REK EYLEMCİ BİR İÇERİK
KAZANIYORDU. AYNI YIL
"ALEMDAR" GAZETE-
SİNDE GÖRDÜĞÜ BİR
SİİRDEKİ "BENİM GÖN-
LÜM BİR KELEBEK /
DOLASIYOR ÇİÇEK Çİ-
ÇEK" DİZELERİNE
KARŞIN,

Benim gönlüm bir kartaldır,
Nerde güzel görürsem ben:
Haydi derim haydi saldır!
Böyle her an dövüşmekten
Gagasının rengi aldır!...

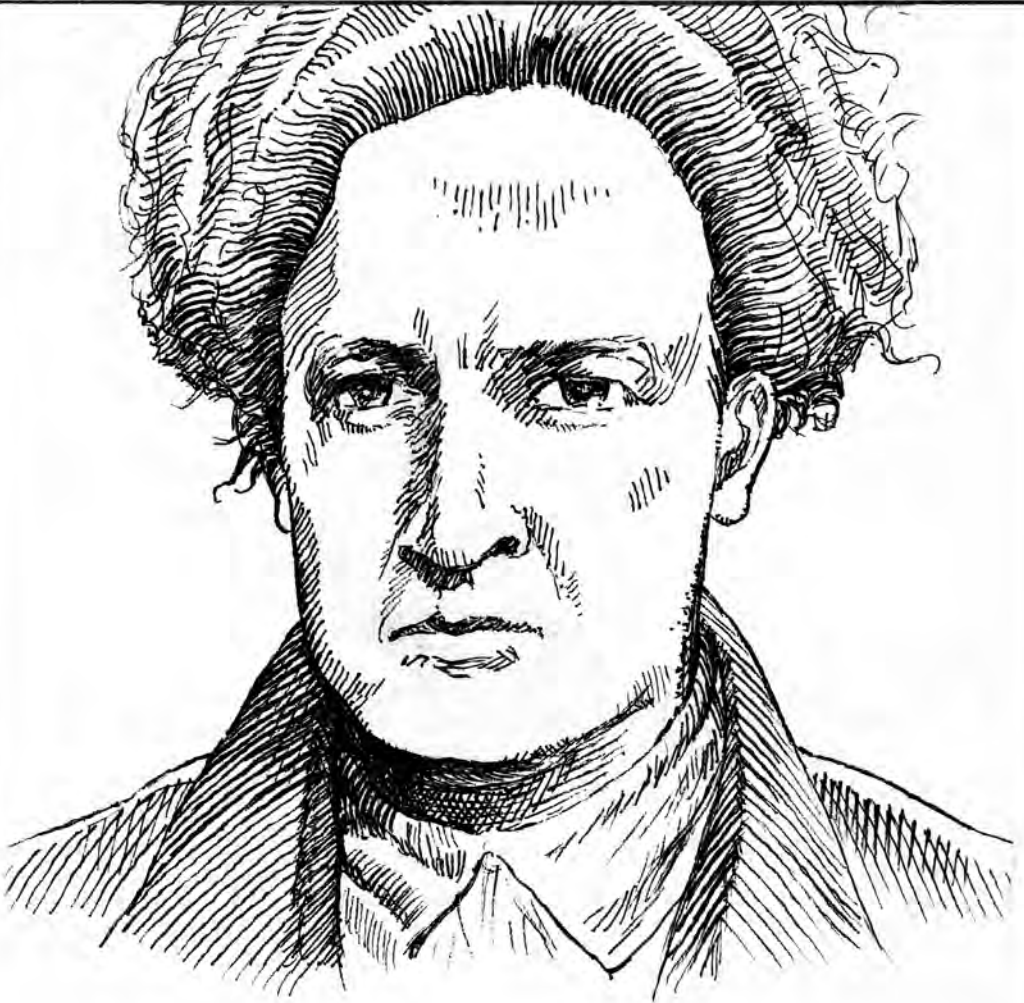
DİZELERİNİ YAZDI.

Biz ki İstanbul Şehriyiz,
Seferberliği görmüşüz :
Kafkas, Galıçya, Çanakkale, Filistin,
vagon ticareti, tifüs ve İspanyol nezlesi
bir de ittihatçılar,
bir de uzun konçlu Alman çizmesi
914'ten 18'e kadar
yedi bitirdi bizi.

Mücevher gibi uzak ve erişilmezdi şeker
erimiş altın pahasında gazyağı,
ve namuslu, çalışkan, fakir İstanbullular
sidiklerini yaktılar 5 numara lâmbalarında
Yedikleri mısır koçanıydı ve arpa
ve süpürge tohumu
ve çöp gibi kaldı çocukların boynu.
Ve lâkin Tarabyâ'da, Pötışan'da ve Ada'da Kulüpte
aktı Ren şarapları su gibi

...

(KUVÂYİ MİLLİYE)

İSTANBULLULAR DÜŞMANA TESLİM OLMAMAK İÇİN KARADENİZ ÜZERİNDEN ANADOLU'YA AKIYORDI. BİR YANDAN İSGALCILERE, ÖTE YANDAN BU FELAKETİN ORTAMINI SAĞLAYAN ALMAN ORDUSU'NA, SULTAN VAHDETTİN'E, İTTİHATÇILARA, YOKSULLUĞA VE UTANCA KARŞI ŞEHRİN ONURUNU KURTARMAK İÇİN MUSTAFA KEMAL VE ARKADAŞLARININ ANADOLU'DA BAŞLATTIĞI DİRENİŞE KATILIYORLARDI.

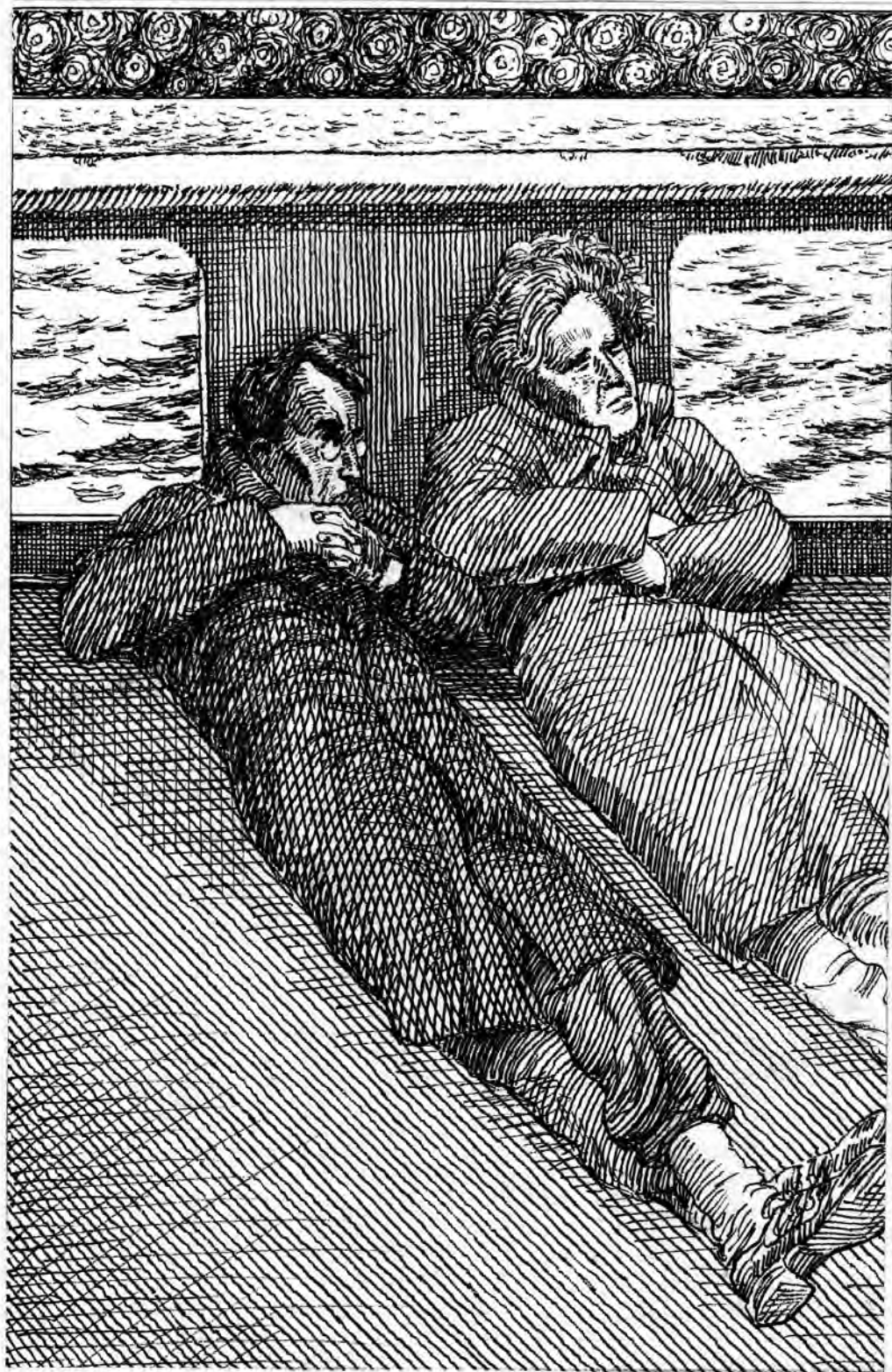
ANADOLU'DA BAŞLAYAN ULUSAL KURTULUŞ HAREKETİNİN GENÇ ŞAİRİ ÇEKMEMESİ DÜŞÜNÜLEMEZDİ.

ARKADAŞI VÂLÂ NUREDDİN İLE BİRLİKTE
1 OCAK 1921 GÜNÜ "YENİ DÜNYA" VAPU-
RUYLA İSTANBUL'DAN AYRILIRLAR.

GENÇ YÜREKLERİ ÖNLENEMEZ BİR
HEYECAN İÇİNDEDİR...

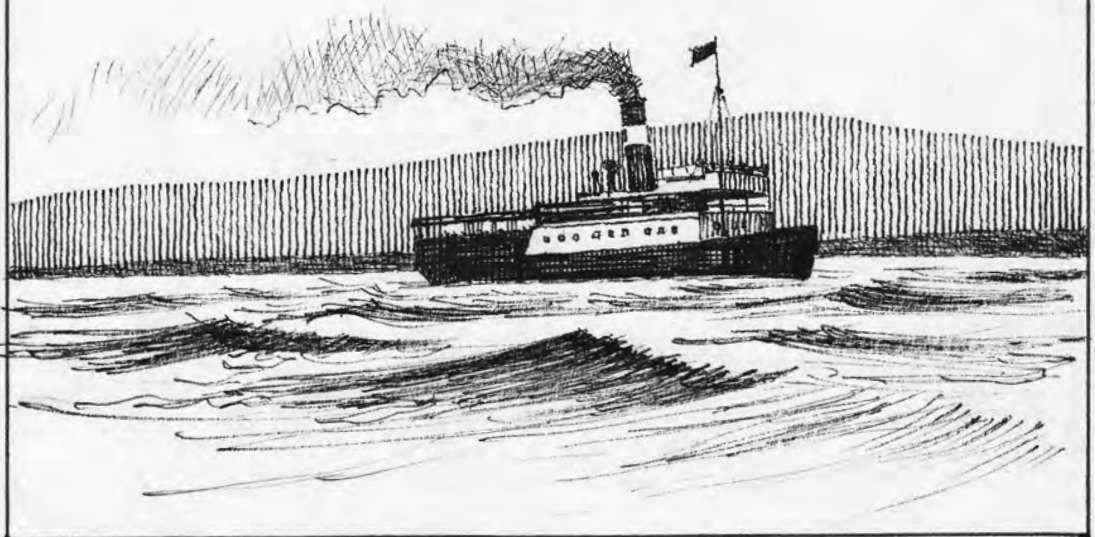
— GURBET ELLERDE SÜRÜNMEK VE ÖL-
MEK, OSMANLI PAYITAHTINI BU ZİLLETTE
GÖRMekten YEĞDİR. MÜCADELE EDEN-
LER ARASINA KATILMALI. (*)

(*) Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*

NÄZİM GİDECEĞİNİ AİLESİNE ACIKLAYAMAMIS,
YANINA HİÇBİR ŞEY ALMADAN ÜZERİNDEKİ EL-
BİSELERLE GEMİYE BİNMIŞTI.

YEDİ YASINDAN BERİ YAŞADIĞI KENTİNDEN
İLK AYRILIŞI BU. OKULLARINDA OKUDUĞU, HAYA-
TI ÖĞRENDİĞİ, ŞİİRE, RESME BAŞLADIĞI; BELKİ
DE BU NEDENLE ÇOK SEVDİĞİ, DOYAMADIĞI HA-
YATININ SONUNA DEK DE DOYAMAYACAĞI İS-
TANBUL'DAN GÖNÜLLÜ OLARAK TEK AYRILIŞI.

YETMİŞ BEŞ SAAT SONRA VAPUR KASTAMONU'NUN KARADENİZ KIYISINDAKİ İLÇESİ İNEBOLLU'YA VARIR. BURADAN BABASINA BİR KART GÖNDERİR :

— SEVGİLİ BABACIĞIM,

İKİ GÜNDÜR İNEBOLLU'DAYIZ. SİHHATİM ÇOK İYİDİR. BELKİ İKİ ÜÇ GÜNE KADAR ANKARA'YA HAREKET EDECEĞİZ. HALAMIN, SİZİN, ENİŞTEMİN ELLERİNDEN, ÇOCUKLARIN GÖZLERİNDEN ÖPERİM. MEKTUPLARINIZI BEKLERİM.

KARADENİZ SEYAHATI GAYET İYİ GEÇTİ. BURADA ADETA YAZ MEVSİMİ. TABİAT GAYET GÜZEL.

NÂZIM
İNEBOLLU, KARADENİZ OTELİ

ANKARA'YA GİTMEK İÇİN İNEBOLU'DA
İZİN BEKLEDİKLERİ SIRADA ALMANYA'DA
ÖĞRENİM GÖRMÜŞ VE O YILLARDAKİ SPAR-
TAKİST HAREKETTEN ETKİLENMİŞ BİR GRUP
GENÇLE TANIŞINCA İLK KEZ SOSYALİST
DÜŞÜNCELERLE KARSILASIRLAR. SOVYET
DEVİRİMİ'NE İLİŞKİN DUYDUKLARI HABER-
LER İKİ GENÇ ARKADAŞI ÇOK ETKİLER.

...

— İNANCLARIMIZDA BÜYÜK BİR DEPREM
OLUYORDU. MANEVÎ BİR SARSINTI GEÇİ-
RİYORDUK. İKİ KUTUP ARASINDA BOĞA-
LAMAKTAYDIK. SPARTAKİSTLERİN AŞI-
LADIĞI SOSYALİST FİKİRLER VE O GÜNE
KADAR KİŞİLİĞİMİZİ YOĞURMUŞ BULU-
NAN MİLLİYETÇİ FİKİRLER ARASINDA... (*)

(*) Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*

ÖTE YANDAN DA KENTTE İLK KEZ ANADOLU
İNSANINI TANIMAKTADIRLAR. NÂZİM ŞÖYLE YAZ-
DI :

"İNEBOLU GÖRDÜĞÜM İLK ANADOLU
KASABASI. ANADOLU KÖYLÜ KADININI DA İLK
BURADA GÖRDÜM. PAZAR YERİNDE GÖRDÜM
ONU. SIRTINDAKİ ODUN YÜKÜNÜ İNDİRME-
DEN ÇÖMELMİŞTİ DUVARIN DİBİNE. KABUĞUN-
DAN ÇIKMIŞ KOCAMAN İKİ KAPLUMBAGA-
YA BENZEYEN AYAKLARINI GÖRDÜM. ELLE-
RİNİ GÖRDÜM : ODUN YÜKÜNÜN URGANINI
TUTAN MÜBAREK ELLERİ BALTANIN SAPIN-
DAYMIŞLAR GİBİ ÖFKELİ, BEŞİK
SALLIYORMUŞ GİBİ SABIRLIVE
ŞEFKATLİYDİLER. "

ANKARA'YA GİDEBİLMEK İÇİN BEKLE-
DİKLERİ İZİN ÇIKTIĞINDA DOKUZ GÜN SÜ-
RECEK BİR YÖLCÜLLÜĞE ÇIKTILAR.

KİMİ ZAMAN YÜRÜYEREK...

KİMİ ZAMAN EŞEKLE ...

Bu yolculuk bir baska gercekle yüz-
leştiriyordu onlari : **YOKSUL ANADOLU**
KÖYLÜSÜ / BAKIMSIZ ANADOLU... KAFALARIN-
DA YOLLARDA GÖRDÜKLERİ ANADOLU GÖRÜ-
NÜMLERİYLE İNEBOLU'DA DİNLEDİKLERİ SOS-
YALİST DÜŞÜNCELER ÖRTÜŞÜYORDU...

—NE KİTAPLARDAN, NE AĞIZ PROPAGAN-
DASIYLA, NE DE SOSYAL DURUMUM YÜZÜ-
DEN GELDİM GELDİĞİM YERE... BENİ GELDİ-
ĞİM YERE ANADOLU GETİRDİ. KIYISINDAN
SÖYLE BİR ÜSTÜNKÖRÜ SEYRETTİĞİM ANA-
DOLU. YÜREGİM GETİRDİ BENİ GELDİĞİM YERE.

ANKARA'YA ULAŖMALARINDAN SONRA DA
BİR SÜRE NE GÖRÖV ALACAKLARINI BEKLE-
YEREK GÜNLERİNİ GEÇİRDİLER.

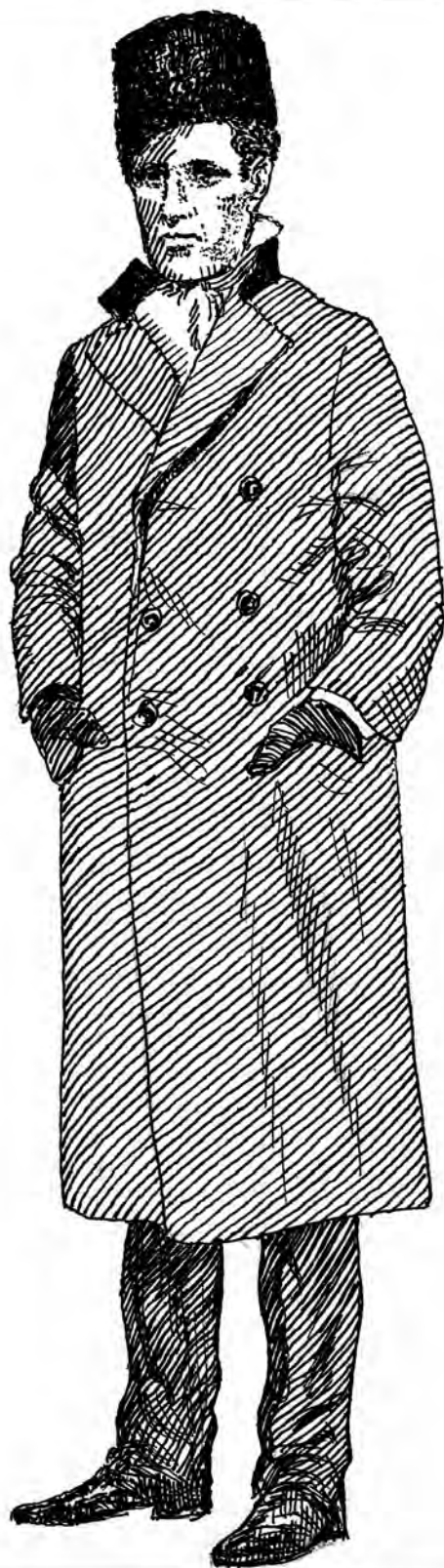
BU SIRADA YAZDIKLARI, İSTANBUL'DAKİ
GENCLERİ ANADOLU'YA ÇAĞIRAN BİR ŞİİR-
LERİ ÇOK ETKİLİ OLDU.

ON BİN ADET BASILIP DAĞITILAN "SİZ DE Mİ
SATILDINIZ?" BAŞLIKLİ ŞİİRİN KİMİ DİZELERİ
ŞÖYLEYDİ :

*Gel ey imanlı gençlik, gel ey beklenen gençlik,
Gel ki Anadolu'da senin bükülmez, çelik
İmanına, azmine, ümit bağlayanlar var.*

...

*O satılmış vezire, o satılmış kullara
O satılmış hünkâra siz de mi katıldınız?
Siz de mi satıldınız, siz de mi satıldınız?*

ANKARA'DA NÂZİM'İN AİLE ÇEVRESİN-
DEN PAŞALAR, TANIDIKLAR DA VARDI. ON-
LARLA GÖRÜŞTÜLER VE HATTA BİR GÜN
MUSTAFA KEMAL'LE DE TANIŞTIRILDILAR.

MUSTAFA KEMAL İKİ GENÇ ŞAİRİN EL-
LERİNİ SIKIP ONLARA,

— SİZE TAVSİYEM GAYELİ ŞİİRLER
YAZINIZ.

DEDİ.

NÂZİM MUSTAFA KEMAL'İN ÖNERİSİNİ
YAŞAMI BOYUNCA DİKKATE ALACAKTI.

ANKARA'DA SOVYETLER'DEN ÖVGÜYLE
SÖZ EDİLİYORDU.

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İLE SOVYET RUS-
YA ARASINDA BİR İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI
İMZALANMIŞTI.

MART AYINDA ANKARA HÜKÜMETİ'NCE
ÖĞRETMEN OLARAK BOLU'YA TAYİN EDİL-
DİLER.

YENİDEN ESYALARINI YÜKLENEREK,
YAYA OLARAK DÖRT GÜN SÜRECEK BİR YOL-
CULUĞA ÇIKTILAR.

— NÄZİM ŞİİR SÖYLEYE SÖYLEYE GEREDE'YE
DOĞRU YOL ALIYORDUK. ESKİ TÜRKLER ŞİİR
YAZMAK DEMEZ, ŞİİR SÖYLEMEK DERLER.
Dİ. HALBUKİ SAİR OLAN NÄZİM, BU DEYİ-
MİN PEK YERİNDE OLDUĞUNU İSPAT ET-
MİŞ BULUNUYOR. (*)

(*) Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nâzım Gecti*

BOLU'DA TANISTIKLARI AĞIR CEZA MAH-
KEMESİ YARGICI ZİYA HİLMİ BEY DE SOSYA-
LİST DÜŞÜNCELİ BİR AYDINDI.

NÂZİM ONUNLA KONUŞTUKÇA HEM BİL-
GİSİNİ ARTIRIYOR, HEM DE' SOSYALİZME
KARŞI İÇİNDE DAYANILMAZ BİR ÖZLEM
DUYUYORDU.

BABASININ GÖNDERDİĞİ FRANSIZCA KİTAP-
LARDAN FRANSIZ DEVRİMİ ÜSTÜNE BİLGİ
EDİNMIŞTİ. BABASINDAN AYRILAN ANNESİ,
İSE PARİS'E GİTMİŞ ORADAN NÂZİM'A Şİ-
İR DERGİLERİ YOLLUYOR, MEKTUPLARINDA
PARİS'E GELMESİNİ, ORADA YEPYENİ BİR
SANAT DÜNYASI BULACAĞINI YAZIYORDU.

VÂ-NÛ , SPARTAKİSTLER'DEN DİNLEDİK-
LERİNİN HEYECANIYLA ALMANYA'YA GİTME-
LERİNİ İSTİYORDU, HİLMİ ZİYA BEY İSE RUS-
YA'YA GİTMELERİNİ ÖNERİYORDU.

YAZ MEVSİMİNİN BAŞLAMASIYLA BOLLU'
DA DAHA FAZLA KALAMAYACAKLARINA KA-
RAR VEREREK YENİ YOLCULUK TASARILA-
RI YAPMAYA BAŞLADILAR.

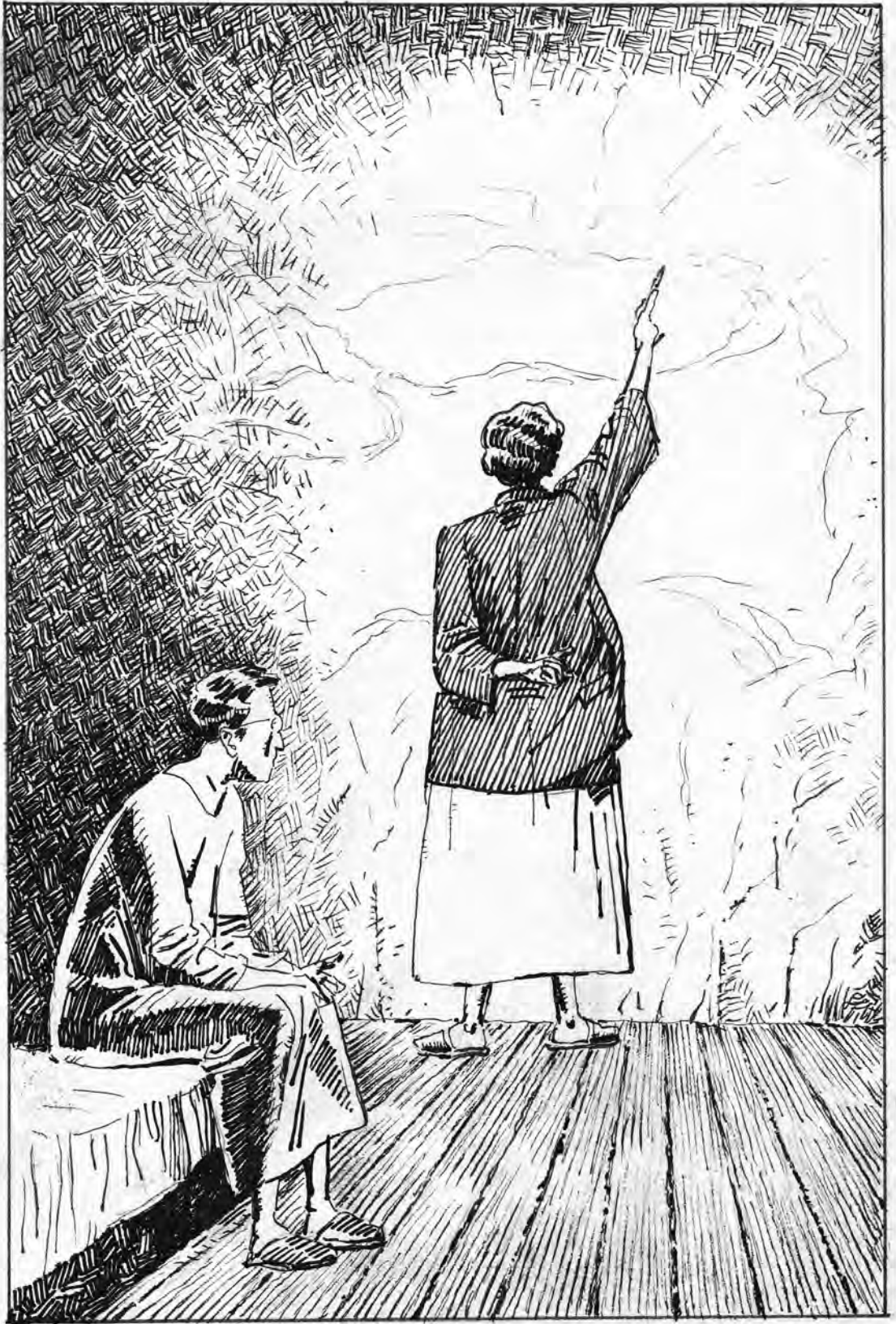
BEYAZ GECELİKLERİMİZ SIRTIMIZDA,
DUVARDA NÂZİM'İN ÇİZDİĞİ HARİTAYA
BAKIP DURURKEN DİKKATİMİZ BATIDAN
DOĞUYA ÇEVRİLDİ BU KEZ DE... NÂZİM
BÜYÜK DUVARIN BOŞ TARAFINA KARA-
DENİZ'İ DE İYİCE ÇİZDİ. KAFKASYA'YI
BELİRTTİ. ORTASINA DA TİFLİS'İ OTURTTU.

— BUNLAR NEREDEN GİDİYORDUR?

— BATUM'DAN.

BATUM'U DA OTURTTU YERİNE. EL
ŞAKAKTA DÜŞÜNDÜ DÜŞÜNDÜ. (*)

(*) Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*

ANKARA'DA TANISTIKLARI MATBUAT UMUM MÜDÜRLÜ MUHİTTİN BİROİN TİFLİS'E YERLEŞMİŞTİ. BİRAZ DA ONA GÜVENEREK RUSYA'YA GİTMEYE KARAR VERDİLER. BOLLU'DAN AKÇAKOCA'YA GEÇEREK BURADAN KALKAN BİR GEMİ İLE ÖNCE ZONGULDAK'A GELDİLER. ZONGULDAK'TAN BİNDİKLERİ BİR BAŞKA VAPURLA DA TRABZON'A ULAŞTILAR.

28-29 OCAK 1921'DE TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ LİDERİ MUSTAFA ŞÜPHİ VE ON DÖRT ARKADAŞININ TÜRKİYE'YE DÖNERKEN KARADENİZ'DE BOĞULARAK ÖLDÜRÜLMESİ KENTTE KUSKUDOLU BİR HAVA YARATMIŞTI.

... ASKER SİVİL TÜRLÜ ENGEL MAKAMLAR VARDI. POLİS MÜDÜRLERİ, ASKERLİK ŞUBESİ REİSLERİ VE SAİRE... NÂZİM ONLARA BENİ GÖSTERİYORDU :

— KARS'A KÂZİM KARABEKİR PAŞA'YA GİDECEĞİZ. ÖĞRETMEN ARIYOR BULAMIYORMUŞ. İŞTE VESİKALARIMIZ. LÂKİN ARKADAŞIM GÖRDÜĞÜNÜZ GİBİ ZAYIF. BU MEVSİMDE KARA YOLUNDAN GİDEMİYİZ. VAPURLA BALTIM'A GEÇERSEK, KAFKAS ÜZERİNDEN KARS'A GİTMEK DAHA KOLAY...

BÖYLE BİR GEÇİŞ TEZKERESİ İSTİYORDUK. İTİRAZ EDEMİYORLARDI. VERİYORLARDI. (*)

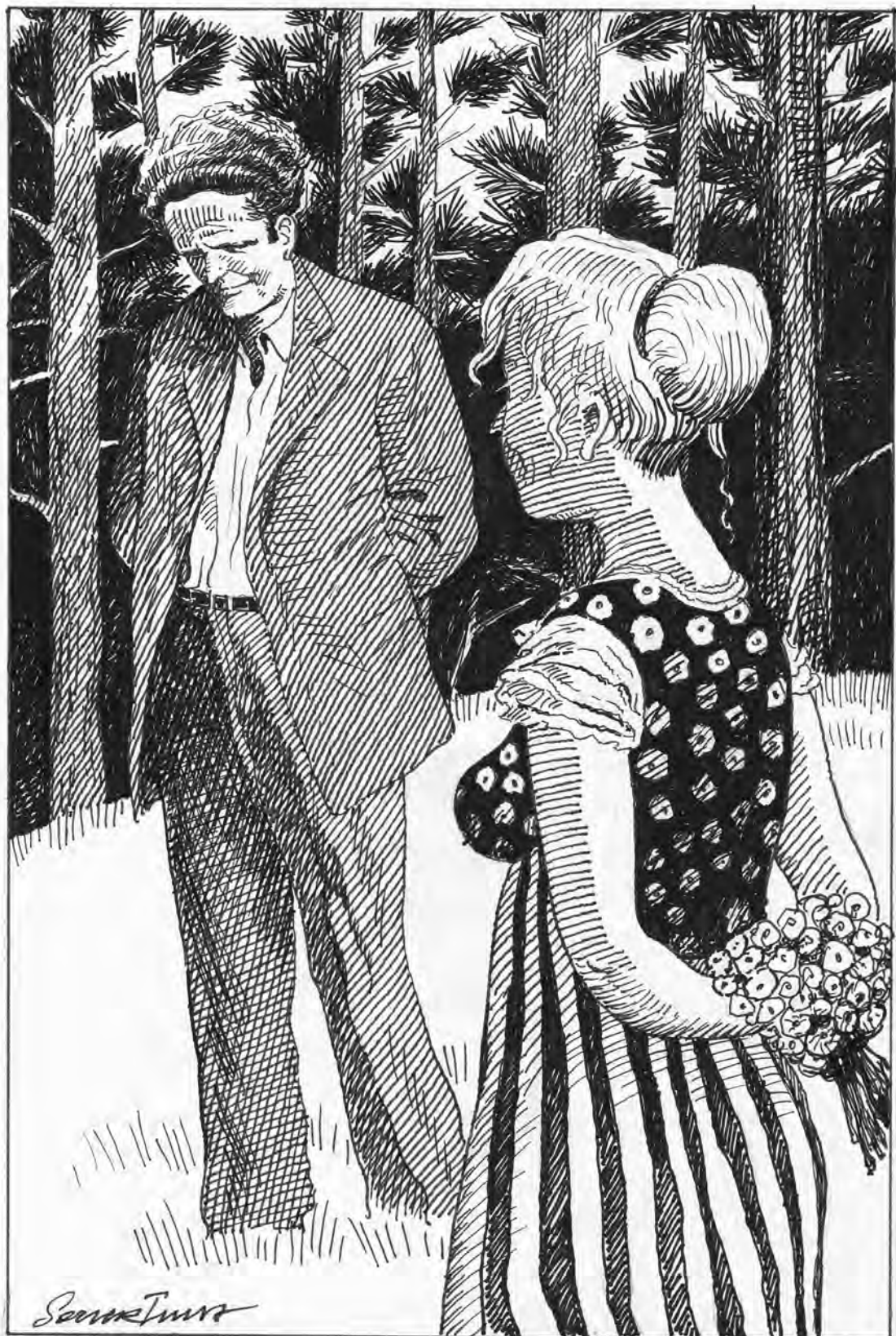
(*) Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*

ESKİ MEDENİYETLERİN SEYHLERİ, YOGİLER, YENİ MEDENİYETİN FİLOZOFLARI, PSİKOLOGLARI VE MAGAZİNCİLERİ ... AĞIZ BİRLİĞİ ETMİŞCESİNE "İRÂDE SEFERBERLİĞİ"NDEN BAHSEDERLER. İRADENİ TOPARLAYACAKMİSSİN, BAKALARINA YÖNELTECEK MİSSİN, ARZU ETTİĞİNİ YAPTIRABİLİRMİSSİN.

İSTE BİZ TRABZON'A GELDİĞİMİZ ZAMAN, TAA BOLLULAR'DAN, HATTÂ İNEBOLLULAR'DAN BERİ KURULA KURULA ÖYLE BİR İRADE SEFERBERLİĞİNE ERİŞMİŞTİK. (...) İKİ ARKADAŞ, KİMİN KARŞISINA GEÇİP DE BİR ŞEY İSTESEK, "OLMAZ" DİYEMİYORDU. BÜYÜLLÜYORDUK. KARŞIMIZDAKİLERİN İRADESİNİ İSKAMBİL KAĞIDI GİBİ YIKIP GEÇİYORDUK. TRABZON'A GELDİĞİMİZ ZAMAN KEMALİNİ BULAN BU HALİMİZ, DAHA SONRALARI, KAFKASYA'DA, RUSYA YOLLARINDA, MOSKOVA'DA DEVAM ETTİ. MOSKOVA'DA ÜNİVERSİTE HAYATININ İÇİNE GİRİNCE YAVAŞ YAVAŞ, DAĞILDI GİTTİ.

GALİBA, NÂZİM'İN İRADE SEFERBERLİĞİ KADINLAR KONGRESİNDE ÖMRÜNÜN SONUNA KADAR SÜRDÜ. (*)

(*) Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*

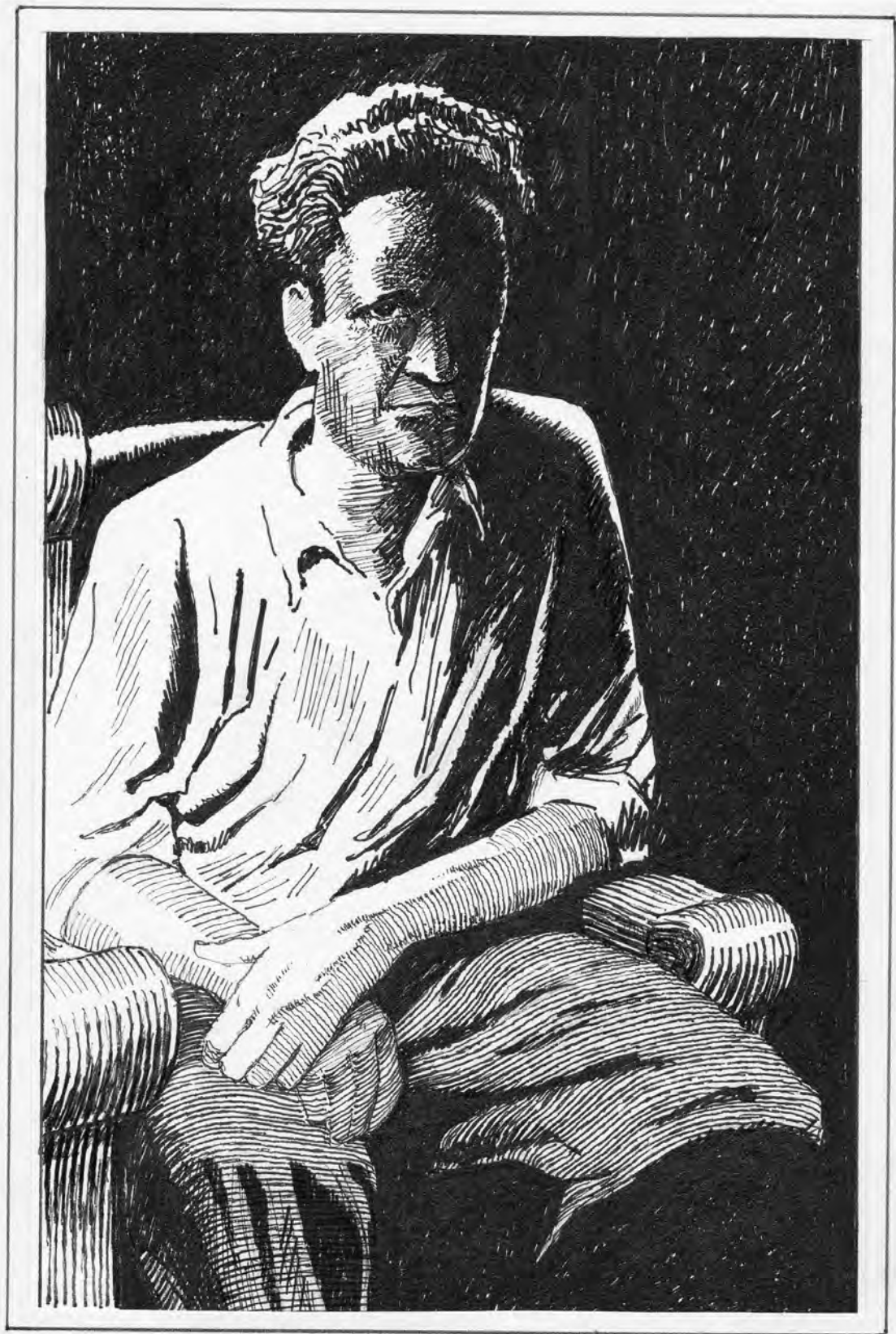
“BÖYLECE, İKİ ARKADAŞ KENDİLERİNİ
ÖĞRETMEN OLARAK TANITARAK BATUM'A
GİDEN BİR GEMİYE KENDİLERİNİ ATILAR.

30 EYLÜL 1921'DE BATUM'A GELDİKLE-
RİNDE ARTIK BAŞKA BİR ÜLKEDEYDİLER.

NÂZİM , BURADA , KALDIKLARI OTELDE HAYA-
TININ GERİ DÖNÜLMEZ BİR NOKTASINDA
OLDUĞUNU DÜŞÜNÜR.

ÖLÜMÜNDEN BİR YIL ÖNCE YAZDIĞI OTO-
BİYOGRAFİK ROMANI YAŞAMAK GÜZEL ŞEY
BE KARDEŞİM 'DE O GÜNLERDEKİ HESAP-
LAŞMASINI ŞÖYLE ANLATIR :

"OTURDUM BATUM'DA FRANSA OTELİ'NDE, MASANIN BAŞINA. AYAKLARI, YALNIZ AYAKLARI MI, HER BİR YANI OYMALI, YALDIZLI, GİRİNTİLİ, ÇIKINTILI, OVAL BİR MASA. ROKOKO... ÜSKÜDAR'DAKİ YALININ MİSAFİR ODASINDA DA ROKOKO BİR MASA VARDIR. ... RO_KO_KO ... KARADENİZ KIYISINDAN ANKARA'YA, SONRA ORDAN BOLU'YA YAPTIĞIM OTUZ BEŞ GÜNLÜK, OTUZ BEŞ YILLIK YAYAN YOLCULUKLA, ÖĞRETMENLİK ETTİĞİM KASABA, KISACASI, İSTANBULLU PAŞAZADENİN, DAHA DOĞRUSU PAŞA TORUNUNUN, ANADOLU'YA TANIŞMASI, BU KERE DE BATUM'DA, FRANSA OTELİ'NDE ROKOKO MASANIN ÜSTÜNDE DURUYOR, YIRTIK, KİRLİ, KANLI BİR YAZMA GİBİ SERİLMİŞ ROKOKO MASANIN ÜSTÜNDE... KARAR VER ÖĞLİM DİYORDUM KENDİ KENDİME, KARAR VER... KARAR VERİLDİ. ÖLMEK VAR, DÖNMEK YOK. DUR, ACELE ETME, ÖĞLİM. KOYALIM SORULARI DA ŞU MASANIN ÜSTÜNE, ANADOLU'NUN YANI BAŞINA. NEYİNİ VEREBİLİRSİN? HER SEYİ Mİ, HER SEYİ... HÜRRIYETİNİ, EVET! HAPİSHA- NELERDE KAÇ YIL YATABİLİRSİN BU LİĞURDA? ... GEREKİRSE ÖMRÜM BOYUNCA... İYİ AMA SEN KADINLARI SEVERSİN, YİYİP İÇMEYİ, TEMİZ GİYİNMEYİ SEVERSİN. AVRUPA'YI, ASYA'YI, AMERİKA'YI, AFRIKA'YI DOLAŞABİLMEK İÇİN CAN ATIYORSUN. ANADOLU'YU BATUM'DAKİ ROKOKO MASANIN ÜSTÜNDE BIRAKIP DA TİFLİS'TEN KARS'A ORDAN DA ANKARA'YA DÖNDÜN MÜ, BEŞ ALTI YILA KALMAZ MEBUS OLURSUN, BAKAN OLURSUN, KADIN, YEMEK, İÇMEK, SANAT, DÜNYA... BIRAK! HAPİSLERDE GEREKİRSE ÖMRÜM BOYUNCA YATABİLİRİM... PEKİ ASILMAK DA VAR, ÖLDÜRÜLMEK DE, SUPHİ'YLE ARKADAŞLARI GİBİ BOĞULMAK DA VAR, KOMÜNİST OLURSAM, DİYE SORMADIN MI KENDİ KENDİNE BATUM'DA? SORDUM? ÖLDÜRÜLMekten KORKUYOR MUSUN? DİYE SORDUM. KORKMUYORUM, DEDİM. BİRDEN, DÜŞÜNMEDEN Mİ? HAYIR. ÖNCE KORKTUGUMU ANLADIM, SONRA KORKMADIĞIMI."

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE KALMAK VE BURADA UYGULANAN YENİ DÜZENİ YAKINDAN TANIMAK KONUSUNDA DERİN BİR İSTEK DUYAN NÂZİM, TİFLİS'TE TANIŞTIKLARI ÖBÜR TÜRK KOMÜNİSTLERİ İLE BİRLİKTE MOSKOVA'YA DOĞRU YOLA ÇIKAR.

GÜNLER GECELER SÜREN BİR TREN YOLCULUĞUDUR BU...

...İÇ SAVAŞ NEDENİYLE YOLLAR AÇ, YARALI
İNSANLARLA DOLUDUR. NÂZİM GÖRDÜKLERİ-
NİN DEHŞETİYLE YAZDIĞI VE İLK SERBEST
ÖLCÜLÜ ŞİİRİNE "AÇLARIN GÖZBEBEKLE-
Rİ" ADINI VERİR.

BATUM'DA RUSÇA BİR GAZETEDE, İLK
KEZ BİLDİĞİ ŞİİR BİCİMLERİNE BENZEME-
YEN, UZUNLU KISALI DİZELERİN MERDİVEN
BİCİMİNDE DİZİLDİĞİ YENİ BİCİMLİ BİR ŞİİR
GÖRMÜŞTÜ. RUSÇA BİLMEDİĞİ İÇİN ANLA-
YAMADIĞI BU ŞİİRİN ÇAĞRIŞIMLARIYLA
YAZMIŞTI, "AÇLARIN GÖZBEBEKLERİ" Nİ.

Açlar dizilmiş açlar!

Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız

sıska cılız

eğri büğrü dallarıyla

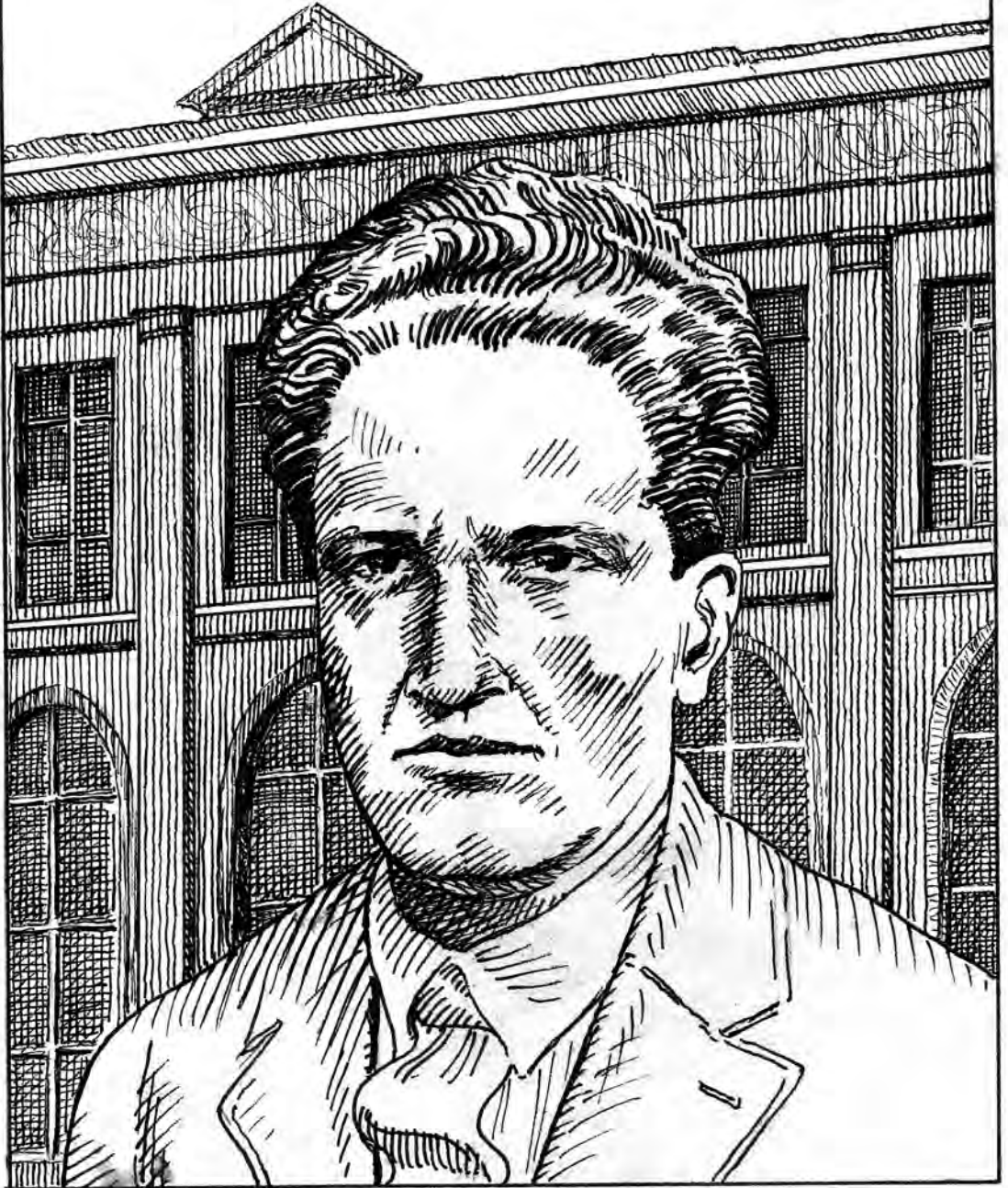
eğri büğrü ağaçlar!

Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız

açlar dizilmiş açlar

MOSKOVA'DA DOĞU EMEKÇİLERİ KOMÜNİST ÜNİVERSİTESİ'NE (KUTV) KAYDOLUR.

BÜTÜN GÜN BİR YANDAN RUSCA'YI SÖK-
MEYE ÇALIŞMAKTA, BİR YANDAN VERİLEN DERS-
LERİ ANLAMAYA ÇALIŞMAKTA, BİR YANDAN DA
DÜNYANIN ÇEŞİTLİ KÖŞELERİNDEN GELMİŞ
GENÇLERLE ARKADAŞLIK ETMEKTEDİR.

TİFLİS'TE BİRLİKTE OLDUKLARI, TANISIKLIK-
LARI TA 1915'E İSTANBUL'DAKİ KOMŞULUKLA-
RINA DEK UZANAN, MUHİTTİN BİRGİN'İN YE-
ĞENİ NÜZHET HANIM'LA DA MEKTUPLAŞA-
RAK KENDİSİNİ MOSKOVA'YA ÇAĞIRIR.

NÜZHET HANIM'IN DA GELİP KUTV'DA
DERSLERE BAŞLAMASIYLA NÂZİM KENDİSİNE
EVLENMEYİ ÖNERİR. İLGİLİ DAİRENİN ONAY-
LAMASIYLA DA EVLENİRLER.

Nüzhet Hanım
Moskova
1921

RUSÇA'YI SÖKEN NÂZİM, MAYAKOVSKİ'NİN
DE SİİRLERİNİN YAYIMLANDIĞI LEF DERGİ-
SİNİ İZLEMeye, MEYERHOLD TİYATROSUNA
GİTMEYE BAŞLAR.

Mayakovski

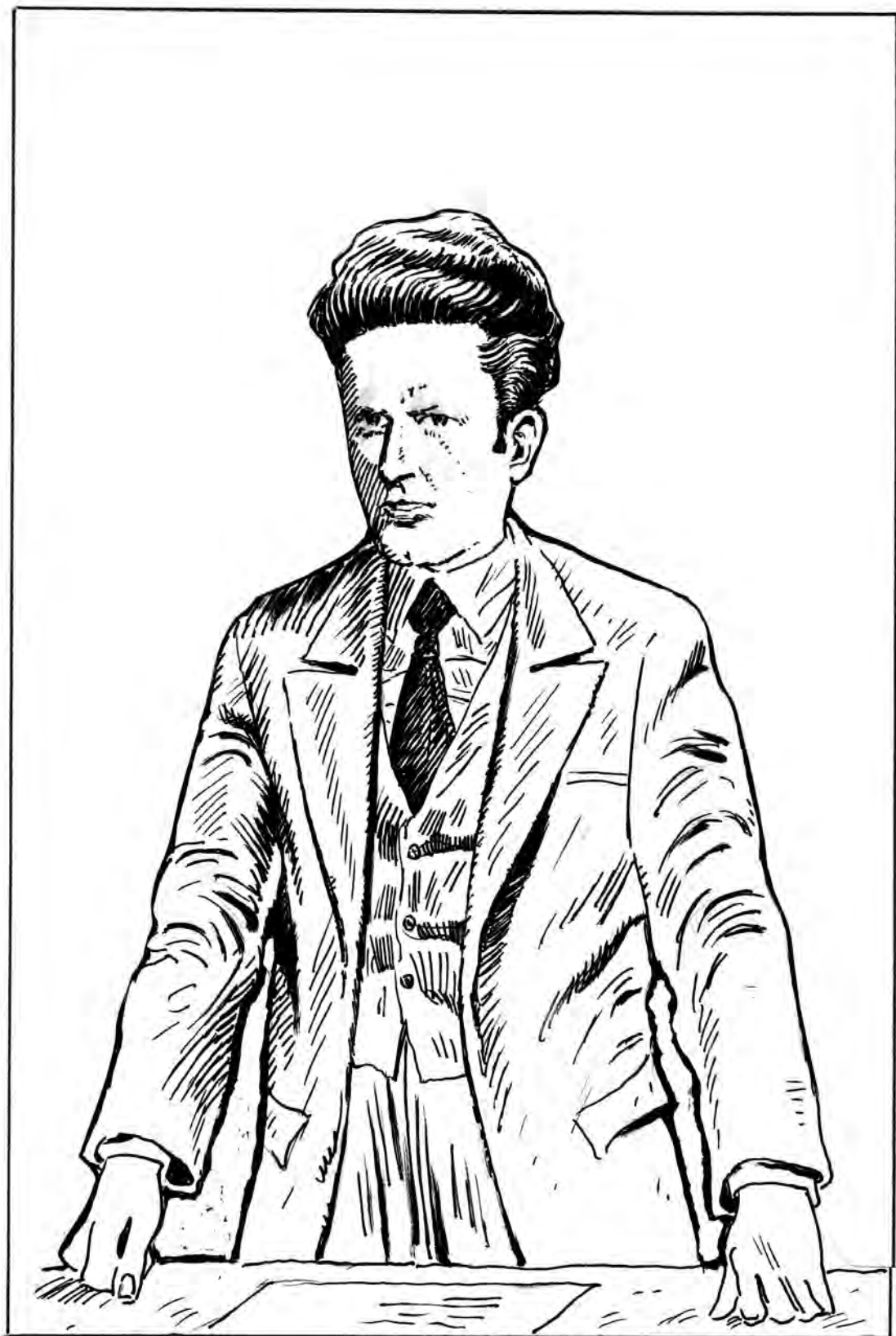
— SİİRLERİNİZ VE YAŞAMA BAKIŞLARINIZ
MAYAKOVSKİ İLE SENİ BENZER KILIYORDU.
ÖYLE Kİ BAŞKA PEK ÇOK İNTİHAR OLAYI-
NI ELEŞTİRMENE RAĞMEN MAYAKOVSKİ'
NİN KENDİNİ ÖLDÜRMESİNİ, "YAŞAM
SÜRESİNİ BELİRLEME HAKKINI KULLAN-
DI" OLARAK YORUMLAMIS, PSİKOLOJİK
BİR HASTALIK OLARAK DEĞERLENDİRME-
MİŞTİN... (*)

(*) Vera Tulyakova Hikmet, *Bahtiyar Ol Nâzım*

NÂZİM, BİR YANDAN DA YAZDIĞI ŞİİRLERİ İSTANBUL VE ANKARA'DA YAYIMLANAN "YENİ HAYAT", ORAK-ÇEKİÇ, "AYDINLIK" GİBİ DERGİLERE YOLLAMAKTA, YENİ BİR SOLUK TAŞIYAN BU ŞİİRLER EDEBİYAT ÇEVRELERİNDE GENİŞ BİR İLGİYLE KARŞILANMAKTAYDI.

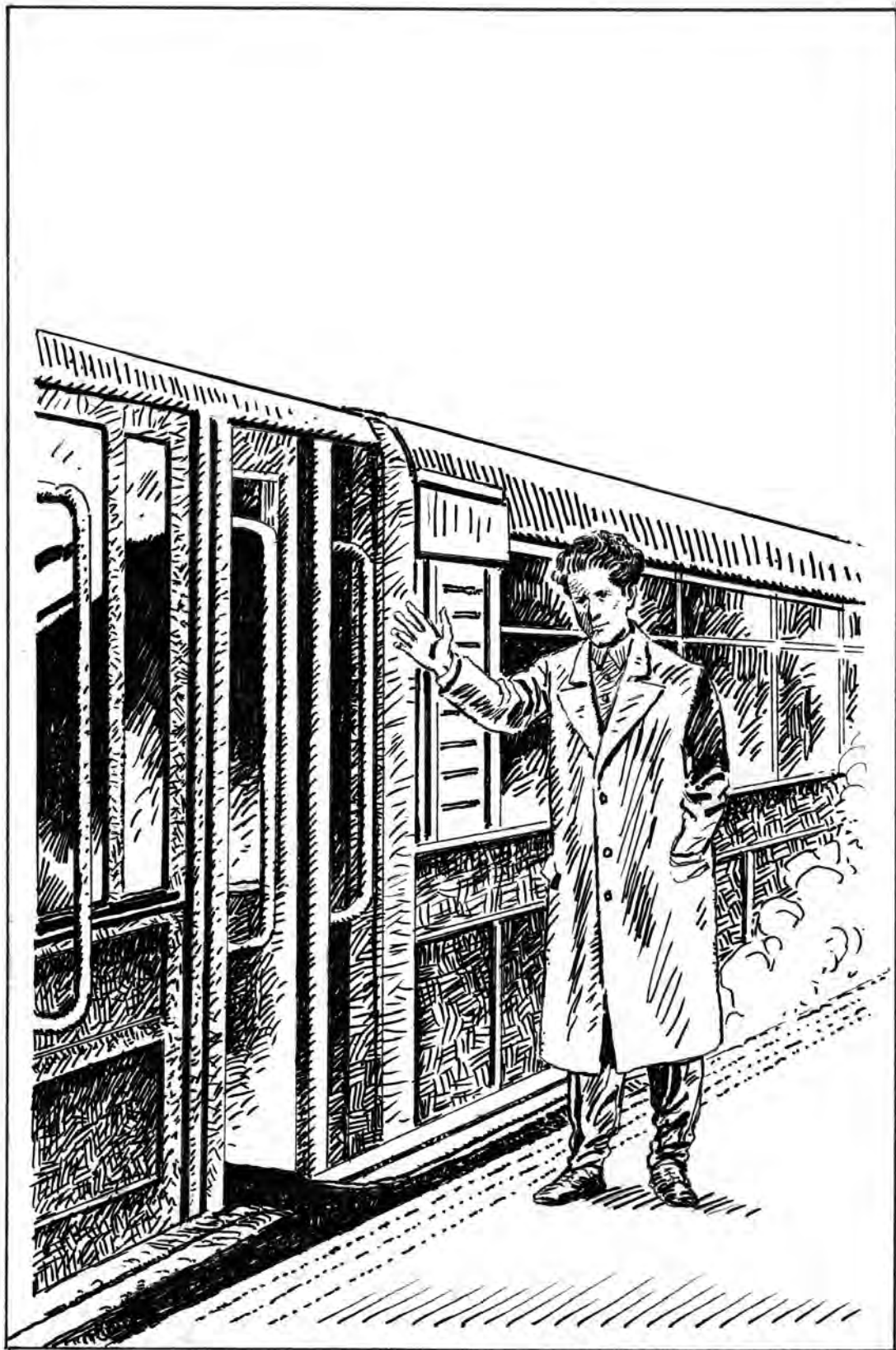
"ÖZELLİKLE "AYDINLIK" DERGİSİNDE ŞİİRLERİNİN YANI SIRA İŞÇİ SINIFI SORUNLARI ÜZERİNE YAZDIĞI İNCELEMELER DE DİKKAT ÇEKTİ.

"ÖĞRENMENİN COSKUSUYLA OYUNLAR DA YAZMAYA GİRİŞEN NÂZİM, GECE GÜNDÜZ DEMEDEN PARTİ TOPLANTILARINDA ŞİİRLER OKUYOR, KONUŞMALAR YAPIYORDU.

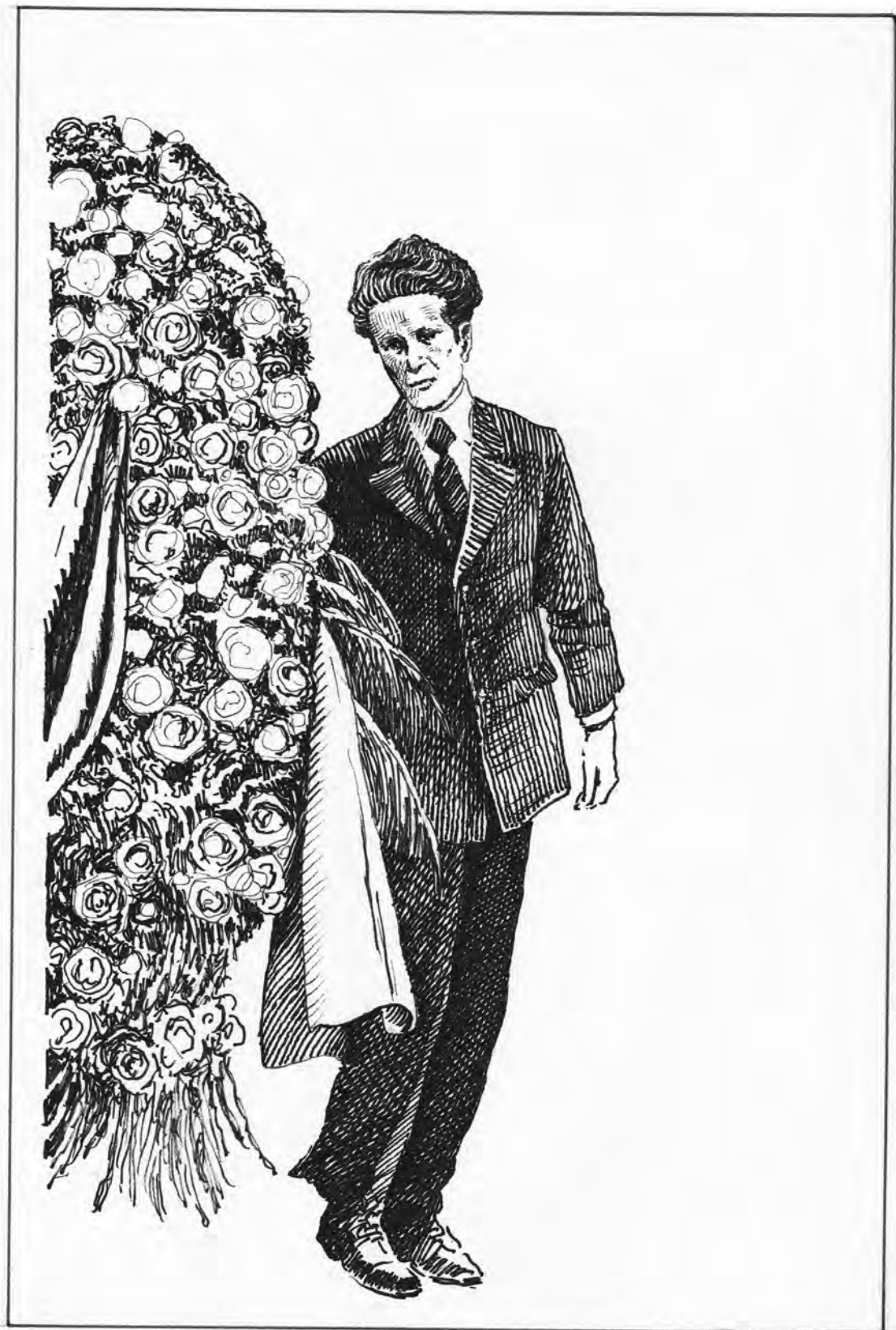
NÜZHET HANIM BİR YIL SONRA, 1923'ÜN
ÖĞRENİM YILININ BİTMESİYLE ÖNCE BAKÛ'
YE, ORADAN DA İSTANBUL'A DÖNER.

NÂZİM'LA İSTANBUL'DA YENİDEN BULLUŞ-
MAK ÜZERE SÖZLEŞSELER DE OLAĞANLİS-
Tİ KOŞULLARIN OLAĞAN AKIŞI İÇİNDE KEN-
DİLİĞİNDEN GERÇEKLEŞİVERMİŞ BU EV-
LİLİK YİNE KENDİLİĞİNDEN SONA ERER,
BİR DAHA CANLANDIRILAMAZ.

21 OCAK 1924 GÜNÜ LENİN'İN ÖLÜ-
MÜ, BÜTÜN YERYÜZÜNÜ SARSTIĞI GİBİ
NÂZİM'İN HAYATINDA DA ÖNEMLİ BİR YER
TUTAR.

O YILLARDA YANINDA BULUNAN ARKA-
DAŞI VÂLÂ NUREDDİN'İN ANLATTIĞINA GÖ-
RE LENİN'İN KATAFALKI BAŞINDA PARTİ'
YE GİRMİŞ ÜNİVERSİTELİLERİN NÖBET
TUTMALARINA İZİN VERİLMİŞ. NÂZİM'İN DA
BU NÖBETİ TUTTUĞUNU BİLDİĞİMİZE GÖ-
RE, BU TARİHTE PARTİ ÜYESİ OLDUĞUNU
SÖYLEYEBİLİRİZ.

KUTV'DA OKUDUĞU SIRADA BAŞINDAN GEÇEN BİR OLAY, SONRAKİ YILLARDA TÜRLÜ ÇEŞİTLEMELERLE NÂZİM'İN KİŞİLİĞİNİ YANSI-
TAN BİR ANEKOTOD OLARAK SIK SIK ANLA-
TILMIŞTIR.

BUNA GÖRE NÂZİM, MOSKOVA'DA OKU-
DUĞU GÜNLERDE ORADA BULUNAN VE KEN-
DİSİNİ HARBİYE MEKTEBİ'NE SOKAN CE-
MAL PAŞA TARAFINDAN YEMEĞE ÇAĞRILIR.

AÇLIK ÇEKEN BİR ÜLKEDE ZENGİN BİR
SOFRAYLA KARŞILASAN NÂZİM, PAŞA İLE
ŞİDDETLİ BİR SİYASAL TARTIŞMAYA GİRER.
PAŞA SONUNDA DAYANAMAYARAK ;

— NÂZİM, ELİMDE OLSA, BEN ŞİMDİ SENİ
ASTIRIR, SONRA DA ALTINA OTURUP AĞ-
LARDIM !

DER.

NĀZİM'İN YANITI DAHA DA ACIMASIZDIR:

— BEN SENİ ASTIRIR AMA ALTINA
OTURUP AĞLAMAZDIM!

1924 'ÜN SONLARINDA NÂZİM, TÜRKİYE'YE DÖNMEYE KARAR VERİR. PARTİ ARKADAŞI LAZ İSMAIL İLE BİRLİKTE YURDA DÖNERLER. İSTANBUL'DA BAHARİYE'DEKİ BABASININ EVİNE GELİP YERLEŞİR.

RUSYA'DA SANAT ALANINDA GÖRDÜĞÜ YENİLİKLERİ ÜLKESİNE AKTARMAK İSTEĞİYLE DOLUDUR İÇİ. OYUNLAR YAZMAYI, BUNLARI SAHNELEMİYİ, SİNEMA DÜNYASINA GİRMEYİ, EDEBİYAT SÖYLESİLERİ DÜZENLEMİYİ, YENİ DERGİLER ÇIKARMAYI TASARLAMAKTADIR.

"ORAK - ÇEKİC" VE "AYDINLIK" DERGİLERİNDE YAZMAKTA, İKİNCİSİNİN TEKNİK SEKRETERLİĞİNİ DE YAPMAKTAYDI. ZAMAN ZAMAN DA KOLTUĞUNA ALDIĞI DERGİLERİ, CAĞALOĞLU YOKUSUNDA, GALATA KÖPRÜSÜ ÜZERİNDE BAĞIRA BAĞIRA SATIYORDU.

1924' DE YAPILAN KOMINTERN'İN V. KONGRESİ'NDEN SONRA TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ (TKP) DE KENDİNİ YENİDEN ÖRGÜTLEMeye GİRİSTİ. NÂZİM, BU AMAÇLA DR. ŞEFİK HÜSNÜ'NÜN BEŞİKTÂŞ'TAKİ EVİNDE YAPILAN TOPLANTIYA KATILDI.

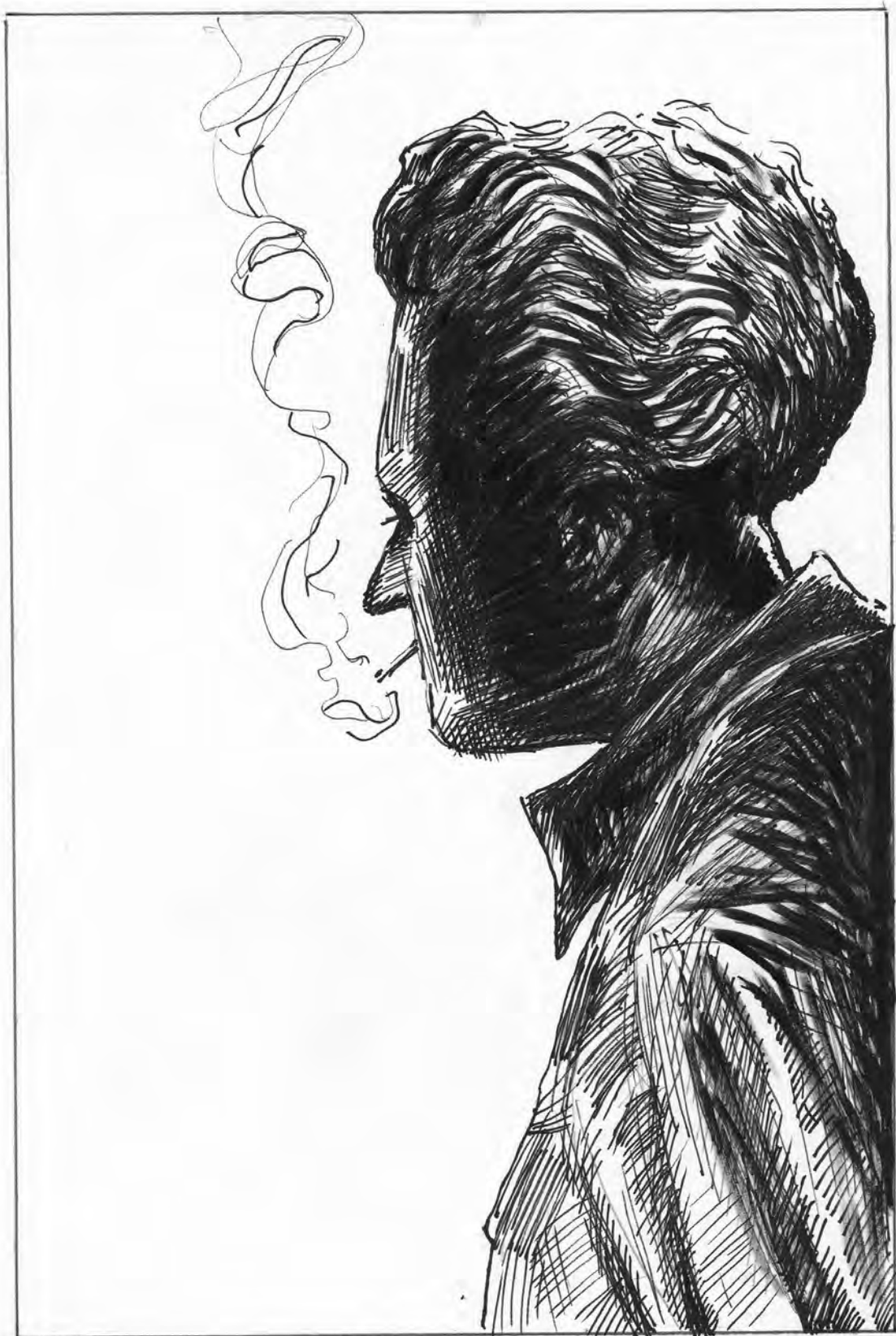

BU OLAYDAN SONRA POLİS TARAFINDAN
DAHA SIKI İZLENMEYE BAŞLANDI.

BİR YANDAN DA ŞİİRLERİYLE YAYGIN
BİR ÜN KAZANMIŞ BİR ŞAİRİ İKTİDAR PAR-
TİSİ DE KENDİ YANINA ÇEKMEK İÇİN UĞRA-
ŞIYOR, NÂZİM'A DOLAYLI YOLLARLA ÖNEM-
Lİ İŞLER ÖNERİLİYORDU.

"VAKİT", "SON TELGRAF" GAZETELERİN-
DEN ALDIĞI ÖNERİLERİ GERİ ÇEVİREREK
"AYDINLIK"TA ÇALIŞMAYI SÜRDÜRDÜ.

1925 'TE DOĞU ANADOLU'DA GERİCİ
ŞEYH SAİT İSYANI PATLAK VERDİ. HÜKÜMET
İSYANI BASTIRMAK İÇİN "TAKRİR-İ SÜKŪN"
ADLI BİR YASA ÇIKARARAK OLAĞANÜSTÜ
YETKİLER KAZANDI.

BU YASAYA DAYANARAK ARALARINDA
"ORAK-ÇEKİÇ" VE "AYDINLIK" IN DA BULUN-
DUĞU PEKÇOK DERGİ VE GAZETEYİ KAPAT-
TI, SORUMLULARI DA TUTUKLANDI.

KENDİSİNİN DE TUTUKLANACAĞINI ANLA-
YAN NÂZİM GİZLİCE SOVYETLER BİRLİĞİ'NE
GEÇMEYİ BAŞARDI.

TKP ÜYELERİNDEN OTUZ SEKİZ KİŞİ ANKA-
RA'DA İSTİKLAL MAHKEMESİ'NCE YARGILA-
NARAK ÇEŞİTLİ HAPİS CEZALARINA ÇARP-
TIRILDILAR.

NÂZİM HİKMET DE YOKLUĞUNDA ON BEŞ
YILA HÜKŪM GİYDİ.

1925 HAZİRANININ SONLUNDA YENİDEN
MOSKOVA'DAYDI.

YENİDEN KİTAPLARA, TİYATRO OYUNLARI
NA DALDI. YAZDIĞI OYUNLAR ÇEŞİTLİ TOPLU-
LUKLARCA OYNANMAYA BAŞLANDI.

ŞİİRLERİ RUSÇA'YA ÇEVİRİLEREK YAYIM-
LANIYORDU.

ÖTE YANDAN BAKÛ'DE TÜRKCE OLARAK
YAYIMLANAN ŞİİRLERİ DE BÜYÜK İLGİ GÖRÜ-
YORDU.

BU SİRALARDA TANİSTİĞİ DR. LENA
ADLI DİŞ HEKİMİYLE EVLENDİLER.

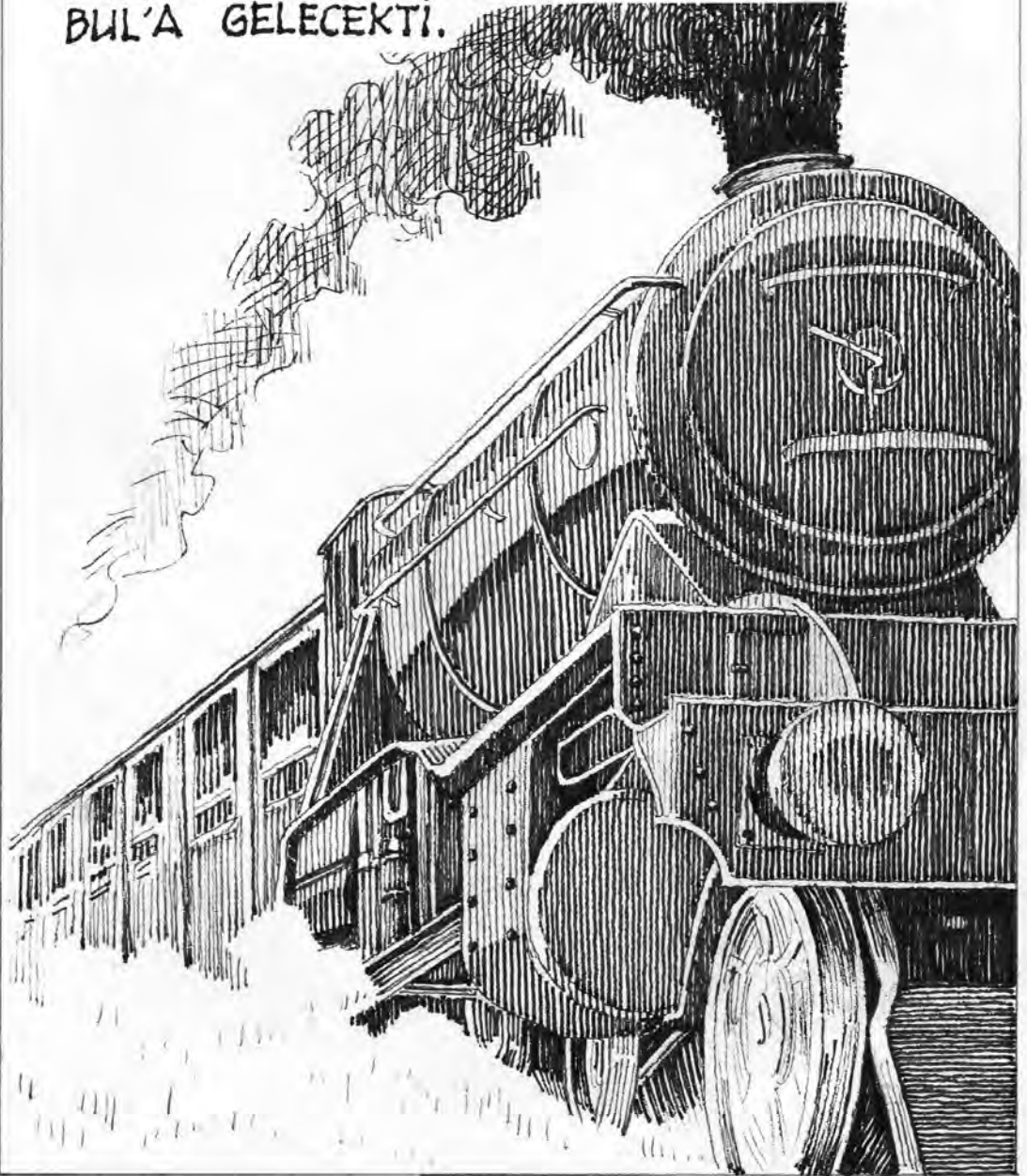
O SİRALAR, TÜRK TİYATROSUNUN KURUCULARINDAN MUHSİN ERTUĞRUL DA BU ÜLKEDE GELİŞEN YENİ TİYATRO AKIMLARINI İNCELEMİK İÇİN MOSKOVA'DAYDI.

NÂZİM'LA ARALARINDA YAKIN BİR İLİŞKİ
KURULDU.

NÂZİM'A TİYATRO OYUNLARI YAZMA-
SI KONUSUNDA İSRAR EDİYORDU.

1928 EKİM'İNDE CUMHURİYET'İN KURULUŞUNUN BEŞİNCİ YILI NEDENİYLE BİR GENEL AF ÇIKINCA YENİDEN ÜLKESİNE DÖNMEYE KARAR VERDİ. LAZ İSMAİL İLE BİRLİKTE BAKÜ'YA GİDEN TRENE BİNDİLER. EŞİ LENA, TÜRK BÜYÜKELÇİLİĞİNDEN VİZE ALDIKTAN SONRA NORMAL YOLLARLA İSTANBUL'A GELECEKTİ.

ANCAK LENA , ODESA'YA DEK GELMESİ-
NE KARSIN VİZE ALMAYI BAŞARAMADI. ÜS-
TELİK BURADA YAKALANDIĞI TİFÜS HASTA-
LIĞINDAN KURTULAMAYARAK ÖLDÜ.

NÂZİM'LA LAZ İSMAIL HOPA'DA KARA-
YA AYAK BASAR BASMAZ YAKALANARAK
JANDARMA KARAKOLUNA GÖTÜRÜLDÜLER
SONRA DA HAPSE ATILDILAR.

İki JANDARMA ERİYLE GÖNDERİLDİKLERİ RİZE'DE PASAPORTSUZ SINIR GEÇMEK SÜÇÜNDAN ÜÇ GÜN HAPSE HÜKÜM ÖYDİLER. ANCAK HOPA'DA BEŞ GÜN HAPİSTE KALDIKLARINDAN BURADAN DA YİNE YANLARINDA JANDARMA ERLERİYLE ANKARA'YA GÖNDERİLMELERİNE KARAR VERİLDİ.

İŞLERİNİN UZAYACAĞINI DÜŞÜNEN NÂZİM, YARGIÇTAN İZİN ALARAK ANKARA'YA "HAKİMİYETİ MİLLİYE" GAZETESİ BAŞ YAZARI FALİH RIFKI ATAY'A BİR TELGRAF ÇEKTİ.

— VATANIMA GELDİM. RİZE'DEN ANKARA'YA MEVCUDEN GETİRİLİYORUM. TÜRKİYE'DE KALMAMI TEMİN EDER MİSİNİZ?

SAYGILARIMLA. NÂZİM HİKMET

Falih Rifki Atay

FALİH RİFKİ TELGRAFI ALIR ALMAZ, ADALET BAKANI MAHMUT ESAT BOZKURT'U ARAYARAK NÂZİM'A YARDIMCI OLMASINI RICA ETTİ.

GEMİYLE İSTANBUL'A, ORADAN DA TRENLE ANKARA'YA GETİRİLDİLER.

25 EKİM 1928'DE YARGIĞ, ÖNÜNE ÇIKARILDILAR. GAZETELERDE NÂZİM'İN YURDA DÖNÜŞÜ VE HAPİSTE OLMASI GENİŞ YANKI BULUYORDU.

DURUŞMALAR ARALIK AYININ 22'SİNE KADAR SÜRDÜ. "AYDINLIK" DERGİSİNDE ÇIKAN ŞİİRLERİNDE SUÇ UNSURLU BULLINMADIĞINA KARAR VERİLDİ VE SERBEST BIRAKILDI.

ANKARA'DA KALMASI, BURADAKİ GAZETELERDEN BİRİNDE ÇALIŞMASI YOLUNDAKİ ÖNERİLERLE İLGİLENMEYERÉK SERBEST KALIR KALMAZ İSTANBUL'A DOĞRU YOLA ÇIKTI.

Kızkardeşi Samiye, babası ve küçük ikiz kardeşleriyle

İSTANBUL'DA M. ZEKERİYA SERTEL VE EŞİ SABİHA SERTEL'İN YAYIMLADIKLARI "RESİMLİ AY" ADLI DERGİNİN YAZI KADROSUNA GİRDİ VE AYNI ZAMANDA DERGİNİN DÜZELTMENİ OLARAK DA ÇALIŞMAYA BAŞLADI.

NÂZİM'İN BABASI HİKMET BEY OĞLUNUN YARGILANMALARI NEDENİYLE MATBUAT MÜDÜR. LÜĞÜNDEN İSTİFA ETMİŞ, KADIKÖY'DEKİ SÜREYYA SİNEMASININ YÖNETİCİLİĞİNİ YAPIYORDU. BU ARADA CAVİDE ADLI BİR HANIMLA YENİDEN EVLENMİŞTİ. BİR DE İKİZLERİ OLMUŞTU.

NÂZİM BABA EVİNE DÖNÜP BURADA YAŞAMAYA BAŞLADI.

DENEYENLER BİLİR, ŞİİR YAZMAK ZOR İŞTİR. MUTLAK BİR YALNIZLIK VE YOĞUNLAŞMA İSTER. ÇOĞU ŞAIRİN BU NEDENLE AİLE BİREYLERİYLE, İŞ YERİ ÇEVRELERİYLE NASIL ÇEKİŞMELER YAŞADIKLARI ANLATILAGELİR. ŞAIRLERİN BİRLİKTE YAŞANMASI ZOR İNSANLAR OLDUKLARI GÖYLENEBİLİR.

OYSA NÂZİM HİKMET, NE KADAR BİLDİĞİ GİBİ YAŞASA DA AİLESİNİN ÖTEKİ BİREYLERİNE ÇOK BAĞLIDIR. ANNESİNİ, BABASINI, KARDEŞLERİNİ, ARKADAŞLARINI, UZAK YAKIN TANDIKLARINI HER ZAMAN ÇOK SEVMİŞTİR.

SİYASAL DÜŞÜNCELERİNİ PAYLAŞMAYAN İNSANLARIN ONU İNSAN YANIYLA ÇOK SEVMELERİ DE ONUN BU YALIN YAŞAM BİÇİMİNİN BİR GÖSTERGESİDİR.

"RESİMLİ AY" DA DÜZELTMENLİKTEN SONRA, ÖNCE SAYFA DÜZENİ YAPMAYA, SONRA DA YAYIMLANAN ÖYKÜLERİ RESİMLEMeye BAŞLADI.

GENC SANATÇILARIN KİTAPLARINI BAKAN MUALLİM AHMET HALİT YAYINEVİNE İLK KİTABI 835 SATIR'I HAZIRLAYARAK TESLİM ETTİ.

YAYIN DÜNYASI İÇİNDE GİTTİKÇE GENİŞLEYEN BİR ÇEVRESİ OLMUŞTU. PEYAMİ SAFA, NECİP FAZİL, SADRİ ERTEM GİBİ YAZARLARLA ARKADAŞLIK EDİYORDU.

— PUTLARI YIKIYORUZ !

EDEBİYATTA KENDİSİNİN BAŞINI ÇEKTİĞİ YENİLİKÇİLİĞİN BAŞARISI İÇİN ESKİ KUŞAKLARLA HESAPLAŞMAYA KARAR VERDİ VE "RESİMLİ AY" DERGİSİNDE "PUTLARI YIKIYORUZ" BAŞLIKLİ BİR DİZİ YAZI BAŞLATTI.

"PUTLAR" DEDİĞİ KEMİKLESMİŞ EDEBİYAT ANLAYIŞININ TEMSİLCİLERİ ESKİ KUŞAK YAZARLARDI.

"RESİMLİ AY"IN HAZİRAN 1929 TARİHLİ SAYISINDA YAYIMLANAN "PUTLARI YIKIYORUZ NO : 1 " O YILLARDA " DAHİİ AZAM " (BÜYÜK DAHİ) OLARAK ADLANDIRILAN ŞAİR ABDÜLHAK HAMİT ÜSTÜNEYDİ.

... HAMİT O YILLARDA NEREDEYSE
SHAKESPEARE İLE KIYASLANAN BİR
YAZARDI. NÂZİM ELEŞTİRİSİNDE :

— SHAKESPEARE'İ BÜYÜK SANATÇI
YAPAN ÖZELLİK, FEODALİZMİN YIKILIŞI
VE KAPİTALİZMİN DOĞUŞU YILLARINDA
YAŞAMIŞ OLMASINA KARŞIN HER İKİ
TOPLUMSAL DÜZENE DE KARŞI ÇIKMIŞ
OLMASINDADIR. ABDÜLHAK HAMİT ONUN
ANCAK KARİKATÜRÜ OLABİLİR. İÇİNDE
YAŞADIĞI OSMANLI TOPLUMUNUN ÖZEL-
LİKLERİNİ EVRENGEL BİR DİLLE ANLATA-
BİLMİŞ OLSAYDI DAHİLER ARASINDA YER
ALABİLİRDİ.

DER.

—ELEŞTİRİNDE HAKLIYDIN NÂZİM.

BU SERT ELESTİRİYİ İLK KABUL EDEN
İSE ABDÜLHAK HÂMİT'İN KENDİSİ OLDU.

NÂZİM HİKMET'İ MAÇKA PALAS'IN
GİRİS KATINDAKİ DAİRESİNDE BİR AKSAM
YEMEĞE ÇAĞIRDI. YEMEKTE ESİ LÜSİ-
YEN HANIMLA BİRLİKTE NÂZİM'A KAR-
ŞI ÇOK DOSTÇA DAVRANDI.

NÂZİM BU OLGUNLUK VE İNCELİK
KARŞISINDA BİR PARÇA UTANDI.

TEMMUZ 1929'DA YAYIMLANAN DİZİNİN İKİNCİ YAZISI "MEHMET EMİN BEYEFENDİYE" BAŞLIĞINI TAŞIYORDU. BU YAZI İSE O YILLARDA ULUSAL ŞAİR OLARAK GÖSTERİLEN MEHMET EMİN YURDAKUL'UN TÜRKÇE'Yİ BİLE GÜZEL KULLANAMADIĞI, KALDI Kİ, ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞI'NI YAŞAMIS BİR ŞAİR OLMASINA KARŞIN, BU MÜCADELENİN 'SESİNİ DUYU- RAMAYAN BİR ŞAİRİN ULUSAL ŞAİR SAYILAMAYACAĞI- NI SAVUNUYORDU.

BU YAZILAR O GÜNLERİN DÜŞÜNCE VE SANAT ORTAMINI KARIŞTIRMAYA YETTİ. DÖNEMİN HEMEN BÜ- TÜN CİMLİ YAZARLARI NÂZİM'A ÇATAN YAZILAR YAYIM- LADILAR. YAKUP KADRI, AHMET HAŞİM VE HAMDUL- LAH SUPHI, NÂZİM'I BÖLSEVİK OLMAKLA SUÇLADI- LAR. NÂZİM İSE BU POLEMİKLERE ŞİİRLERLE YANIT VERDİ. "CEVAP 1 ve 2" İLE "BİR KOMİK ÂDEM" ADLI ŞİİRLERİ BU TARTIŞMALARA KARŞILIK OLARAK YAZILDI.

BİR KOMİK ÂDEM

Gözleri, kulakları, elleri, ayaklarıyla,
han, hamam, apartıman ve konaklarıyla,
çatal, bıçak, tabak ve bardaklarıyla,
16 sayfaları, baskı makinaları - tanklarıyla,
yamak ve yarıdaklarıyla
hücumla kalktılar!..

Hele içlerinde öyle bir tanesi var,
öyle bir tanesi var ki:
insanın yüzüne öyle bakar,
öyle melûl bakar ki:

toka edersin eline papelini.
Ve sıkır sıkırmaz onun ince belini
sivri dilli, zilli bir bebek gibi çırpır elini..
O komik bir âdemdir
Portakal oğlu zâdemdir.

— KENDİNİ
NE SANIYOR
BU!?!..

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

— BOLŞEVİK BOZLUNTUSU!

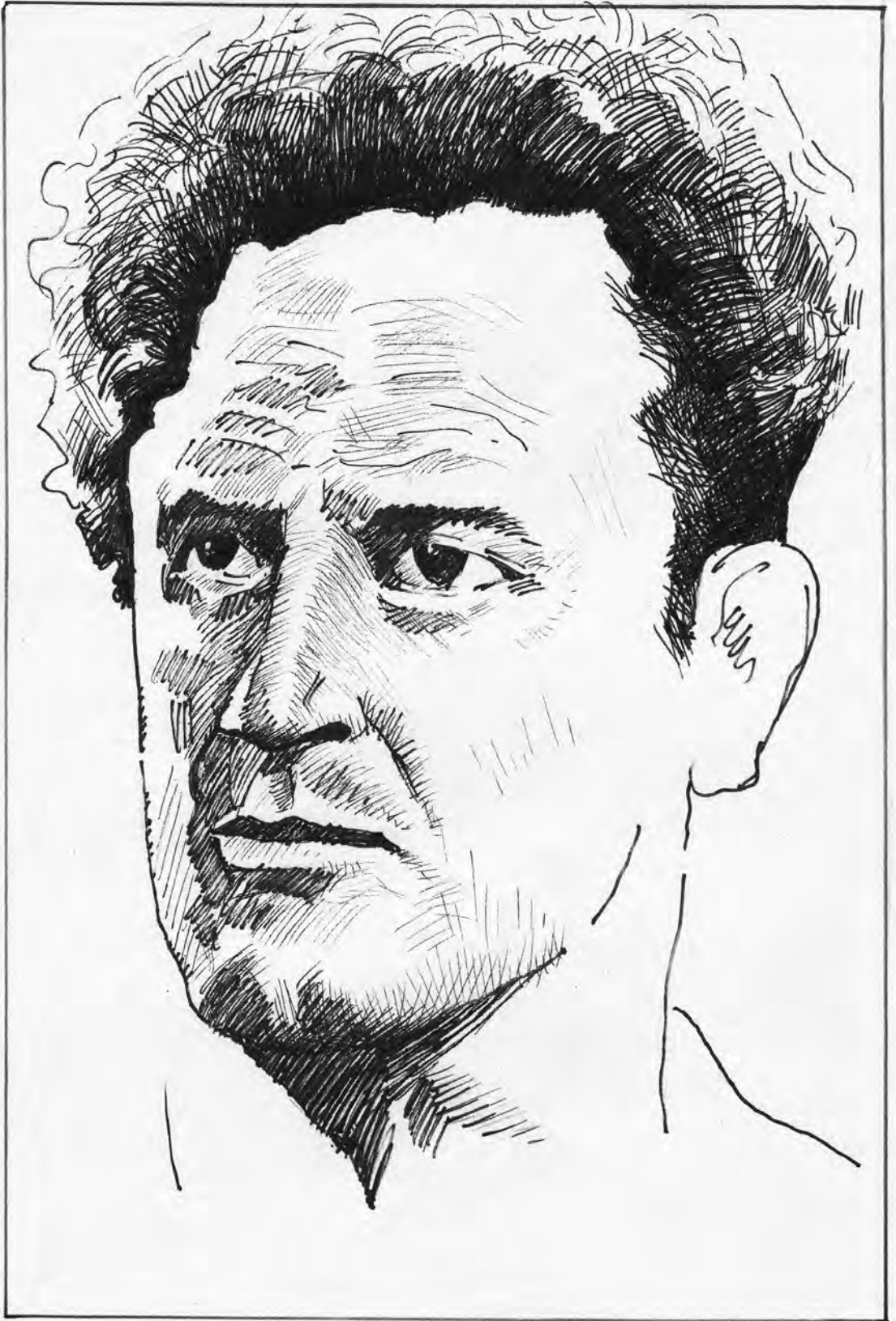
Ahmet Haşim

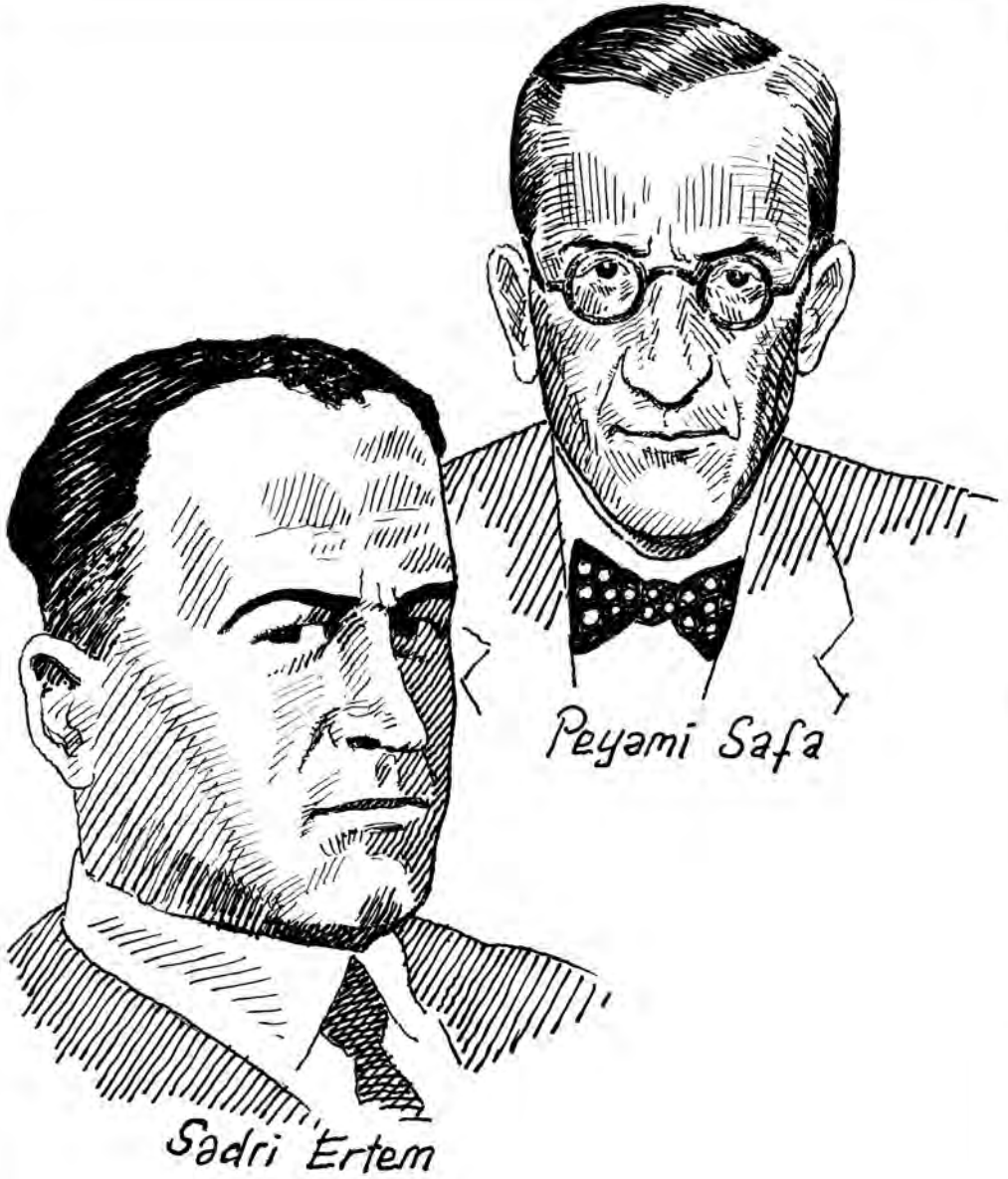
NÂZİM HİKMET, GENÇLİK YILLARINDAN İTİ-
BAREN KOMÜNİST KİMLİĞİ İLE VAR OLMUŞTUR.
KOMÜNİST DÜNYA GÖRÜŞÜNÜ BENİMSEMİK-
TEDİR. NÂZİM HİKMET'İN FELSEFİ, SİYASİ, AHLAKİ
VE ESTETİK ANLAYIŞI BU TEMEL ÜZERİN-
DE YÜKSELİR.

ONA GÖRE KOMÜNİZM, İNSANLIĞIN ÖZGÜRLÜĞÜ
DEMECTİR. İŞÇİ TULUMU İLE SİMGELENEN
BİR ÖZGÜRLÜK REJİMİDİR. ÖZGÜRLÜK VE EŞİT-
LİK, KOMÜNİZM ANLAYIŞININ TEMEL ARGÜMAN-
LARIDIR. NÂZİM'İN DÜŞLEDİĞİ DÜNYA, TÜM ÜL-
KELERİN SINIRLARININ KALKTIĞI, YERYÜZÜNÜN
TEK BİR YURT SAYILDIĞI VE İNSANLIĞIN KENDİ-
Nİ ÖZGÜRCE GELİSTİREBİLECEĞİ VE KARDEŞÇE
DUYGULARIN EGEMEN OLDUĞU EŞİTLÜKÇİ BİR YA-
SAMLAMA ÖZDESTİR. O KOMÜNİZMİ NE ÜLKE ÖLÇÜ-
SÜNDE, HATTA NE DE KÜRESEL DÜZEYDE GÖR-
MEKTEDİR. ONUN KOMÜNİZMİ, KOZMOSUN KAR-
DEŞLİĞİNE DAYALIDIR, İNSANLIĞI VE KÂİNATI
KUÇAKLAYAN BARİŞÇİ VE ÖZGÜRLÜKÇÜ YENİ BİR
YAŞAM BİÇİMİDİR.

HÜMANİSTTİR. KOMÜNİST ANLAYIŞININ TEME-
LİNDE DE BU DÜŞÜNCE YATMAKTADIR. AMA, ONUN
HÜMANİZM ANLAYIŞI, SOYUT VE İÇİ BOŞ BİR
DEĞER DEĞİLDİR. KENDİNE YABANCI LAŞMAMIS
SOSYAL İNSANI TEMEL ALAN BİR HÜMANİZM-
DİR. NÂZİM'İN DÜŞÜNCE DÜNYASINDA İNSAN,
YAŞAMIN VE TÜM İDEALLERİN TEMEL AMACI-
DIR. HER ŞEY İNSANA GÖRE OLMALIDIR. İN-
SANCA OLAN TÜM DEĞERLERİ SAVUNMAKTA-
DIR. ZATEN KOMÜNİST DÜŞÜNCEYİ DE BUNUN
İÇİN BENİMŞER. O BAKIMDAN, NÂZİM'İN TÜM
YAPITLARI, İNSAN VE İNSAN SEVGİSİ ÜZE-
RİNDE KURULMUŞTUR. (*)

(*) Atilla Coşkun, *İstanbul Sairi Nâzım Hikmet*

NÂZİM'LA MÜCADELE EDENLERİN YANIN-
DA ONA YAKINLIK GÖSTEREN BİR ARKADAŞ
TOPLULUĞU DA OLUSTU ÇEVRESİNDE. BAŞTA
ÇALIŞTIĞI DERGİNİN SAHİPLERİ OLAN SÂBİHA
VE ZEKERİYA SERTEL'İN YANI SIRA PEYAMİ
SAFA, MAHMUT YESARİ, SADRI ERTEM, ERCÜ-
MENT BEHZAT, MESUT CEMİL, SUAT DERVİŞ'LE
SANAT KONULARINDA YAKIN DÜŞÜNÜYORLARDI.

"PUTLARI YIKIYORUZ" TARTIŞMALARININ YANINDA, AYNI GÜNLERDE YAYIMLANAN NÂZİM'İN İLK ŞİİR KİTABI 835 SATIR DA BASIN ORGANLARINDA ÖVGÜYE BOĞULDU.

BU KİTAPTA YER ALAN ŞİİRLERDEN "GÜNEŞİ İÇENLERİN TÜRKÜSÜ", BAHRİ HAZER, "AÇLARIN GÖZBEBEKLERİ" ÇOK SEVİLMİŞTİ.

GÜNEŞİ İÇENLERİN TÜRKÜSÜ

Bu bir türkü :-

toprak çanaklarda

güneşi içenlerin türküsü!

Bu bir örgü :-

alev bir saç örgüsü!

kıvraniyor ;

kanlı ; kızıl bir meş'ale gibi yanıyor

esmer alınlarında

bakır ayakları çıplak kahramanların!

Ben de gördüm o kahramanları ,

ben de sardım o örgüyü ,

ben de onlarla

güneşe giden

köprüden

geçtim!

Ben de içtim toprak çanaklarda güneşi.

Ben de söyledim o türküyü!

Yüreğimiz topraktan aldı hızını ;

altın yeleli aslanların ağzını

yırtarak

gerindik!

Sıçradık ;

şimşekli rüzgâra bindik!.

Kayalardan

kayalarla kopan kartallar

çırpıyor ışıktı yaldızlanan kanatlarını.

Alev bilekli süvariler kamçılıyor

şaha kalkan atlarını!

Akın var

güneşe akın!

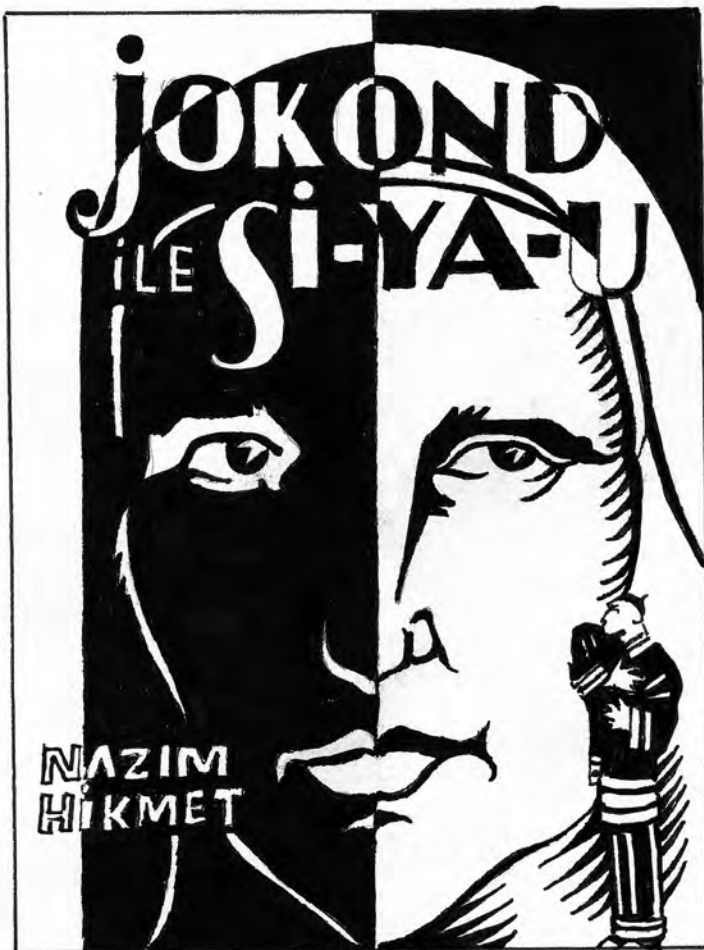
Güneşi zaptedeceğiz

güneşin zaptı yakın!

...

GÜLHANE PARKI'NIN GİRİŞİNDEKİ ALAY
KÖŞKÜ, O YILLARDA EDEBİYATÇILAR DER-
NEĞİ'NİN LOKALİYDİ. BURADA YAPILAN ŞİİR
GÜNLERİNDE NÂZİM ŞİİR OKUYOR, DİNLE-
YENLER BU GÜÇLÜ SES KARŞISINDA BÜYÜ-
LENİYORLARDI.

AYNI YIL İKİNCİ ŞİİR KİTABI JAKOND İLE
Sİ-YA-U DA YAYIMLANDI.

1930 YILINDA İKİ ŞİİR KİTABI DAHA YA-
YIMLADI : VARAN 3 VE $1+1=1$

Kemal Tahir

AYNI YIL " SON POSTA " GAZETESİNDE
ÇOCUK GAYFASI DÜZENLEMeye BAŞLADI. BU
GAZETEDe ÇALIŞAN KEMAL TAHİR VE NACİ
SADULLAH İLE TANIŞARAK ARKADAŞ OLDU.
BU DOSTLUKLARI SONRAKİ YILLARDA DAHA DA
GELİŞECEKTİ.

Sabahattin Ali

"RESİMLİ AY" BÜROSUNDA DA SAİR İL-
HAMİ BEKİR VE ÖYKÜCÜ SABAHATTİN ALİ
İLE GÖRÜŞÜYOR...

ÜRÜNLERİNİ BEĞENDİĞİ BU YAZARLARI
YÜREKLENDİRİYORDU.

NÂZİM , KADIKÖY'DE OTURDUĞU BABA
EVİNE GİDİP GELEN , KOMSULARI VE KIZ.
KARDEŞİNİN ARKADAŞI PİRAYE HANIM
İLE DE BU SİRALAR TANIŞTI.

PİRAYE YİRMİ DÖRT YASINDA , İKİ CO-
CUKLU , SERÜVEN DÜSKÜNÜ KOCASININ
TERK ETTİĞİ , SON DERECE OLGUN KİŞİ-
LİKLİ BİR KADINDI.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE TANIŞTIĞI MUH-
SİN ERTUĞRUL İSE İSTANBUL ŞEHİR TİYAT-
ROLARI'NIN BAŞINA GEÇMİŞ, NÂZİM'İ OYUN
YAZMAYA ÖZENDİRİYORDU. MUHSİN ERTUĞ-
RUL'UN YANINDA İPEK FİLM STÜDYOSU'NDA
SESLENDİRME ÇALIŞMALARINA KATILARAK
BU İŞİ ÖĞRENMİŞTİ. NÂZİM BU ALANDA
FERDİ TAYFUR, MAHMUT MORALI, GALİP AR-
CAN GİBİ ÜNLÜ SANATÇILARLA BİRLİKTE
ÇALIŞTI.

Bu sıralarda Nâzım'ın ünü o denli artmıştı ki, artık şapkasından gömleğine, yürüyüşünden şiirine onunla ilgili her şey ilgi uyandırıyordu.

BU DURUMDAN TEK PARTİ YÖNETİMİ-
NİN RAHATSIZ OLDUĞU, YAKINDA NÂZİM'
IN HAPSE ATILACAĞI VE YAZI YAZDIRIL-
MAYACAĞI SÖYLENTİLERİ DOLAŞIYORDU.
NÂZİM İSE BÜTÜN ZAMANINI ÇAĞAL-
OĞLU'NDAKİ İŞLERİNDE YA DA İPEK
FİLM STÜDYOSUNDA GEÇİRİYORDU. SAI-
RİN GELECEĞİNDEN KORKAN KİMİ YA-
KINLARI MÜCADELEYİ BIRAKMAZSA SO-
NUNUN HALK EDEBİYATININ ÜNLÜ KAH.
RAMANİ KEREM GİBİ YANMAK OLACA-
ĞINI SÖYLÜYORLARDI.

ÜNLÜ "KEREM GİBİ" ŞİİRİNİ BU
ÖĞÜTLERE YANIT OLARAK YAZDI :

— K l olayım
Kerem gibi
yana
yana.

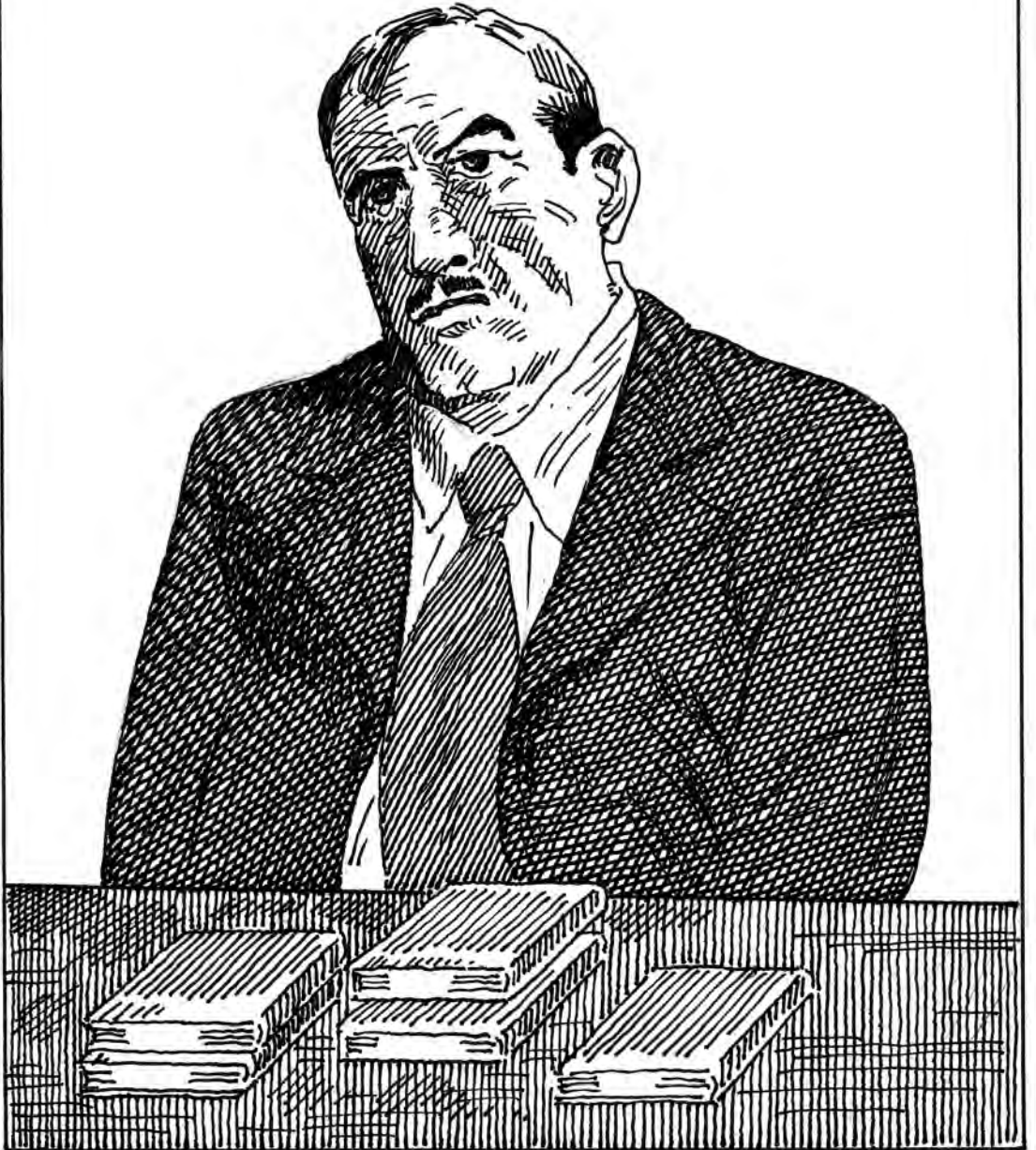
Ben yanmasam
sen yanmasan
biz yanmasak
nasıl
 ıkar
karan-
lıklar
aydın-
lı a.

1931'DE BEŞİNCİ ŞİİR KİTABI SESİNİ
KAYBEDEN ŞEHİR YAYIMLANDI.

1 MAYIS 1931 GÜNLÜ BİR SİVİL POLİS
NÂZİM'A, EVİNİN KAPISINDA BİR ZARF
UZATTI. SORGU YARGICI, ERTESİ GÜN
İFADE VERMEYE ÇAĞIRIYORDU.

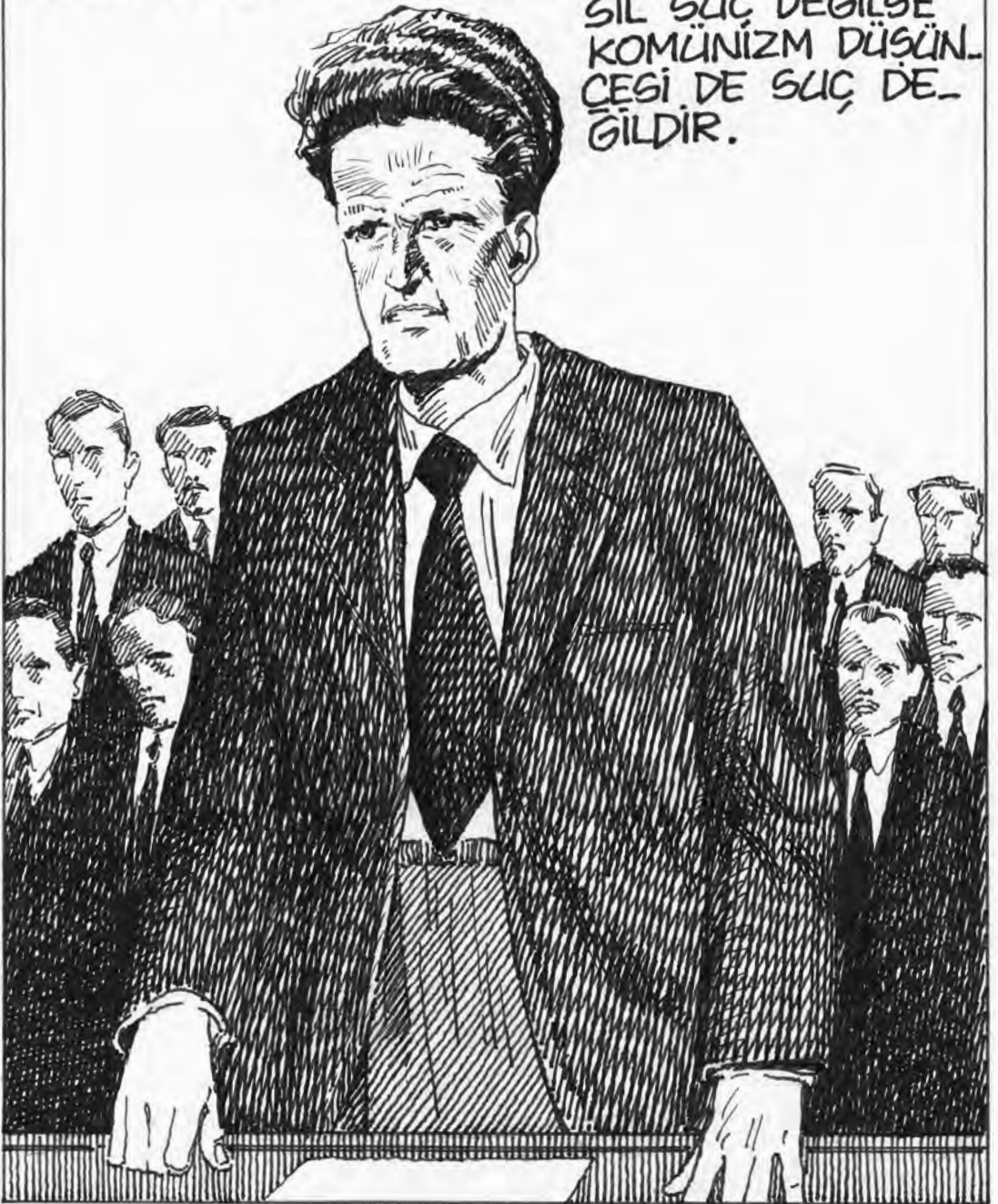
SORGU YARGICININ MASASINDA NÂZİM'
IN YAYIMLANMIŞ BEŞ SİİR KİTABI DURU-
YORDU. KOMÜNİZMİ ÖVME SUÇU İŞLEDİ-
Ğİ SAVLANIYORDU. DAVA AÇILDI.

6 MAYIS GÜNKÜ DURUŞMAYA NÂZİM,
AVUKATI İRFAN EMİN İLE KATILDI. DURUŞ-
MAYI İZLEMeye ÇOK SAYIDA MERAKLI GEL-
MİŞTİ. NÂZİM, SAVUNMASINDA ŞUNLARI
SÖYLEDİ :

—EVET, BEN KOMÜNİSTİM, BU MUHAKKAK-
TIR. KOMÜNİST SAİRİM VE DAHA ESASLI KO-
MÜNİST OLMAYA ÇALIŞIYORUM. ANAYASAYA
GÖRE BEN KOMÜNİST SAİRİ OLMAKLA SUÇ
İŞLEMİŞ OLMAM. KOMÜNİSTLİK BİR DÜNYA
GÖRÜŞÜDÜR. BAŞKA DÜNYA GÖRÜŞLERİ NA-

SIL SUÇ DEĞİLSE
KOMÜNİZM DÜŞÜN-
CEĞİ DE SUÇ DE-
ĞİLDİR.

YAPITLARINDAN TEK TEK SÖZ EDERKEN DE JAKOND İLE SI-YA-U'DA ÇİN'DEKİ, ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİNİ ANLATTIĞINI, BURADAKİ EMPERYALİZMİN DE İNGİLİZ VE FRAN. SİZ EMPERYALİZMİ OLDUĞUNU SÖYLEDİ. HALKI YASALARA KARŞI KİŞKİRTTİĞİ SAVININ DA DOĞRU OLAMAYACAĞINI, YALNIZCA EKONOMİK SIKINTILARDAN SÖZ ETTİĞİNİ ANLATTI.

SAVCININ DA AKLANMASINI İSTEMESİ ÜZERİNE SON DURUŞMADA YAPITLARINDA SUÇLUSURU BULUNMADIĞI GEREKÇESİYLE AKLANMASINA KARAR VERİLDİ VE SERBEST BIRAKILDI.

7 MART 1932 GÜNÜ İSE ÇOK SEVDİĞİ
BABASINI KAYBETTİ.

BABASININ ÖLÜMÜYLE NÂZİM ARTIK
KIZ KARDEŞİNİN YANI SIRA LÜVEY ANNESİ
VE İKİ LÜVEY KARDEŞİNİN DE SORUMLULU-
ĞUNU TAŞIYACAKTI.

BİR YANDA TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
İLE YAŞADIĞI SORUNLAR, DİĞER YANDA BA-
BASININ ÖLÜMÜ NEDENİYLE "ALABİLDİĞİ-
NE ÖFKELİ, KEDERLİ, HASTA, METELİKSİZ" OL-
DUĞU GÜNLERDE NÂZİM'İ ÖNCE TİYATRO-
YA, SONRA SİNEMA DÜNYASINA ÇEKECEK
DAVETİ MUHSİN ERTUĞRUL YAPAR. (*)

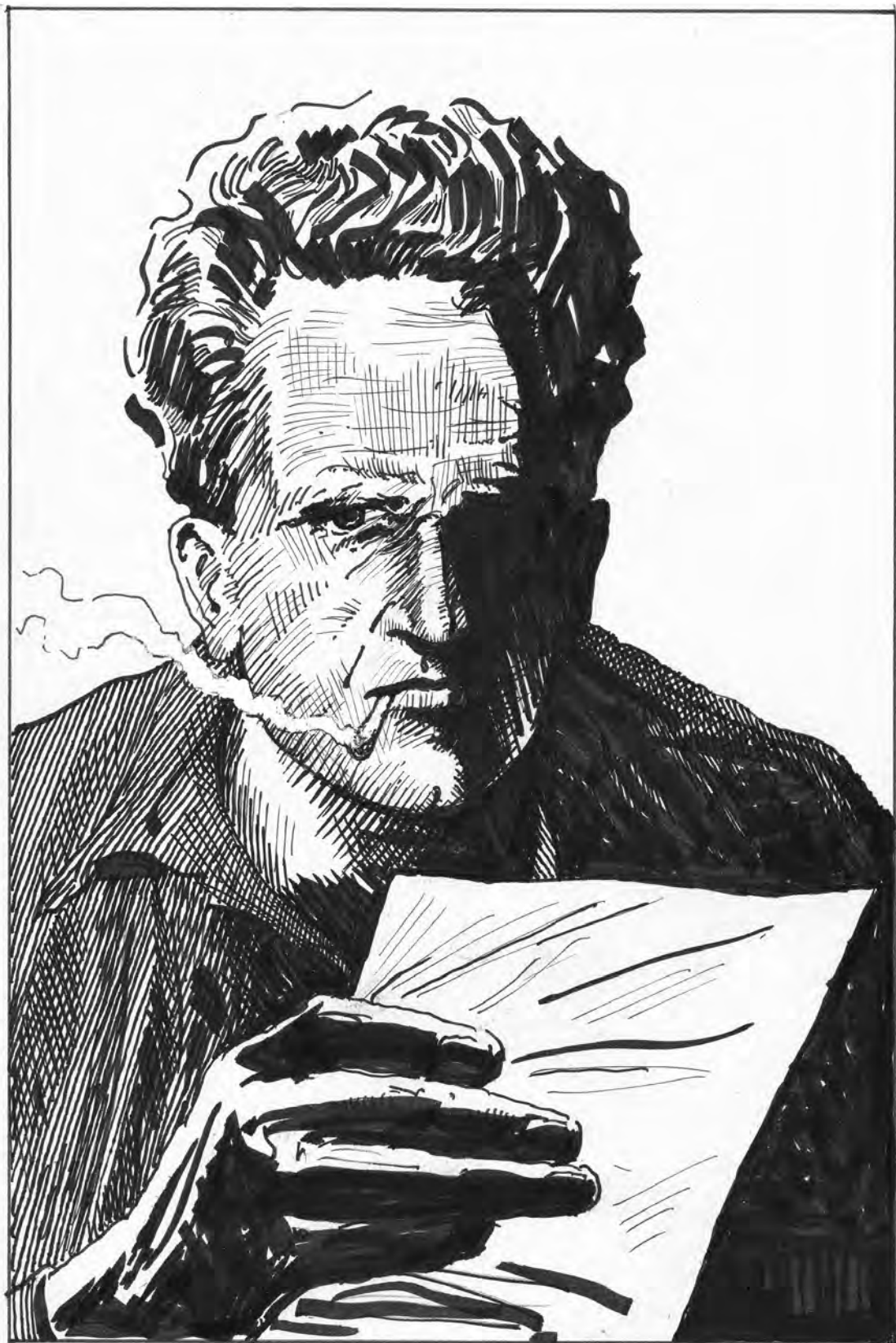
(*) Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*

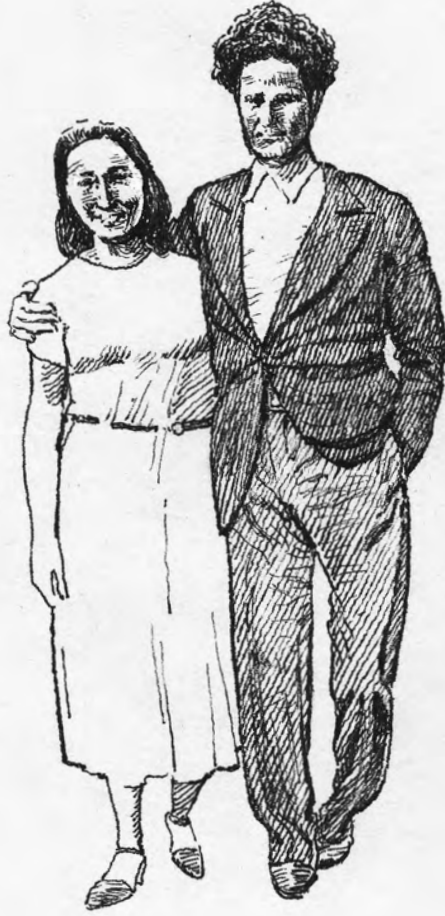
— KAPIM AÇILDI, BÜYÜK TÜRK REJİSÖRÜ
ERTUĞRUL MUHSİN GİRDİ İÇERİ. MODERN
TÜRK TİYATROSUNUN BELLİBAŞLI KURUCULA-
RINDAN BİRİ OLAN, TÜRK TİYATROSUNDA
MODERN TİYATRO DİSİPLİNİNİ, HELE RUS
SOVYET TİYATROSUNUNKİNİ GERÇEKLEŞTİ-
REN MUHSİN, STANİSLAVSKİ'NİN VE ME-
YERHOLD'UN HAYRANLARINDANDI. SOVYET-
LER BİRLİĞİ'NE BİRKAÇ KERE GELİP GİT-
MİŞTİ. DOSTUMDU. 'HAZIR PİYESİN VAR MI'
DEDİ. 'VAR' DEDİM. OYSA YOKTU.

AKLANMA KARARIYLA BİRLİKTE İÇİ YENİ ÜRÜNLER VERME İSTEĞİYLE DOLAN NÂZİM, MUHSİN ERTUĞRUL'UN ŞEHİR TİYATROLARINDA OYNANMAK ÜZERE KENDİSİNDEN İSTEDİĞİ KAFATASI ADLI OYUNUNU YAZDI.

OYUNDA, BELİRSİZ BİR ÜLKEDE KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ ÖYLE BİR NOKTAYA VARMIŞ. TIR Kİ, YALNIZ MALLAR DEĞİL, AŞK, SANAT, BİLİM GİBİ ŞEYLER DE TİCARİ META DURUMUNA GELİRLER.

1932 YILININ MART AYINDA SAHNELENEN OYUN BÜYÜK BAŞARI KAZANDI.

NÂZİM'İN PİRAYE HANIM'LA OLAN YAKINLIĞI İSE AŞKA DÖNÜŞMÜŞTÜ.

PİRAYE HANIM'LA ASKININ ARİFESİNİ
ŞÖYLE ANLATACAKTI YILLAR SONRA :

— KADINLARLA BİR DAHA HİÇBİR CİD
Dİ İLİŞKİYE GİRMEMEYE KARAR VERDİM.
PROFESYONEL DEVRİMCIYDİM, TÜRKİYE'NİN
KOŞULLARINDA HER AN HAPSE GİREBİLİR.
DİM. KESİNLİKLE EVLENMEMELİYDİM. BİR
İKİ YIL BÖYLE YAŞADIM.

(...)

— ALEV SAĞLI, HEMEN HEMEN BEN
YAŞLARDA BİR KADINDI. ÇOK İYİ BİR KA-
DİN. VE AKILLI.

— VE İSTE BİR GÜN, ÖYLE KENDİLİ-
ĞİNDEN KARAR VERDİK EVLENMEYE. ÇOK
GÜZEL BİR KADIN DEĞİLDİ VE BU DA
OLUMLU BİR SEYDİ BENİM İÇİN. ÇÜNKÜ
KISKANÇLIĞIN ÇILGINLIĞINI YAŞAMIŞTİM
ARTIK. (*)

(*) Emin Karaca, Nâzım Hikmet'in Aşkları "Sevdayım Tepeden Tırnağa"

PİRAYE'NİN EVİNDE SAKİN BİR HAYAT
SÜRDÜRME İSTEĞİ, NÂZİM'İN YAŞAMA BİÇİ-
MİYLE BAĞDAŞMIYORDU. BU ÇEKİŞMELEK
SAİRE ÜNLÜ "MAVİ GÖZLÜ DEV, MİNNACIK
KADIN VE HANIMELLERİ" ADLI ŞİİRİ YAZ-
DIRDI.

O mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi
Kadının hayali minnacık bir evdi
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan bir ev

Bir dev gibi seviyordu dev
Ve elleri öyle büyük işler için
hazırlanmıştı ki devin
yapamazdı yapısını
çalamazdı kapısını
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan evin

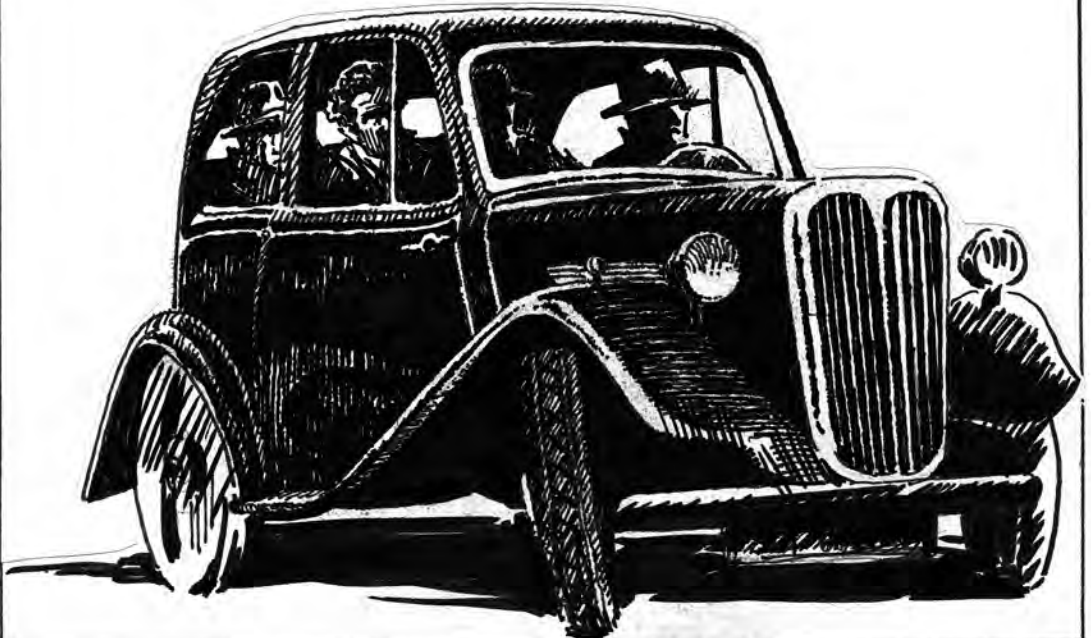
O mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi.
Mini minnacıktı kadın
Rahata acıktı kadın
yoruldu devin büyük yolunda
Ve elveda! deyip mavi gözlü deve,
girdi zengin bir cücenin kolunda
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan eve.

Şimdi anlıyor ki mavi gözlü dev,
Dev gibi sevgilere mezar bile olamaz :
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan ev...

NÂZİM İLE PİRAYE EVLENMEYE KARAR
VERDİKLERİNDE İKİ AİLE DE KADIKÖY'DE
BİRBİRİNE YAKIN APARTMAN DAİRELE-
RİNDE OTURUYORLARDI. BİRLİKTE BÜYÜK
BİR KÖŞKE TAŞINMAYA KARAR VERDİ-
LER.

ANCAK DAHA YERLEŞMEYE FIRSAT BİLE BULAMADAN NÂZİM, GECE GELEN TELĞRAF KİTABINDA KOMÜNİZM PROPAGANDASI YAPMAK SAVIYLA 18 MART 1933'DE TUTUKLANDI. BU SIRADA BİR BAŞKA DAVA DA GİZLİ ÖRGÜT KURMA SUÇLAMASIYLA BURSA'DA AÇILMIŞTI.

NÂZİM, TUTUKLU OLARAK BURSA'YA GÖTÜRÜLDÜ. SAVCI BU DAVADAN İDAMINI İSTİYORDU.

BURSA'DAN PİRAYE'YE YAZDIĞI, "33-
11-11 BURSA, HAPİSHANE" DİYE BAŞLA.
YAN ÜNLÜ SİRİNDE

*Ben,
alaca karanlığında son sabahımın
dostlarımı ve seni görecekim,
ve yalnız
yarı kalmış bir türkünün acısını
toprağa götüreceğim...*

DİYE YAZDI.

NÂZİM BU DAVADAN BEŞ YIL HAPSE
HÜKÜM GİYSE DE AYNI YIL CUMHURİYET'
İN ONUNCU YILI NEDENİYLE ÇIKARILAN
AF YASASIYLA BİRBLÜÇÜK YIL YATTIKTAN
SONRA 12 AĞUSTOS 1934 GÜNÜ SER-
BEST KALDI.

"AKSAM" GAZETESİNDE "ORHAN SELİM"
ADIYLA FIKRA YAZARLIĞINA, İPEKÇİ STÜD.
YOSUNDA SESLENDİRME İSİNDE ÇALIŞMA-
YA BAŞLADI. UNUTULAN ADAM ADLI ÖYÜ-
NÜNÜ ŞEHİR TİYATROLARI'NDA SAHNE-
LENMEK ÜZERE MUHSİN ERTUĞRUL'A
VERDİ.

PİRAYE HANIM İLE 31 OCAK 1935 GÜNÜ
PENDİK EVLENDİRME DAİRESİ'NDE EVLEN-
DİLER.

—TÜRKÇE BİR DÖNÜM YERİNDEDİR. ER-
GEC, BU DÖNÜMÜ DÖNECEKTİR. DİLİMİZİN
TEMİZLİĞE, GÜNEŞLİ SU GİBİ IŞIKLILIĞA
DOĞRU AKIŞININ ÖNÜNE GEÇİLEMEZ.

"AKŞAM" DAKİ GÜNLÜK YAZILARINDA,
KONUŞMA DİLİ İLE YAZI DİLİ ARASINDAKİ
AYRIMIN ORTADAN KALKMASINA YÖNELİK
"TEMİZ TÜRKÇE" ÖRNEKLERİ VERMEYİ
AMACLIYOR, BU YOLLA YENİ BAŞLAYAN DİL-
DE YALINLAŞMA ÇABALARINA KATILIYORDU.

1935 YILININ OCAK AYINDA SAHNELE-
NEN UNUTULAN ADAM OYUNU İÇİN ŞEHİR
TİYATROLARI DERGİSİNE YAZDIĞI YAZI, ONUN
SANAT ÜSTÜNE O GÜNLERDEKİ DÜŞÜNCE-
LERİNİ DE SERGİLER:

— TOPRAĞI, DOSTLARIMI, KARIMI SEVDİĞİM
KADAR TİYATROYU SEVERİM. SEVGİLERİMİN
HİÇBİRİNDE PLATONİK OLMADIĞIM GİBİ, Tİ-
YATRO SEVGİMDE DE PLATONİK DEĞİLİM. Tİ-
YATROYU, SEYİRCİ, DİNLEYİCİ, OKUYUCU GİBİ
DEĞİL; YALNIZ BÖYLE DEĞİL, ONUN İÇİNE
KARIŞARAK, ONA BİRŞEYLER KATARAK, ONUN
İÇİN YAZARAK SEVMEYİ ANLARIM.

— YALNIZ KENDİM, YALNIZ BİR KİŞİ
İÇİN HİÇBİR İŞ YAPMADIM BUGÜNE DEK...
ŞİİR YAZDIM! MÜMKÜN OLDUĞU KADAR ÇOK
OKUYUCU OKUSUN DİYE; TİYATRO YAZDIM;
MÜMKÜN OLDUĞU KADAR ÇOK SEYİRCİ
DİNLESİN DİYE...

UNUTULAN ADAM DA KAFATASI GİBİ BÜ-
YÜK İLGİ TOPLADI. OYUNUN METNİ KİTAP
OLARAK DA YAYIMLANDI.

YENİ BİR VERİMLİ ÇALIŞMA DÖNEMİ
BAŞLAMIŞTI NÂZİM İÇİN. YERĞİ ŞİİRLERİNİ
BİR ARAYA TOPLADIĞI PORTRERLER ADLI
KİTABINI, ARDINDAN DA İTALYAN FAŞİZMİ-
NİN AFRIKA'YI KANA BULAYAN YÜZÜNÜ
ANLATAN TARANTA-BABU'YA MEKTUP-
LAR KİTAPLARINI YAYIMLADI. AVRUPA'DA
YÜKSELEN FAŞİZM TÜRKİYE'DE DE KENDİNE
GİDEREK GENİŞLEYEN BİR YANDAŞLAR TOP-
LULUĞU OLUŞTURUYORDU.

NÂZİM, FAŞİZMİN GETİRECEĞİ TEHLİKE-
LERİN BİLİNCİNDE, HALKI UYARABİLMEK İÇİN
ELİNDEN GELENİ ARDINA KOYMUYORDU.
ALMAN FAŞİZMİ VE İRKÇİLİĞİ ADLI BİR
KİTAPÇIK HAZIRLADI.

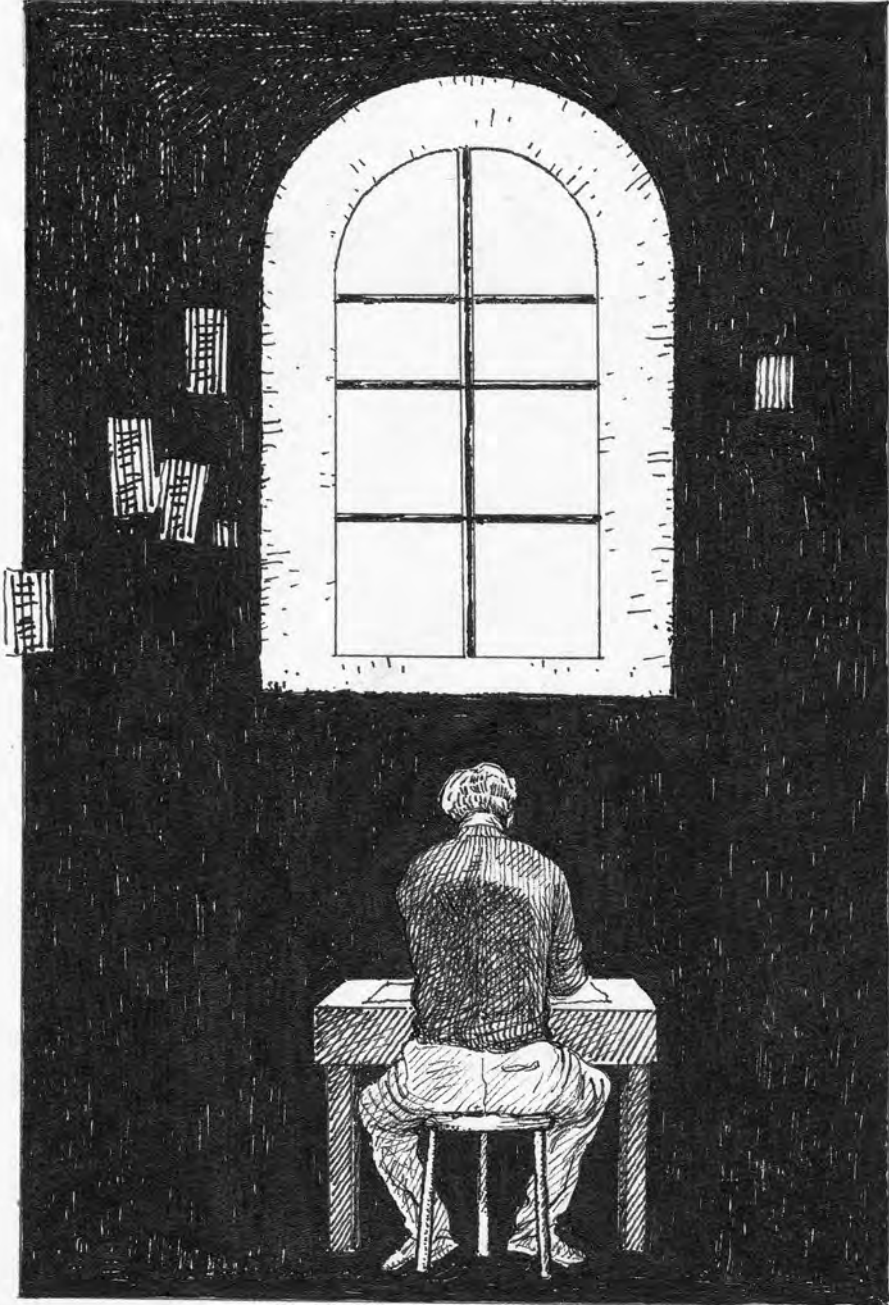
Dr. Hikmet Kıvılcımlı

— NÂZİM BİR BURJUVADIR!

BÜTÜN BUNLAR OLURKEN NÂZİM'İN ŞÖHRETİNİ TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ (TKP) İÇİNDE ÇEKEMEYENLER DE VARDI. ONU KÜÇÜK DÜŞÜRMİYİ, HATTA PARTİDEN UZAKLAŞTIRMAYI DÜŞÜNÜYORLARDI. BUNLARDAN DR. HİKMET KIVILCIMLI "MARKSİZMİN KALPAZANLARI KİMLERDİR?" BAŞLIKLİ KİTAPÇIKLARIN İLKİNDE NÂZİM'İ BÜRJÜVA OLMAKLA SUÇLUYORDU.

ÖTE YANDAN GEÇİM ZORLUKLARI NÂ-
ZİM'İ TEFRIKA ROMANLAR YAZMAYA İTTİ.
KAN KONUŞMAZ ADLI ROMANI "SON
POSTA" GAZETESİNDE 29 MAYIS 1936
GÜNÜ YAYIMLANMAYA BAŞLADI VE ÜÇ
BUÇUK AYDA TAMAMLANDI.

1936 'NIN ASIL BOMBASI İSE YANKI-
LARI YILLARCA SÜRECEK OLAN VE NÄ-
ZİM'İN SAĞLIĞINDA ÜLKESİNDE YAYIM-
LANAN SON KİTABI OLAN SİMAVNE KÄ-
DİSİ OĞLU ŞEYH BEDRETTİN DESTANI OLDU.

1934 YAZINDA BURSA CEZAEVİ KİTAPLIĞIN-
DA BULUP OKUDUĞU **SİMAVNE KADISI OĞLU**
SEYH BEDRETTİN ADLI KİTAP NÂZİM'İ DERİN-
DEN ETKİLEMİŞTİ. ALTI YÜZ YIL ÖNCE ANADO-
LU'DA SOSYALİST BİR DÜŞÜNCEYİ GERÇEK-
LESTİRMEK İÇİN SAVAŞMIŞ İNSANLARIN OL-
MAŞI ŞAŞKINLIK VERİCİYDİ.

DAHA O GÜNLERDE BU KONUDAN BİR DES-
TAN ÇALIŞMASI ÇIKARMAK İÇİN DÜŞÜNMEYE
BAŞLAMIŞTI. DESTAN'DAN PARÇALAR HAZİRAN
1936'DAN BAŞLAYARAK DERGİLERDE YAYIMLAN-
MAYA BAŞLADI. SONBAHARDA DA KİTAP OLARAK
ÇIKTI.

DESTAN'DA NÂZİM'İN ŞİİR DÜNYASININ BÜ-
YÜK BİR DEĞİŞİM GEÇİRDİĞİ GÖRÜLÜYORDU. Dİ-
VAN ŞİİRİYLE HALK ŞİİRİNİN OLANAKLARIN-
DAN GÖRÜLMEMİŞ BİR BAŞARIYLA YARARLAN-
MIŞTI.

SEYH BEDRETTİN DESTANI, NÂZİM HİKMET ŞİİRİN-
DE ÖNEMLİ BİR DÖNÜM NOKTASIDIR. ŞAİR, BU KİTAPLA
O GÜNE DEK DENEĞİĞİ BÜTÜN BİCİM ARAŞTIRMALARI-
NIN ÜSTÜNE ÇIKMIŞ, GELENEKSEL ŞİİRİN HECE, ARUZ
ÖZELLİKLERİYLE SERBEST NAZMI, HAYKIRAN SES TONU-
LA KONUŞMA DİLİNİ, LİRİZME DIDAKTİK ANLATIMI
BİRLEŞTİRİP AYNI ANDA, BİR ARADA KULLANABİLDİĞİ
BÜYÜK BİR SENTEZE ULAŞMIŞTIR.

YAPITIN İLK BÖLÜMÜ DİVAN ŞİİRİNDEN GELEN
SESLE BAŞLAR :

*Sedirde al yeşil, dal dal Bursa ipeklisi,
duvarda mavi bir bahçe gibi Kütahyalı çiniler,
gümüş ibriklerde şarap,
bakır lengerlerde kızarmış kuzular nar idi.
Öz kardeşi Musa'yı ok kırıyla boğup
yani bir altın leğende kardeş kanıyla aptest alarak
Çelebi Sultan Memet tahta çıkmış hünkâr idi.*

ARDINDAN GELEN BETİMLEMELERDE DURU,
YALIN TÜRKÇE DİKKAT ÇEKER :

Bu göl İznik gölüdür.

Purgundur.

Karanlıktır.

Derindir.

Bir kuyu suyu gibi

icindedir dağların.

DESTANIN SOSYALİST DÜŞÜNCEYİ LİRİK BİR SÖYLEYİŞ-
LE ANLATAN BENZERSİZ BÖLÜMÜ ;

Hep bir ağızdan türkü söyleyip
hep beraber sulardan çekmek ağı,
demiri oya gibi işleyip hep beraber,
hep beraber sürebilmek toprağı,
ballı incirleri hep beraber yiye bilmek,
yârin yanağından gayrı her şeyde
her yerde
hep beraber!
diye bilmek

1937' DE YAZILAN "KARANLIKTA KAR YA-
ĞIYOR" DA SAİRİN SEYH BEDRETTİN DESTA-
N/ 'NDA GERÇEKLEŞTİRDİĞİ SENTEZDEN
SONRA NE YÖNDE GELİŞECEĞİNİN ÇARPI-
CI BİR ÖRNEĞİDİR.

NÂZİM HİKMET ŞİİRİNİN BELKİ DE EN
ÖNEMLİ ÖZELLİĞİ SAYILABİLECEK LİRİZMLE
GERÇEKÇİLİĞİN GÖRKEMLİ BULUŞMALARIN-
DAN BİRİNİ GERÇEKLEŞTİREN ŞİİRDE, ŞA-
İR İSPANYA İÇ SAVAŞI'NDA MADRİT KAPI-
SINDAKİ NÖBETÇİYİ DÜŞÜNMEKTEDİR :

Karanlıkta kar yağıyor
sen Madrid kapısındasın.
Karşında en güzel şeylerimizi
ümidi, hasreti, hürriyeti
ve çocukları öldüren bir ordu..

Kar yağıyor
Ve belki bu akşam
ıslak ayakların üşüyordur.
(...)

Ben ne senin yanına gelebilir,
ne sana bir kasa kurşun,
bir sandık taze yumurta,
bir çift yün çorap gönderebilirim.

Halbuki biliyorum,
bu soğuk kış aylarında
iki çıplak çocuk gibi üşümektedir
Madrid kapısını bekleyen ıslak ayakların.

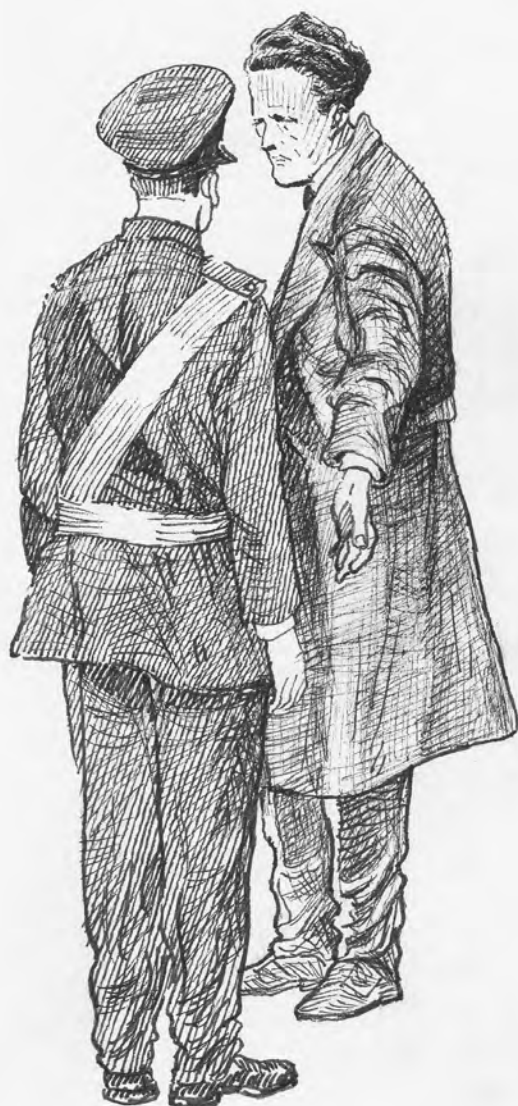
Biliyorum
ne kadar büyük, ne kadar güzel şey varsa,
insanoğulları daha ne kadar büyük
ne kadar güzel şey yaratacaklarsa,
yani o korkunç hasreti, daüssılâsı içimin
güzel gözlerindedir,
Madrid kapısındaki nöbetçimin.
Ve ben ne yarın, ne dün, ne bu akşam
onu sevmekten başka bir şey yapamam.

1936 YILI SONLARINDA BİR HARP OKULU
ÖĞRENCİSİNİN ÜZERİNDE RESMİ ÜNİFORMA-
SIYLA İPEK SİNEMASI'NA KENDİSİNİ ZİYARE-
TE GELMESİ, ARDINDAN BİR PROVOKASYON
GELECEĞİ KÜSKÜSÜYLE NÂZİM'İN ÇOK CA-
NINI SIKTI. HEMEN EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ-
NÜ ARADI.

— KENDİ HALİMDE AİLEMİN NAFKASINI
ÇIKARMAK İÇİN UĞRAŞIYORUM. KİMSENİN
ETLİSİNE SÜTLÜSÜNE KARIŞTIĞIM YOK. Yİ-
NE DE BENİ TACİZ EDİYORSUNUZ. RİCA
EDERİM ÇEKİN BU ADAMLARI !

1937' NİN 3 ARALIK GÜNÜ NÂZİM VE Pİ RAYE ALIŞVERİŞTEN DÖNDÜKLERİNDE HARP OKULU ÖĞRENCİSİ ÖMER DENİZ EVDE KEN DİLERİNİ BEKLİYORDU. O SIRADA EVDE BULU NAN NÂZİM'İN ÜVEY ANNESİ CAVİDE HANIM' A, "NÂZİM HİKMET BANA RANDEVU VERDİ," DİYEREK EVE GİRMİŞTİ.

NÂZİM YİNE BAŞININ DERDE GİRECEĞİNİ DÜŞÜNEREK GELENİ BAŞINDAN SAVDI. YENİDEN SİYASİ POLİSE TELEFON EDEREK HARBİYELİ KILIĞINDAKİ AJANLARINI GERİ ÇEKMELERİ Nİ İSTEDİ.

ASLINDA ÖMER DENİZ, TİPKİ ABDÜLKADİR MERİÇBOYU (SONRAKİ YILLARDAKİ YAZARLIK ADIYLA A. KADİR) GİBİ EDEBİYATA VE OKU MAYA DÜŞKÜN BİR GENCTİ. NÂZİM'İN KİTAP LARINI OKUMUŞLAR, ONA HAYRANLIK DUYUYORLARDI. BU İLGİLERİNİ OKULDAKİ BAŞKA ARKADAŞLARIYLA DA PAYLAŞIYORLARDI.

... NÂZİM'İ HEPİMİZ SEVİYORDUK. BÜTÜN
KİTAPLARINI OKUMUŞTUK, TİYATROLARINI
SEYRETMIŞTIK.

...

... NÂZİM'İN ŞİİRLERİ ELİMİZE GEÇİNCE,
GÖZLERİMİZ ÖNÜNDE YENİ BİR PENCERE
AÇILMIŞTI. HALK ÇOCUKLARIYDIK. BU SES
BİZİM SESİMİZDİ. OKULDA, DÖRT BEŞ AR-
KADAŞ, KÖŞELERE ÇEKİLİR, ELİMİZDE O-
NUN ŞİİRLERİ, GİZLİ GİZLİ OKURDUK. "ŞEYH
BEDRETTİN DESTANI" NİN EZBERLEMEDİ-
GİMİZ YERİ KALMAMISTI. SINIFTA, YATAKHA-
NEDE, ÇAYHANEDE, TÂLİME GİDERKEN, TA-
LİM DÖNÜŞÜ, İZİN GÜNÜ SEHRE GİDERKEN,
YOLLARDA, ŞU PARÇA DİLİMİZDEN DÜŞMÜ-
YORDU :

*Hep bir ağızdan türkû söyleyip,
hep beraber sulardan çekmek ağı.
Demiri oya gibi işleyip hep beraber
hep beraber sürebilmek toprağı.
Ballı incirleri hep beraber yiyebilmek,
yârin dudağından gayrı her şeyde,
her yerde
hep beraber
diyebilmek
için*

on binler verdi sekiz binini. ()*

(*) A. Kadır, 1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet

Abdülkadir Meriçboyu

Orhan Alkaya

Necati Çelik

Galip Arda

5 OCAK 1938 GÜNÜ HARP OKULU ÖĞRENCİLERİ ARASINDA GENEL BİR ARAMA YAPILDI. YİRMİ KADAR ÖĞRENCİNİN DOLABINDA NÂZİM HİKMET'İN KİTAPLARI BULUNDU.

— BU KİTAPLAR SENİN Mİ? (*)

— BENİM.

— KİMDEN ALDIN? HANGİ ARKADAŞIN VERDİ YANİ?

— KENDİM ALDIM, KİTAPÇILARDAN PARAMLA.

— "BENERCİ KENDİNİ NEDEN ÖLDÜRDÜ?" NE DEMEK?

— KİTAP ADI.

— AMA BU KİTAP NÂZİM HİKMET'İN.

— SERBEST SATILIYOR.

— BANA BAK, TEPEMİ ATTIRMA BENİM. NÂZİM HİKMET'İN KİTABIYLA SENİN NE İŞİN VAR?

— BENİM DE SİİR KİTABIM VAR, EFENDİM. BEN DE SAİRİM. MERAK DOLAYISIYLA OKUYORUM. KİTAPLARIMIN ARASINDA FUZULİ DİVANI DA VAR, NEDEN SORMUYORSUNUZ ONU?

(*) A. Kadir, 1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet

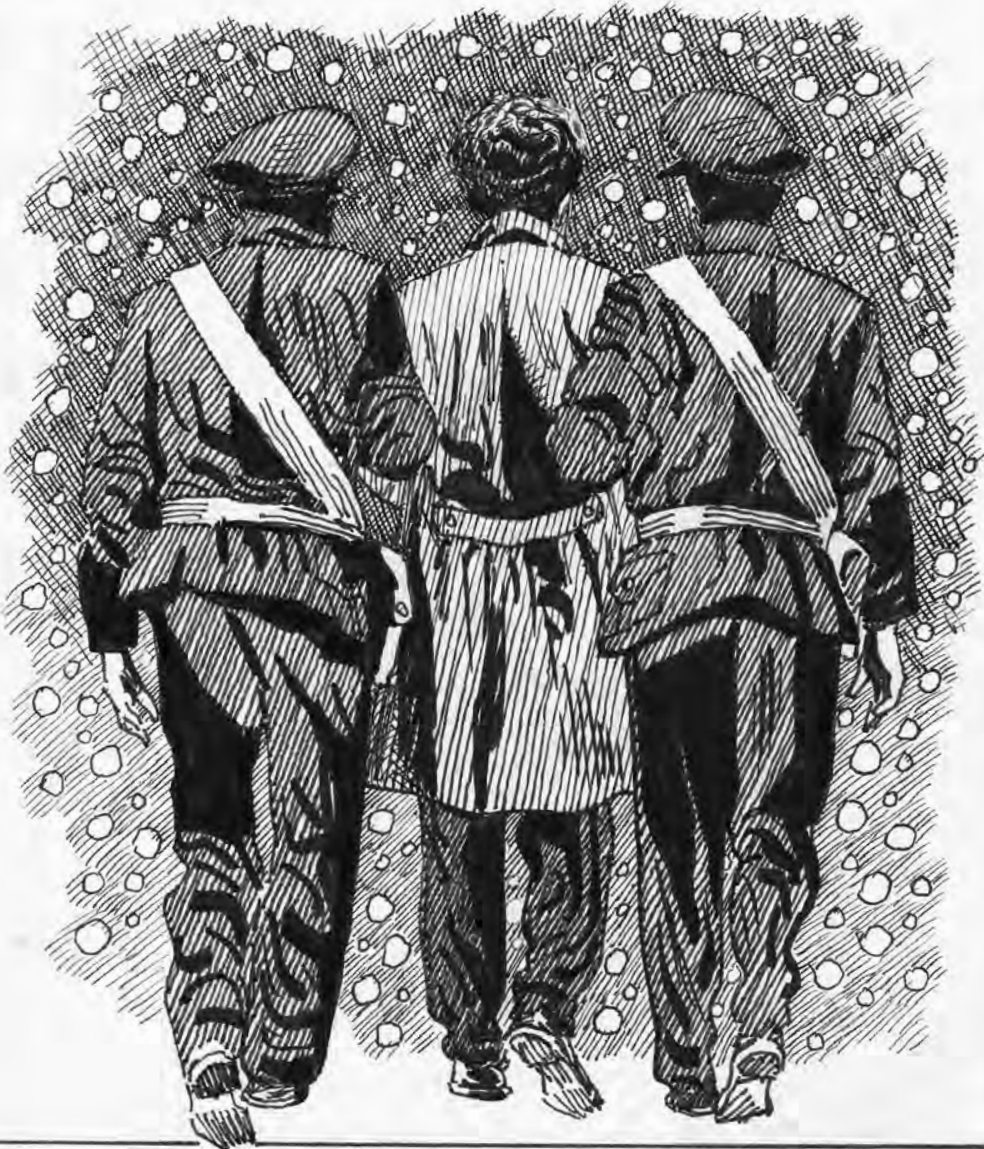
SORGLUYA ALINAN ÖĞRENCİLERE YÖNELTİLEN EN ÖNEMLİ SORU NÂZİM HİKMET'LE ÖMER DENİZ'İN NELER KONUŞTUKLARIYDI. ASLINDA OYUNUN PLANLARI ÖNCEDEN HAZIRLANMIŞTI.

SAVASIN YAKLAŞTIĞI, FASİZMİN BÜTÜN AVRUPA'DA GÜÇLENDİĞİ VE TÜRKİYE'DE DE KENDİNE YANDAŞLAR BULDUĞU BİR SIRADA KİTAPLARIYLA FASİZM DÜŞMANLIĞI YAPAN NÂZİM HİKMET'É BU ÖZGÜRLÜK TANINAMAZDI.

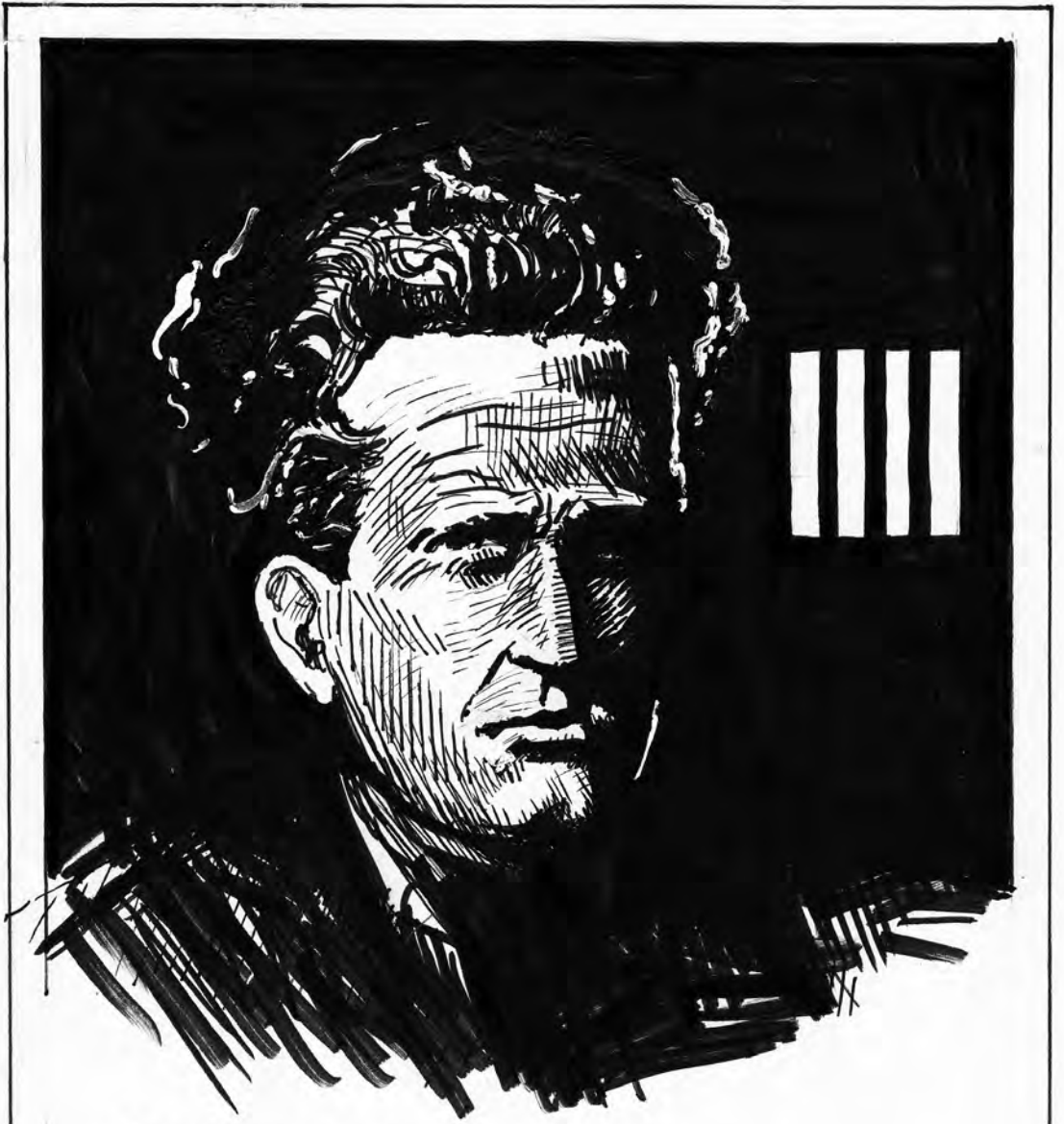
DAHA ÖNCE YARGILANDIĞI OLAĞAN MAHKEMELER BİR SUÇUNU BULAMAYARAK ONU SERBEST BIRAKMIŞTI. BU KEZ ASKERİ MAHKEMEDE KALICI SONUCA ULAŞILACAKTI.

17 OCAK AKŞAMI NÂZİM EVİNDEN ALINAN KİTAP, KÂĞIT VE NOTLARLA BİRLİKTE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ'NE GÖTÜRÜLDÜ.

ERTESİ GÜN ANKARA'YA GÖNDERİLİP MERKEZ KOMUTANLIĞI'NA TESLİM EDİLDİ. TUTUKLA NARAK ASKERİ CEZAEVİ'NDE TEK KİŞİLİK BİR HÜCREYE KONDU.

DOKUZ YIL SONRA, BURSA CEZAEVİ'NDE
"DOKUZUNCU YILDÖNÜMÜ" ADIYLA YAZACA-
ĞI ŞİİRİNDE BU "MACERA" SİNİ SÖYLE
ÖZETLEYECEKTİ :

*Dizboyu karlı bir gece,
sofradan kaldırılıp,
polis otomobiline bindirilip,
bir trenle gönderilerek
bir odaya kapatılmakla başladı maceram.
Dokuzuncu yılı biteli üç gün oluyor.*

ASKERİ MAHKEME HEYETİ, 29 MART 1938 GÜNÜ GİZLİ YAPILAN DURUŞMALAR SONUÇU ORDUYU İSYANA TEGVİK SÜCUNDAN NÂZİM'İ ON BEŞ YIL AĞIR HÂPİS CEZASINA MAHKÛM ETTİ.

NÂZİM, HAZİRAN 1938'DE ÖNCE CEBE-
Cİ SİVİL CEZAEVİ'NE ARDINDAN DA İSTAN-
BUL SULTANAHHMET CEZAEVİ'NE NAKLEDİL-
Dİ.

BU DURUMDA NÂZİM'İN PİRÂYE'YE
"İSTERSEN ON BEŞ YIL BEKLEME, AYRILA-
LIM" DİYE YAZMAŞI ÜZERİNE PİRÂYE'NİN
YANITI GECİKMEDİ: "ON BEŞ YIL DEĞİL,
YÜZ YIL DA OLSA SENİ BÉKLERİM."

— İSTERSEN ON BEŞ YIL BEKLEME,
AYRILALIM.

— ON BEŞ YIL DEĞİL, YÜZ YIL DA OLSA
SENİ BEKLERİM.

ARDINDAN YENİ BİR SENARYO DAHA UYGULAMAYA KONDU. DONANMAYA AİT YAVUZ GEMİSİNDE BİR ERİN NÂZİM HİKMET'İN KİTAPLARINI OKUDUĞU SAPTANINCA BİR DAVA DA DONANMA ASKERİ MAHKEMESİ'NCE AÇILDI.

NÂZİM NE OLDUĞUNU ANLAMADAN SULTANAHMET CEZAEVİ'NDEN ALINIP ERKİN GEMİSİNE GÖTÜRÜLEREK BURADA DELİĞİ TIKANMIŞ PİSLİK DOLU BİR TUVALETE KAPATILDI.

*Bana kendimden başkasıyla konuşmak yasak
Ben de kendi kendimle konuşuyorum.
Fakat çok can sıkıcı bulduğumdan sohbetimi
şarkı söylüyorum karıcığım*

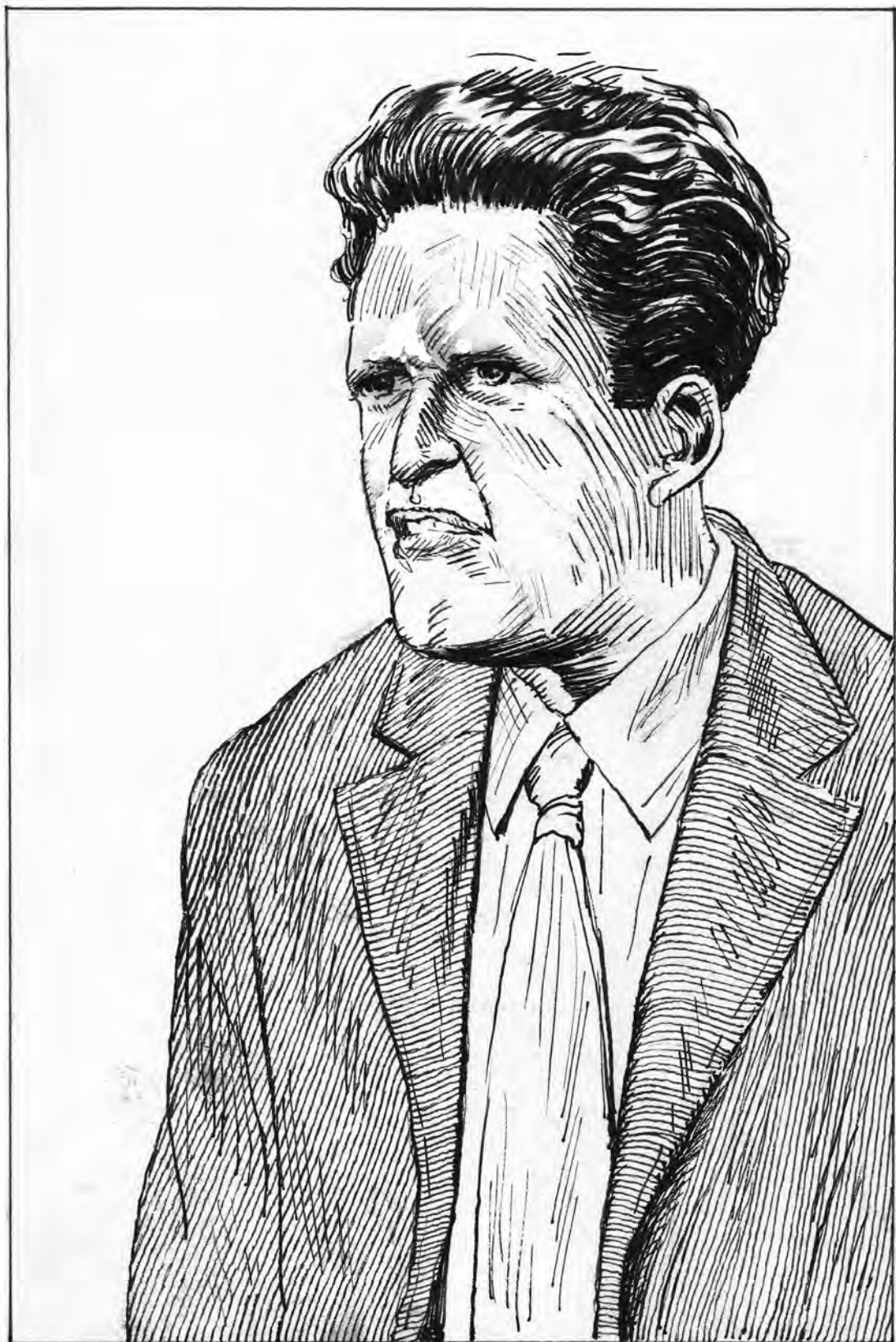
DURUŞMALAR 10 AĞUSTOS GÜNÜ
BAŞLADI.

... NÂZİM :

— BEN BİR MARKSİSTİM,
DİYE SÖZE BAŞLAMIŞTI.

— BİR MARKSİST ŞAİRİM. YABANCI
ANTOLOJİLERE GİRMİŞ İKİ TÜRK ŞAİRİN-
DEN BİRİYİM. MARKSİZMİN İKİ KOLU VAR-
DIR : BİRİ SOSYALİZM, BİRİ KOMÜNİZM.
(...) BEN SOSYALİST DEĞİLİM, BEN KOMÜ-
NİSTİM. BU BENDE BİR İDEAL, BİR FİKİR-
DİR. KOMÜNİZM PROPAGANDASI YAPMAM
BEN KİMSEYE. EVLİYİM BEN, İKİ DE ÇOCU-
ĞUM VAR BENİM, KÜÇÜK İKİ ÇOCUĞUM.
BUNLARIN NAFAKASINI ÇIKARMAK İÇİN
GECEYARILARINA KADAR FİLMCİLİK İŞLE-
RİYLE UĞRAŞIRIM, DUBLAJLARDA ÇALIŞI-
RIM. KİMSEYİ ASKERİ İSYANA TEŞVİK ET-
MEDİM. HEM BİR MEMLEKETE KOMÜNİZM
BÖYLE GELMEZ. BİR İKİ ASKERİ OKUL ÖĞ-
RENCİSİNİ KANDIRMAKLA GELMEZ KOMÜNİZM.
(*)

(*) A. Kadir, 1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet

— ARKASINA DÖNDÜ, HEPİMİZE GÖZ GEZ-
DİRDİ. TER İÇİNDE KALMIŞTI. TERLİ YÜZÜ-
NÜ TEKRAR MAHKEMEYE DÖNÜP ELİY-
LE DE BİZLERİ GÖSTEREREK : (*)

(*) A. Kadir, 1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet

—YAZIK BU ÇOCUKLARA, ÇOK YA-
ZIK! YAKMAYIN BUNLARI, HİÇBİR SUÇU
YOK BUNLARIN. BEN DE SUÇSUZUM.
ALEYHİMDE BİR KOMPLODUR BU BENİM.

NÂZİM, DURUSMALARIN GİDİŞİNDEN BU
DAVANIN DA MAHKUMİYETLE SONUÇLANA-
CAĞINI DÜŞÜNMEYE BAŞLADI.

ATATÜRK'E BAŞVURMAKTAN BAŞKA ÇIKAR YOL
GÖRMÜYORDU ARTIK. ONA GÖNDERMEK ÜZERE BİR
MEKTUP KALEME ALDI :

Cumhurreisi Atatürk'ün Yüksek Katına,
Türk Ordusunu "isyana teşvik" ettiğim iddiasıyla "on beş
yıl ağır hapis cezası" giydim. Şimdi de Türk donanmasını
"isyana teşvik etmekle" töhmetlendiriliyorum.

Türk inkılâbına ve senin adına and içerim ki suçsuzum.

Askeri isyana teşvik etmedim.

Kör değilim ve senin yaptığın her ileri dev hamleyi an-
layabilen bir kafam, yurdunu seven bir yüreğim var.

Askeri isyana teşvik etmedim.

Yurdumun ve inkılâpçı senin karşında alnım açıktır.

Yüksek askeri makamlar, devlet ve adalet, küçük bürokrat
gizli rejim düşmanlarınca aldatılıyor.

Askeri isyana teşvik etmedim.

Deli, serseri, mürtecî, safılmış, inkılâp ve yurt haini
değilim ki, bunu bir an olsun düşünebileyim.

Askeri isyana teşvik etmedim.

Senin eserine ve sana, aziz olan Türk dilinin inanmış
bir şairiyim. Sırtıma yüklenen ve yükletilecek hapis yıl-
larını taşıyabilecek kadar sabırlı olabiliyordim. Büyük iş-
lerinin arasında seni bir Türk şairinin felaketi ile ala-
kalandırmak istemezdim.

Bağışla beni. Seni bir an kendimle meşgul ettimse, al-
nıma vurulmak istenen bu "inkılâp askerini isyana teş-
vik" damgasının ancak senin ellerinle silinebileceğine inan-
dığım dandır.

Başvurabileceğim en inkılâpçı baş sensin.

Kemalizmden ve senden adalet istiyorum.

Türk inkılâbına ve senin başına and içerim ki suçsuzum.

Nâzım Hikmet RAN

MEKTUP BEŞİKTAŞ POSTANESİNDEN TAAHHÜTLÜ
OLARAK POSTAYA VERİLDİ. DOLMABAĞÇE SARAYI'NA
GELDİ. HASTA YATMAKTA OLAN ATATÜRK'ÜN ODASI
NA GİREBİLENLERDEN İÇ İŞLERİ BAKANI ŞÜKRÜ
KAYA'YA VERİLEN MEKTUP ATATÜRK'E VERİLMEDİ.

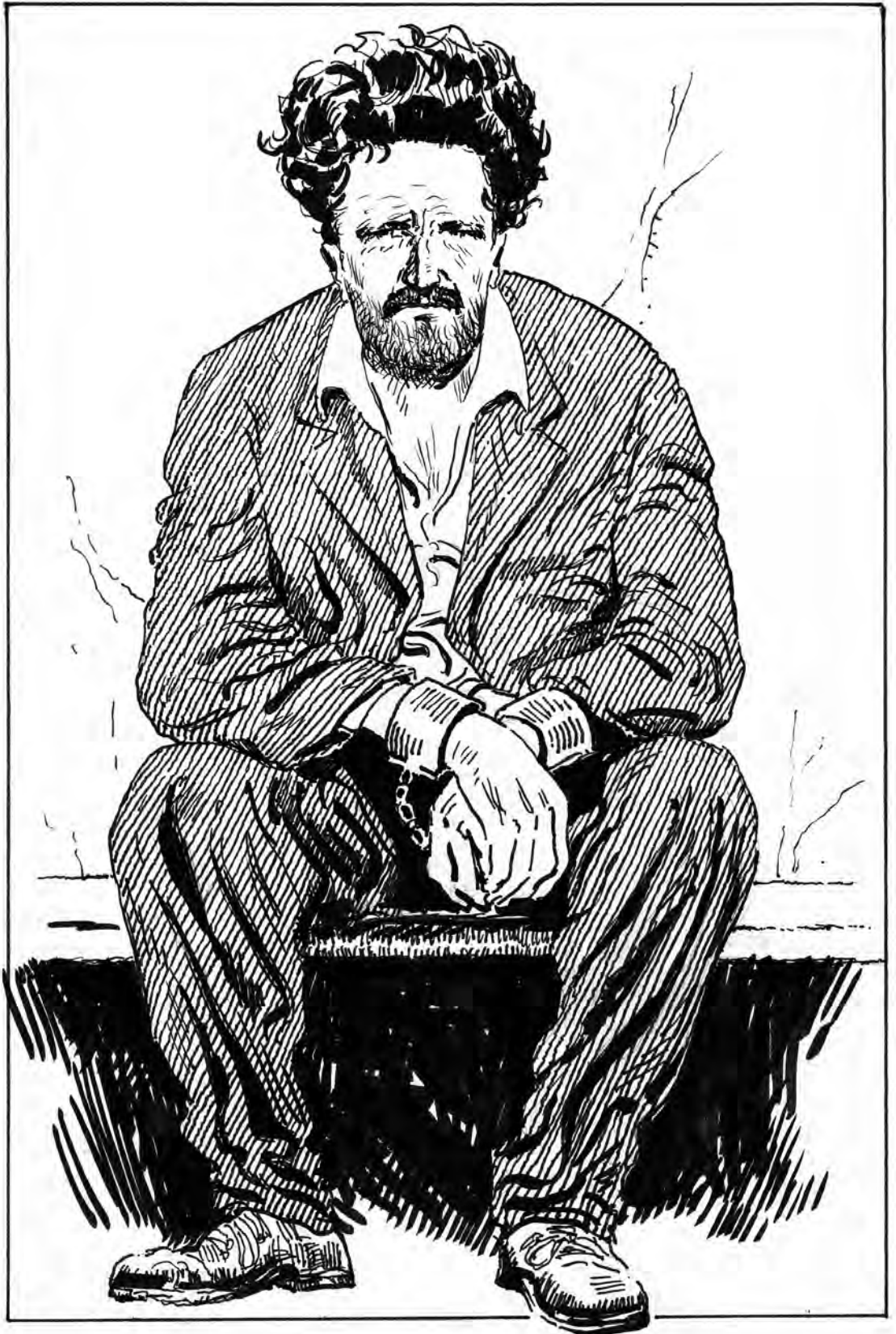
BAŞTAN SONA BİR HUKUK SKANDALI OLAN
DAVALAR BOYUNCA, MAHKEMELERE, MECLİSE
YAPILAN PEK ÇOK BAŞVURU SONUÇSUZ
KALACAKTI.

NÂZİM HAKKINDA İSTANBUL AÖİR CEZA
MAHKEMESİNDE SÜREN GİZLİ ÖRGÜT KUR-
MA DAVASI NEDENİYLE SEKİZ AY İSTAN-
BUL TUTUKEVİNDE TUTULDU.

— KENDİSİNİ RESMÎ BİR BİNANIN LEN-
DUHA, PİS VE HAVASIZLIK KOKAN DEHLİ-
ZİNDE, MUHAFIZLARI ORTASINDA BİR TAH-
TA SIRAYA OTURMUŞ GÖRDÜM. SAKALI
UZAMIS, DÜĞMELERİ KOPMUŞ, ÜSTÜ LEKE-
Lİ, AYAKLARI ÇAMURLUYDU.

BENİ KUÇAKLAYAMADI. BİLEKLERİNDE
KELEPÇE VARDI. BEN DE KUÇAKLAYAMA-
DIM. ÖZGÜRLÜĞÜMÜN ÜSTÜNLÜĞÜNÜ
GÖSTERMEMEK İÇİN OMLUZUNU OKŞA-
MAKLA YETİNDİM. (*)

(*) Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*

1938-1940 ARASINDAKİ İKİ YILLIK , BASKI, GERİLİM , ACI , ÜZÜNTÜ , BELİRSİZLİK İÇİNDE İNANILMAZ OLAN BİR BASKA ÖZELİK İSE NÂZİM'İN BU DÖNEMİ YOĞUN BİR ŞİİR ÜRETİMİYLE GEÇİRMİŞ OLMASIDIR.

GÜNLER SONRA İLK KEZ HÜCRESİNDEN ÇIKIP GÜNEŞİ GÖRDÜĞÜNDE YAZDIĞI ÜNLÜ "BUGÜN PAZAR" ŞİİRİNDE DOĞA İNSAN KARSILAŞMASINI OLAĞANÜSTÜ BİR ANLATIMLA İŞLEYECEKTİR.

"Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar
benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kimildamadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum,
dayadım sırtımı duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalara,
bu anda ne kavgâ, ne hürriyet, ne karım.

Toprak , güneş ve ben ...

Bahtiyarım ... "

NEDİR PEKİ BUNCA GÜÇLÜK İÇİNDE BAŞKA
BİRİ İÇİN CANINA KIYMAYA YOLAÇABİLECEK
ZOR KOŞULLARIN NÂZİM HİKMET'E BÖYLE
UMUT DOLU ŞİİRLER YAZDIRMASINDAKİ GİZ?

YAŞAMA, İNSANLIĞA VE GELECEĞE DUYU-
LAN GÜVEN. BÜTÜN BU BAŞA GELENLERİN
ÖNEMSİZ AYRINTILAR OLDUĞUNA, İNSANLIĞIN
GÜZEL, ADALETLİ, MUTLU BİR GELECEĞE Gİ-
DECEĞİNE OLAN SİYASAL VE İNSANİ İNANÇ.

İNANCLARI AYAKTA TUTUYOR NÂZİM'İ VE O
İNANÇLARIN KENDİ HAYATINDA CİSİMLEŞMİŞ
BİCİMİYLE ORTAYA ÇIKMIŞ PIRAYE'YE OLAN
AŞKI. BU AŞK ONU ÖYLEŞİNE GÜÇLÜ KILIYOR
Kİ HAYAT KARŞISINDA YENİLDİĞİNİ YA DA YE-
NİLEBİLECEĞİNİ DÜŞÜNMEK AKLININ UÇUNDAN
BİLE GEÇMİYOR.

Çankırı Cezaevi 1940

NÂZİM'İN UZUN CEZAEVİ YILLARI 1940
ŞUBATINDA ÇANKIRI CEZAEVİ'NE GÖN-
DERİLMESİYLE BAŞLADI.

NİSAN SONUNDA PİRAYE DE ÇANKIRI'YA
GELDİ. BİR EV TUTTU. BURAYA YERLEŞİP, Dİ-
KİŞ DİKEREK KOCASINA BAKMAYI DÜŞÜ-
NÜYORDU. NÂZİM'İN DA DÖNEM DÖNEM
EVE ÇIKABİLECEĞİNİ DÜŞÜNÜYORLARDI.

ANCAK BU GERÇEKLEŞEMEDİ.

ÖTE YANDAN TANIMADIĞI BİR ANADO-
LU KENTİNDE TEK BAŞINA BİR KADIN
OLARAK YAŞAMAK DA KİMİ KAYGILAR DOĞU-
RUYORDU.

HAZİRAN SONUNDA YENİDEN İSTAN-
BUL'A DÖNDÜ.

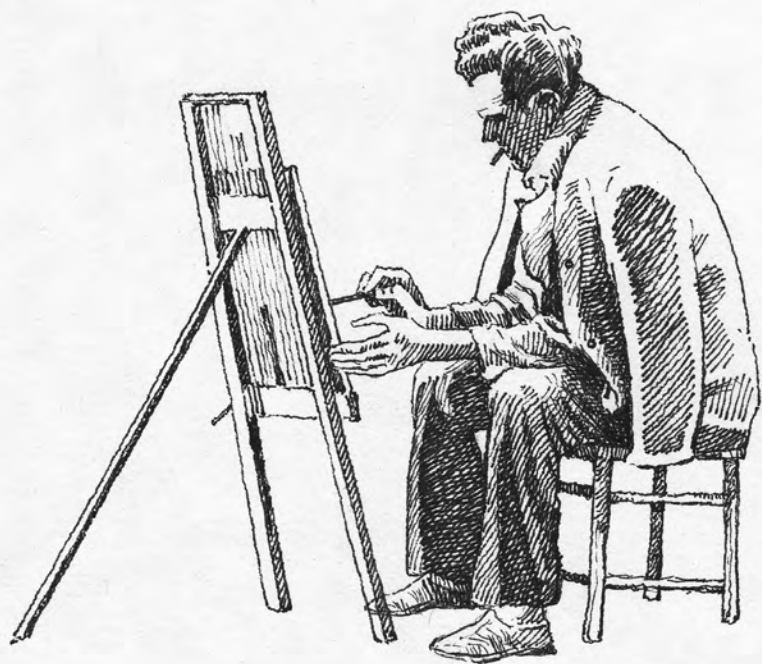

Nâzım Kemal Tahir ile

NÄZİM İŞE, ÇANKIRI HAPİSHANESİ'NDE
KEMAL TAHİR VÉ DR.HİKMET KIVILCIMLI
İLE AYNI ODAYI PAYLAŞIYORDU. BURADA
BİR YANDAN, İLERİDE DÖRT HAPİSHANE
DEN ADLI KİTABININ "ÇANKIRI" BÖLÜMÜ-
NÜ OLUŞTURACAK ŞİİRLERİ YAZIYOR...

... BİR YANDAN DA RESİMLER YAPIYORDU.
PİRAYE'NİN , MAHKÜMLARIN , ODASININ,
CEZAEVİNİN RESİMLERİNİ...

İSTANBUL'DA CEZAEVİNDE BAŞLADIĞI KUL-
VÂYI MİLLİYE ADLI KURTULUŞ SAVAŞI DES-
TANINI DA ÇANKIRI'DA BÜYÜK ÖLÇÜDE
GELİŞTİRMİŞTİ.

...
Dağlarda tek
tek
ateşler yanıyordu.

Ve yıldızlar öyle ısıltılı, öyle ferahtırlarki
şayak kalpaklı adam

nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden

güzel, rahat günlere inanıyordu
ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında,
birdenbire beş adım sağında onu gördü.

Paşalar onun arkasındaydılar.

O, saati sordu

Paşalar: "Üç", dediler.

Sarışın bir kurda benziyordu.

Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı.

Yürüdü uçurumun başına kadar,
eğildi, durdu.

Bıraksalar

ince, uzun bacakları üstünde yaylanarak
ve karanlıkta akan bir yıldız gibi kayarak
Kocatepe'den Afyon ovasına atlayacaktı.

...

BU ARADA KUVÂYİ MİLLİYE DESTANININ BİR KOPYASINI ALAN DAYISI ALİ FUAT CEBESÖY, CUM. HURBASKANI İSMET İNÖNÜ'YE ULAŞTIRDI. İNÖNÜ, DESTANI OKUDUKTAN SONRA ŞÖYLE DİYE-
CEKTİ :

— ANADOLU SAVAŞINI NÂZİM, BU DES-
TANLA BİR KEZ DAHA KAZANDI.

NÂZİM , BU DESTANA ÇALIŞIRKEN YANI SIRA MEŞHUR ADAMLAR ANSİKLOPEDİSİ ADINI VERDİĞİ YENİ BİR ÇALIŞMA YA DA BAŞLAMIŞTI. KUVAYİ MİLLİYE DESTANI'NDA NASIL SAVAŞ KAZANAN KAHRAMANLAR YA DA KOMUTANLAR YERİNE SIRADAN İNSANLARI ANLATTIYSA, BURADA DA YİNE SIRADAN İNSANLARIN ÖYKÜLERİNİ ANLATACAKTI.

BİR TÜR GÖZLÜK YA DA ANSİKLOPEDİ MADDESİ YAZAR GİBİ, ÇEŞİTLİ İNSANLARIN YAŞAMLARINI, ÇEVRELERİNİ, YAPTIKLARINI ŞİİRLE ANLATMAYI DENEYECEKTİ.

BUNU YAPARKEN DE AMACI, "EN BÜYÜK VE EN MÜKEMMEL VE EN İHATALI EDEBİYAT ŞEKLİ OLDUĞUNA" İNANDIĞI ŞİİRİN SINIRLARINI GELİŞTİRMEK VE ÖNU BİLİNER KALİPLERDEN KURTARMAKTİ.

CEZAEVİ DOKTORUNUN, ÇANKIRI'NIN
SERT HAVASININ NÂZİM'İN SAĞLIĞINA
İYİ GELMEDİĞİ, KAPLICASI OLAN BİR KEN-
TİN CEZAEVİNE NAKLİNİ GEREKLİ GÖ-
REN BİR RAPOR YAZMASI ÜZERİNE
BURSA'YA GÖNDERİLMESİ KARARI ÇIK-
TI.

BÖYLECE NÂZİM, 1933-34 YILLARINDA
İKİ YILA YAKIN YATTIĞI, BU KEZ İSE ON
YILA YAKIN BİR ZAMAN YATACAĞI BUR-
SA CEZAEVİ'NE 4 ARALIK 1940 GÜNÜ
YENİDEN GELDİ.

— NÂZIM HİKMET GELECEKMiŞ! (*)

KURŞUNİ BİR GÜNDÜZDÜ VE HAPİSHA-
NE BAHÇESİNDEKİ ZAMBAKLARIN YEŞİL YAP-
RAKLARI ÜZERİNDE KAR YARDI. EVİMDEN
UZAK KALIŞIMIN VE KURŞUNİ GÜNLERİN
ÇİLEDEN ÇIKARAN SIKINTISINI, CEZAMIN
DOLMASINA DAHA YILLAR OLUŞUNUN ÜMİT-
SİZLİĞİNİ BİRDENBİRE BULLUTAN KURTU-
LAN PARLAK BİR GÜNEŞ SANKİ SİLİP SÜ-
PÜRÜVERMİŞTİ. OYSA, ONUNLA NE MERHA-
BAM VARDI, NE DE GÜNÜN BİRİNDE "ARKA-
DAŞ" OLABİLME İHTİMALİM.

HERKES GİBİ ONUN UZAKTAN HAYRAN-
LARINDANDIM. HERKES GİBİ, "NEDENİNİ
BİLMEYEN" ONA KIZIYORDUM, FAKAT İH-
TİMAL, HERKES GİBİ NEDENİNİ BİLMEYEN
YAHUT PEK AZ BİLEREK, SEVİYORDUM
ONU : MÜTHİŞ, MUJAZZAM, DOYURAN
SANATINI.

(*) Orhan Kemal, *Nâzım Hikmet'le 3,5 Yıl*

...
Yaşamak ne güzel şey

TARANTA-BABU

yaşamak ne güzel şey...

Anlayarak bir usta kitap gibi
bir sevdâ şarkısı gibi duyup
bir çocuk gibi şaşarak

YAŞAMAK...

Yaşamak :

birer birer

ve hep beraber

ipekli bir kumaş dokur gibi.

Nâzım, Orhan Kemal ile Bursa Hapishanesinde

— KEMAL, (*)

BURSA'DAYIM, 1933 SENESİNDEN
BERİ BURSA HAPİSHANESİNİN DUVARLA-
RI, PENCERELERİ, MALTA BOYLARI DEĞİŞ-
MEMİŞ, NE ESKİMİŞLER NE YENİLEŞ-
MİŞLER. HATTA O ZAMANDAN KALMA
BİR İKİ MAHKÛMA DAHİ RASTLADIM. YAL-
NIZ ONLAR BENİ, BEN ONLARI BİRAZ
İHTİYARLAMİŞ BULDUK.
(...)

— ODA ARKADAŞIMIN ADI KEMAL. EVET
"KEMAL" SENİN ADIN GİBİ. SANA YALNIZ
ADI BENZEMİYOR, SENİN GENÇLİĞİNE
BENZEYEN TARAFLARI DA VAR. ŞİİRE
MERAKLI, HEYECANLI. 94'ÜNCÜ MAD-
DEDEN 5 YILA MAHKÛM.
(...)

— ONUNLA SENDEN KONUŞABİLİYORUZ.
SENİN VAKTIYLE YEDİĞÜN'DE ÇIKAN
HİKÂYELELERİNİ OKUMUŞ. ONA SENİ AN-
LATIYORUM. BU SURETLE SENİNLE KO-
NUŞMUŞ GİBİ OLUYORUM.

(*) (Kemal Tahir'e yazdığı mektuptan.)

ODASI İKİ KİŞİLİKTİ. ODA ARKADAŞI, RAŞİT KEMALİ ADLI, ŞİİR YAZAN BİR GENÇTİ. KOMÜNİZM PROPAGANDASI YAPMAKTAN HÜKÜMLÜYDÜ. ÜÇ BUÇUK YIL AĞABEY KARDEŞ, ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ İLİSKİSİ İÇİNDE YAŞADILAR. NÂZİM'İN YÖNLENDİRMESİYLE ŞİİRDEN ÖYKÜYE GEÇEN RAŞİT KEMALİ, CEZAEVİN-DEN ÇIKTIKTAN SONRA ORHAN KEMAL ADIYLA YAYIMLANAN ESERLERİYLE KISA SÜREDE ÜNLENECEKTİ...

...

PIPOSUNU SİNIRLI SİNIRLI ÇIRPTI, DEF-
TERLERİNİ BAVULUNA KALDIRDI.

— SİZDE SANAT İÇİN İYİ KUMAŞ VAR, KE-
SİN. DEMİN ŞİİRLERİNİZE KARŞI FAZLA HA-
SİN DAVRANMIŞTIM... BENİ HOŞ GÖRÜN,
SANAT KONULARINDA HİÇ SAKAM YOKTUR
... BU İTİBARLA... EVET, SİZDE İYİ BİR SA-
NATKÂR İÇİN GEREKEN, İYİ BİR KUMAŞ...

KAŞLARI ÇATILDI, AÇILDI... PİPOSUNA
TEKRAR TÜTÜN KOYDU, ATEŞLEDİ, DUMAN
ALIP BIRAKTI :

— SİZE BİR TEKLÜFTE BULUNABİLİR MİYİM?

— HAYHAY...

— SİZİNLE YAKINDAN İLGİLENMEK İS-
TİYORUM... YANI KÜLTÜRÜNÜZLE... EVVELA
FRANSIZCA, SONRA DİĞER KÜLTÜR KONU-
LARI ÜZERİNDE DÜZENLİ DERSLER YAPA-
CAĞIZ... TAHAMMÜLÜNÜZ VAR MI?

— VAR.

— SÖZ MÜ?

— SÖZ.

ELİNİ UZATTI. İNCE BİLEKLİ, HAFİF ÇİL-
Lİ ELİNİ TUTTUM:

— BIKMADAN, YORULMADAN, USANMADAN

— EVET, BIKMADAN, YORULUP USANMADAN

— PEKÂLÂ, BU İŞ OLDU...

PIPOSUNU YENİ BAŞTAN, NESEYLE
ÇEKİŞTİRMEYE BAŞLADI. (*)

(*) Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'e 3,5 yıl

...

BİR BAŞKA GÜN ELİNE BİR "ROMAN BAŞLANGICI" M GEÇER. OKUR.

O SIRA BEN HAPİSHANE AVLUSUN-
DAYIM. AYAKLARINDA TAKIYALAR, KO-
ŞARAK, HEYECANLA GELDİ. ÂDETA SO-
LUK SOLUGA SORDU :

— SİZ Mİ YAZDINIZ BUNU?

ÇEKİNEREK, "EVET..." DEDİM.

— BİRADER, NEDEN BAHSETMEDİNİZ
BUNDAN? SİZ DÜZYAZI YAZIN DÜZYAZI!

...

ARTIK ŞİİRİ İKİNCİ PLANA ATMİŞ-
TIM. HEM DERSLER İLERLİYOR, HEM DE
BİZİM HİKÂYECİLİĞİN TEMELLERİ KURU-
LUYORDU. O, "SOR," DEMİŞTİ, "AKLINA
NE GELİRSE SOR... YERLİ YERSİZ, İLGİLİ
İLGİSİZ, VAKİTLİ VAKİTSİZ..."

— FREUD ŞUNU DEMEK İSTEMİŞ Mİ?

— STENDAL, ZOLA, BALZAC...

— ...

— ...

PİRAYE YENGE YILDAN YILA İKİ, PEK
PEK ÜÇ SEFER GELİR, BİRKAÇ KURUŞU
VARSA ÜÇ BEŞ GÜN OTELDE KALIRDI.
BÖYLE GÜNLERDE NÂZİM HİKMET'İ GÖR-
MELİ! (*)

(*) Orhan Kemal , Nâzım Hikmet'le 3,5 yıl

"EŞİNİN GENELLİKLE AĞIRBAŞLI, ÖLÇÜLÜ TAVIR VE KONUŞMASINA KARŞILIK, NÂZİM, -NASIL SÖYLEYİYİM- HOPPA, UÇARI GÖRÜ- NÜŞLÜYDÜ. BİRHASSA KONUŞMASI, BİR BÜLBÜ- LÜN DİL DÖKÜSÜNÜ HATIRLATIRDI. KARŞILIK- LI OTURDUKLARI ZAMAN YENGE AĞIRBAŞLI, HÜKMEDEN, CİDDİYDİ. NÂZİM 'SA KIRILA DÖKÜLE, ELİYLE, KOLUYLA HAREKETLER YAPARAK UZUN UZUN KONUŞUR, KONU- ŞURKEN DE GÖZLERİNİ KARŞININ GÖZLE- RİNDEN AYIRMAZDI. YENGE, BAŞI DİMDİK, SADECE DİNLERDİ."

“...TAHMİN EDİYORUM, ARALARINDA ŞÖYLE BİR KONUŞMA GEÇEBİLİRDİ MESELA ;

— HİŞT NÂZİM, BAK ÜSTÜNÜ BAŞINI KIRLET-
MİŞSİN!

— AFFET KARICIĞIM, BİR DAHA YAPMAM!

— BİR KERECİK, BİR KERECİK OLSUN, NÂ-
ZIMCIĞIM DESE VEYA MEKTUBUNDA YAZSA,
DÜNYALAR BENİM OLACAK. DEMEZ HINZIR...

YANI, EŞİ SANKİ BİR BAYAN ÖĞRETMENDİ,
NÂZİM DA TOZDA TOPRAKTA OYNAYIP TERLE-
MİŞ, TERLİYKEN SU İÇMİŞ, ÜSTÜ BAŞI TOZ
İÇİNDE KALMIŞ, HAŞARI BİR İLKOKUL ÖĞREN-
CİSİ...

O, KARISINI DİNLERKEN KESİNLİKLE
DÜNYANIN EN MESUT İNSANIDIR VE KARISININ
ANLATTIKLARI DA, KESİN OLARAK, DÜNYANIN
EN TAZE, EN ORJİNAL, EN ENTERESAN ŞEYLERİ...”

(*)

(*) Orhan Kemal, Nâzım Hikmet’le 3.5 yıl

"ÖTE YANDAN NÂZIM," MESHUR İNSANLAR ANSİKLOPEDİSİ "OLARAK BAŞLADIĞI YAPITINA 1941 SENESİNDE "TÜRKİYE'DEN İNSAN MANZARALARI" ADINI VEREREK YENİDEN YOĞUNLAŞTI.

20 MART 1942 TARİHLİ KEMAL TAHİR'E YAZDIĞI MEKTUPTA KİTABIN PLANINI ŞÖYLE AÇIKLIYOR :

— ŞİMDİ YAPMAK İSTEDİĞİM ŞEYİ VE PLANINI ANLATAYIM. BU SÜRETLERLE YAPILMAK İSTENENLE YAPILANI KIYASLAYABİLİR VE TENKİDLERİNİ BU BAKIMDAN DA DAHA FAYDALI KILARSIN : 1) İSTİYORUM Kİ OKUYUCU 12 000 MISRAI BİTİRDİKTEN SONRA VİCİK VİCİK İNSAN KAYNAYAN BİR MAHŞERDEN GEÇMİŞ OLSUN. 2) İSTİYORUM Kİ BU İNSAN MAHŞERİNİN KONKRE İFADESİ OKUYUCUYA ANA HATTINDA MUAYYEN BİR DEVİRDEKİ, MUHTELİF SINIFLARA MENSUP TÜRKİYE İNSANLARI VASİTASIYLA TÜRKİYE'NİN MUAYYEN BİR TARİHİ DEVREDEKİ SOSYAL DURUMUNU ANLATSIN. TABİİ DONMUŞ BİR HALDE DEĞİL, DİYALEKTİK SEYRİ VE AKIŞIYLA. 3) İSTİYORUM Kİ İKİNCİ PLANDA TÜRKİYE CEMİYETİNİ ÇEVRELEYEN DÜNYA DURUMU ANLAŞILSIN. 4) İSTİYORUM Kİ — NEREDEN GELİNİP NEREDE OLUNDUĞU, NEREYE GİDİLDİĞİ SUALİNE — SAHANIN İÇİNDE AZAMI İMKANLARLA CEVAP VERİLSİN.

DÜNYAYI GARSAN KORKUNC, SAVAŞ, TÜRKİ-
YE'DE KENTTEN KIRSAL KESİME, AYDINLARIN
YAŞAMINDAN HALKA UZANAN GERÇEKLER,
BU GERÇEKLERİ OLUŞTURAN GEÇMİŞTEKİ
KOŞULLAR, YAPITTA BİR BİR ANLATILACAKTIR.

Haydarpasa Garı'nda
1941 baharında

saat 15.

Merdivenlerin üstünde güneş
yorgunluk
ve telaş.

Bir adam
merdivenlerde duruyor
bir şeyler düşünerek.

Zayıf,
korkak,
burnu sivri ve uzun,
yanaklarının üstü çopur.
Merdivenlerdeki adam

— Galip Usta —

tuhaf şeyler düşünmekle meşhurdur.

...

(Memleketimden İnsan Manzaraları)

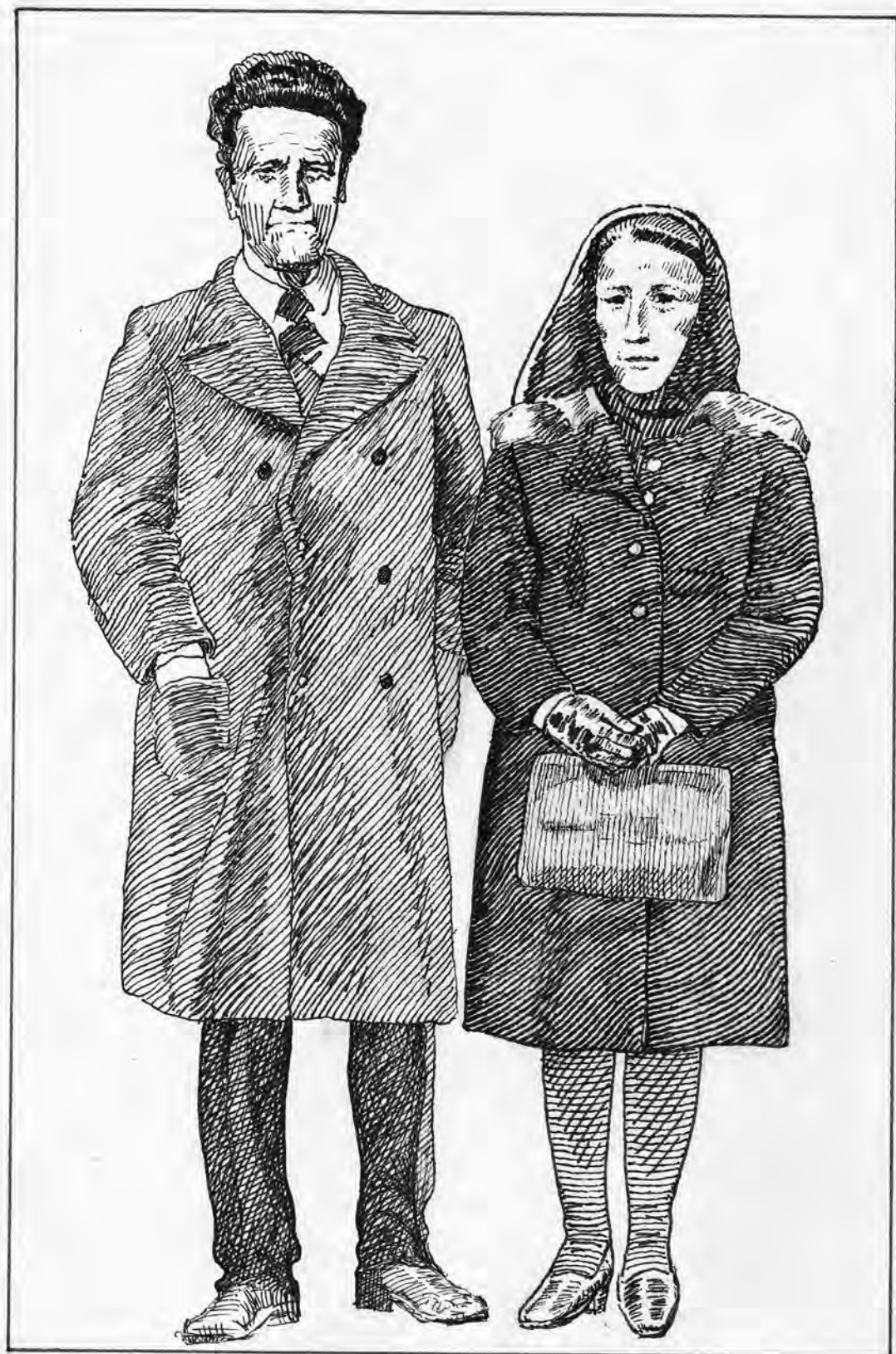
BURSA CEZAEVİ'NDE KALDIĞI UZUN
HAPİSLİK YILLARINDA KARISI PİRAYE İÇİN
AKŞAMLARI "ŞAAT 21-22 SİİRLERİ" BAŞ-
LIĞIYLA BİR DİZİ SİİR VE RÜBAİ YAZACAK-
TI. TÜM SİİRLERİNDE OLDUĞU GİBİ KARISI
İÇİN YAZDIĞI SİİRLERDE DE ONUN TOP-
LUMSAL BAKIŞIYLA, ÖZELİ, BİREYSEL DÜN-
YASI İÇ İÇE GEÇİYORDU. ÖZELİYLE DE ŞEHİRİ;
İSTANBUL'U! ONUN İÇİN ÇOK UZAK OLAN
SEVGİLİ ŞEHİRİ, SEVGİLİSİNİN YAŞADIĞI ŞE-
HİRDİ. İSTANBUL'DAN GELEN BİR SES, BİR
MEKTUP ONU YAŞAMA BAĞLIYORDU. (*)

"Uzaktaki şehrimin damları üzerinden
ve Marmara Denizi'nin dibinden geçip
sonbahar topraklarını aşarak

olgun ve ıslak
geldi sesin.

Bu, üç dakikalık bir zamandı.
Sonra, telefon simsiyah kapandı..."

(*) Kıymet Coşkun, İstanbul Şairi Nâzım Hikmet

— CANIM KARICIĞIM ,
(...) SAAT 21 OLDU MU , ARTIK YALNIZ
SENİ DÜŞÜNÜYORUM. BU ÖTEKİ ZAMANLAR.
DA SENİ DÜŞÜNMEDİĞİM MANASINA GEL-
MESİN. FAKAT 21'DEN SONRA SENDEN
BAŞKA HİÇBİR ŞEY DÜŞÜNÜYORUM VE
21 İLE 22 ARASINDA BİR SAAT ŞİİR
YAZIYORUM. BUNLARIN ADINI : " PIRAYE
İÇİN YAZILAN SAAT 21-22 ŞİİRLERİ "
KOYDUM, İŞE EYLÜL AYININ SONLARINA
DOĞRU BAŞLAMIŞTİM. İKİ GECE O KADAR
SANA DALDIM Kİ , ŞİİR BİLE YAZAMADIM ;
BU İKİ GECE MÜSTESNA , ÖTEKİLERİ SANA
AYRICA YOLLAYACAĞIM. BÖYLELİKLE HER AY,
O AYIN GÜNÜ KADAR ŞİİRİN OLACAK. VE
AY BAŞLARI POSTAYA VERECEĞİM. KÜÇÜ-
CÜK ŞEYLER , SANA LAYIK DEĞİL AMA ,
EMİN OL Kİ DUYARAK YAZDIĞIM , EN PÜ-
RÜZSÜZ OLMALARINA ÇALIŞTIĞIM YAVRU-
CUKLAR.

*"Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşıyor kırkı geçmiş iken..."*

941-942 YILLARI İÇİNDE KASVETLİ, BOĞUCU GÜNLER, BİRHASSA GECELER GEÇİRDİK...

ALMANLARIN "YILDIRIM HARPLERİ" YAPTIKLARI SİRALAR, RADYONUN BAŞI HER CİNS MAHPUSLA DOLARDI.

NÂZIM, "BU ŞAHLANAN GERİCİLER BAŞARILI OLURSA, "DİYORDU "İNSANLIK VE İNSANLIĞIN BİLGİNE KADAR KAZANDIĞI GELİŞMELER EN AZ BİN SENE GERİYE GİDEBİLİR!"

VE İLAVE EDİYORDU:

"FAKAT ALMANLAR YENİLECEKLER... ÇÜNKÜ BU TARİHİ BİR ZORUNLULUK." (*)

(*) Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'le 3,5 yıl

Mürdüm eriği
çiçek açmıştır
-ilkönce zerdali çiçek açar
mürdüm en sonra-

Sevgilim,
çimenin üzerine
diz üstü oturalım
karşı-be-karşı.

Hava lezzetli ve aydınlık
-fakat iyice ısınmadı daha-
çağlanın kabuğu
yemyeşil tüylüdü
henüz yumuşacık...

Bahtiyarız
yaşayabildiğimiz için.
Herhalde çoktan öldürülmüştük
Sen Londra'da olsaydın
Ben Tobruk'ta olsaydım, bir İngiliz şilebinde yahut...

Sevgilim,
ellerini koy dizlerine
-bileklerin kalın ve beyaz-
sol avucunu çevir:
gün ışığı avucunun içindedir
kayısı gibi...

Dünkü hava akınında ölenlerin
yüz kadarı beş yaşından aşağı
yirmi dördü emzikte ...

...

HEİL

BİRHASSA 942 YILI HAPİSHANEDE ALMAN
TARAFTARLIĞININ ŞAHLANDIĞI YILLARDI. BİR
HİTLER ZAFERİNDEN FAYDALANABİLECEKLE-
RİNİ UMAN KİMSELER VARDI HAPİSHANE-
DE VE HAVAYI BULANDIRANLAR DA BUN-
LARDI. (*)

(*) Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'le 3.5 Yıl

"(...) Nuri Cemil çatlayacak,
Tahsin'i kiskaniyor
Mende bur topal.

Gözü mebuslukta
Vekillikte belki.

(...) Her Alaman zaferinde kalbi
bir Prusya Piyade alayının
davulu gibi vuruyor.

Hitler'de benim affedemediğim şey :
satılabilmek imkanını verip

Nuri Cemil gibilere ,
müthiş arzular yüklemesidir
yüreklere onların.

Müthiş,
taşımamayacakları kadar.

Zaten bundan dolayı belli ediyorlar,
böyle aptal,
hayâsızca.

(...)

(Memleketimden İnsan Manzaraları)

NÂZİM RADYODAN DÜNYAYA VE SAVAŞA İLİŞKİN GELİŞMELERİ İZLEMekteydi. BİR DE SÖVYETLER BİRLİĞİ HARİTASI ÇİZMİŞTİ KENDİ KENDİNE, KÜÇÜK KÂĞIT PARÇALARINI BİRBİRİNE EKLEYEREK. ÜZERİNDE ÇEPHE HATLARINI DÜZENLİ OLARAK İŞARETLİYOR, SAVAŞIN GELİŞİMİNİ İZLEMeye ÇALIŞIYORDU.

— İMKÂNI YOK... İMKÂNI YOK YENİLMELERİNE MÜTTEFİKLERİN. TARİH SEYRİNİ DEĞİŞTİRMEYECEK...

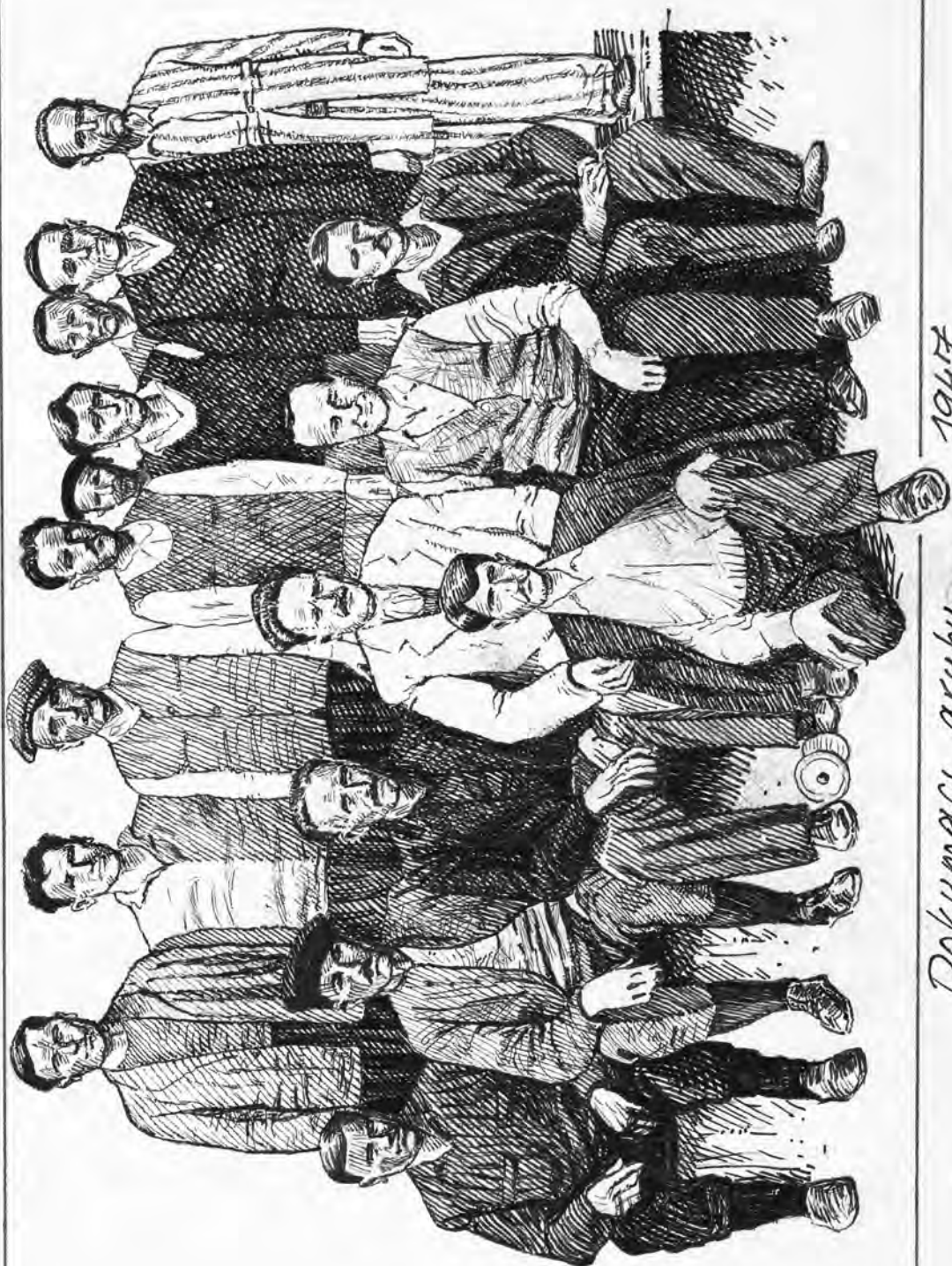
NIHAYET, STALİNGRAD SAVUNMASINDAN SONRA, ALMAN ORDULARI ÇEKİLMeye BAŞLAMİŞTİ.

Alman taarruzu yavaşladı.
Burda bile yağmurlar başladı.
Yağmurun altında yalınayak koşmaya bayılıyor Leylə.
Stalingrad dayanıyor hələ :

mevsim meselesi, diyorlar,
yalan,

dayanmak meselesi.

Dayanmanın ne olduğunu anneler bilir,
bir anne gibi dayanıyor bu şehir.

1947

Dokumacı grubu —

GEÇİM ZORLUKLARI NEDENİYLE SÜREKLİ
YENİ İŞLER BULMAK İÇİN DE ÇABALIYORDU.
CEZAEVİ GÜNLERİ BOYUNCA GÜNDE ONALTI
SAATİNİ ÇALIŞMAYA AYIRIYORDU. BU ONALTI
SAATİN ALTİ SAATINDA ŞİİR YAZIYOR, KA-
LAN ON SAATİNİ İSE DOKUMACILIKTAN CE-
VİRMENLİĞE GELİR GETİRİCİ İŞLERE AYIRI-
YORDU.

FIKİR PRATİKTİ : BİRKAÇ DOKUMA TEZGÂ-
HI SATIN ALINIP DOKUMA ATÖLYESİ KURULA-
BİLİRDİ...(*)

TAM ZAMANIYDI... NÂZİM, ÖLÇTÜ, BİÇTİ...
AĞZINDA PİPOŞU, MALTA BOYUNDA UZUN U-
ZUN DOLAŞTI... FİKRİ UYGUN BULMUŞ OLACAK
Kİ, ERTESİ VE DAHA ERTESİ GÜNLER HAPİS-
HANE MÜDÜRÜ, KÂTİP VE HAPİSHANEYLE İL-
GİLİ SAVCI NEZDİNDE TEMASLARA GEÇTİ,
İÇAP EDEN İZİNLERİ ALDI VE İŞİ KOPARDI.
BİRKAÇ GÜN SONRA, DIŞARDAN DA TEMİN
EDİLEN BİR TEZGÂHLA BİRLİKTE, ÜÇ TEZ-
GÂH ÇALIŞMAYA HAZIR HALE GETİRİLDİ...

(*) Örfan Kemal, Nâzım Hikmet'le 3.5 Yıl

ŞAİRİN BURSA CEZAEVİ'NDEKİ EN İLGİNCİ ÖĞRENCİSİ İSE SONRAKİ YILLARDA İBRAHİM BALABAN ADIYLA ÜNLÜ RESSAMDIR. YİRMİ YAŞINDA ADAM ÖLDÜRMEKTEN İÇERİ GİREN İBRAM ALİ'DE RESİM YETENEĞİ GÖREN NÂZİM, 1942-1945 ARASINDA ONA RESİM YAPABİLMESİ İÇİN OLANAKLAR SAĞLAR.

ÇOCUK HER SABAH GELİR, NÂZİM RESİM YAPARKEN YANINDA OTURUR, ONA ÇIRAKLIK EDERDİ : FIRÇALARINI YIKAR, PALETİNE BOYA SIKAR, TUTKAL VE ÜSTÜBEÇLE RESİM BEZİ HAZIRLAR, BİLHASSA, İRİ GÖZLERİNİ BÜYÜK BİR DİKKATLE NÂZİM'İN FIRÇASINA DİKEREK, DİNCİ, BİR SABIRLA BAKAR, BAKARDI. (*)

(*) Orhan Kemal, *Nâzım Hikmet'le 3.5 yıl*

1947'DE CAHİT SITKI TARANCI'NIN KENDİSİ
İÇİN YAZDIĞI "BİR ŞEY" ŞİİRİ YAYIMLANDI. CAHİT
SITKI'NIN ŞİİRİNDE ŞÖYLE DENİYORDU :

*Bir şey daha var yürekler acısı
Utandırır insanı düşündürür
Öylesine başka bir kalp ağrısı
Alır beni tâ Bursa'ya götürür.*

*Yeşil Bursa'da konuk bir garip kuş
Otur denmiş oracıkta oturmuş
Tâ yüreğinden bir türkü tutturmış
Ne güzel şey dünyada hür olmak hür.*

*Benerji Jokond Varan Üç Bedrettin
Hey kahpe felek ne oyunlar ettin
En yavuz evlâdı bu memleketin
Nâzım ağbey hapislerde çürür.*

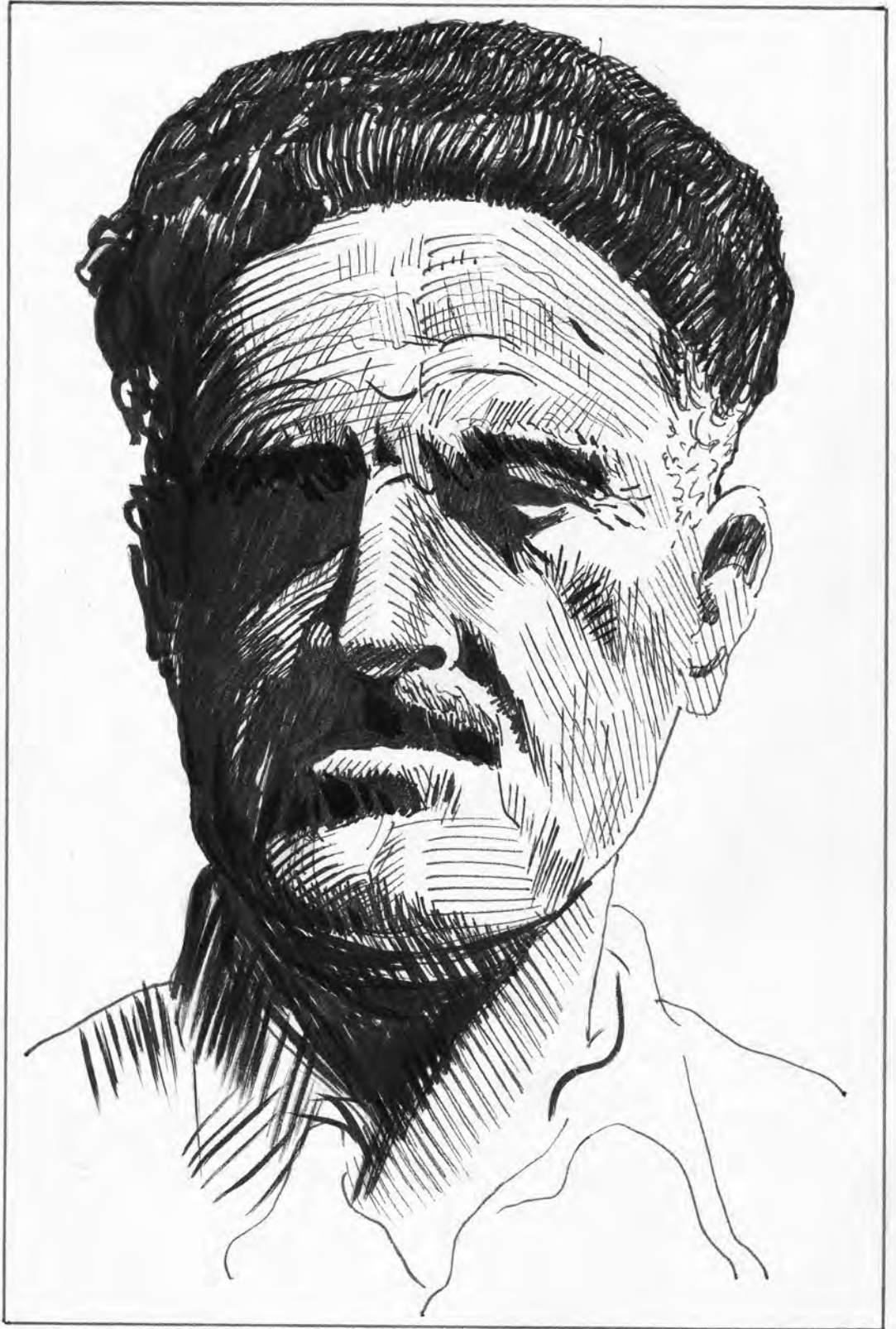
BÜYÜK BİR İYİNİYET VE SEVGİYLE YAZILMIŞ
OLMASINA KARŞIN, İÇİNDEKİ "BİR GARİP KUŞ",
"OTUR DENMİŞ ORACIKTA OTURMUŞ", "HAPİSLER-
DE ÇÜRÜR" GİBİ SÖZLER NÂZİM'İ KIZDIRMIŞTI.
BU DUYGULARLA "YATAR BURSA KALESİNDE"Yİ
YAZDI :

Sevda lınız komünisttir,
on yıldan beri hapistir,
yatar Bursa kalesinde.

Hapis amma, zincirini kırmış yatar,
en âlâ bir mertebeye ermiş yatar,
yatar Bursa kalesinde.

Memleket toprağındadır kökü,
Bedrettin gibi taşır yükü,
yatar Bursa kalesinde.

Yüreği delinip batmadan,
şarkısı tükenip bitmeden,
cennetini kaybetmeden,
yatar Bursa kalesinde.

ANCAK YILLARDIR HAPİSTE OLMANIN ET-
KİLERİ NÂZİM'İN SAĞLIĞI ÜZERİNDE GİDE-
REK KENDİNİ GÖSTERİYORDU. DİŞLERİNDEN,
BÖBREKLERİNDEN, KARACİĞERİNDEN ŞİKA-
YETLERİ VARDI. SOĞUK ODADA YASAMASI
NEDENİYLE SÜREKLİ NEZLE OLUYOR, BO-
ĞAZLARI ŞIŞIYORDU. KALP AĞRILARINA DA
"ANGİNO PEKTORİS" TANISI KONDU.

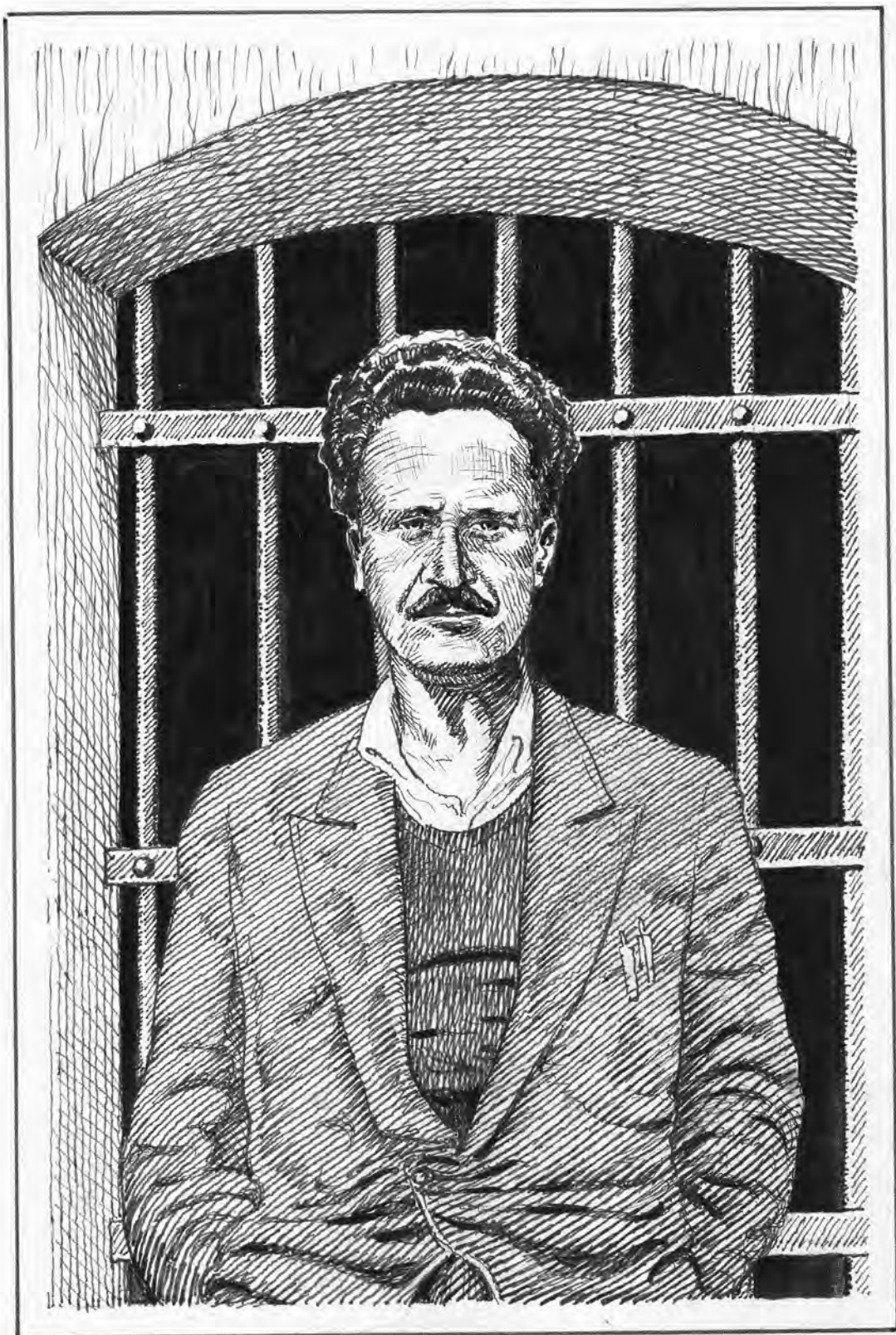
YILLARDIR SÜREN AF SÖYLENTİLERİNE
KARŞIN ON YILDIR CEZAEVİNDE OLMASI
NÂZİM'İN SİNİRLERİNİN DE BOZULMASINA
YOL AÇMIŞTI. ANNESİNE VE EŞİ PIRAYE
HANIM'A YOLLADIĞI MEKTUPLARINDA ÖLÜM-
DEN SÖZ ETMEYE BAŞLADI.

*Sonra, şu on yıldan bu yana
benim, fakir milletime ikram edebildiğim*

bir tek elmam var elimde, doktor

bir kırmızı elma :

kalbim...

1948'İN OCAK AYINDA "VATAN" GAZETESİ SAHİBİ AHMET EMİN YALMAN, NÂZİM'İ ZİYARETE GELDİ. ARDINDAN DA NÂZİM'İN BAĞISLANMASI, TÜRK TOPLUMUNA KAZANDIRILMASI YOLUNDA GAZETESİNDE BİR KAMPANYA BAŞLATTI.

19 AĞUSTOS 1949 TARİHLİ "VATAN" GAZETESİNDE YAYIMLANAN "FİKRET VE NÂZİM HİKMET" BAŞLIKLİ YAZISINDA ŞÖYLE DİYORDU :

— SON NESİLLERİN YETİŞTİRDİĞİ EN BÜYÜK TÜRK ŞAİRLERİNDEN, TÜRK DİLİNE EN İYİ TAŞARUF EDEBİLEN PEK MAHDUT İNSANLARDAN BİRİ, UZUN YILLARDIR ADLİ BAKIMDAN DA, MİLLİ BAKIMDAN DA HAKSIZ OLARAK ZİNDANLARDA SÜRÜNDÜRÜLÜYOR. BU HALİ GÜNÜN BİRİNDE TARİH, BÜTÜN BİR DEVİR İÇİN LEKE DİYE KABUL EDECEKTİR. (...) YİRMİ MİLYON TÜRK'TEN HER BİRİNİN BU MESULİYETTE HİSSESİ VARDIR.

BEN BU MESULİYETİN YİRMİ MİLYONDA BİRİ DERECEİNDE BİR PAYI BİLE TAŞIMAYA DEVAM ETMEYE RAZİ DEĞİLİM. HAKSİZLİĞA KARŞI SESİMİ YÜKSELTİYORUM VE BUNUN ARTIK AKİSLER BULACAĞINI DA UMUYORUM.

NÂZİM, O DENLİ TİLGİ UYANDIRAN BİR KÖNÜYDÜ Kİ, ONDAN SÖZ EDEN GAZETELERİN SATIŞLARI ARTIYORDU.

ADININ BULGARİSTAN'DA OKULLARA VERİLDİĞİ, SOVYETLERDE ADINA PUL BASTIRILDIĞI DUYULUYORDU. BU SIRADA GERİCİ BAĞININ DA NÂZİM KARŞITI YAYINLARA HİZ VERMESİ, ÜLKENİN EN ÇOK KONUŞULAN KONUSU OLMAĞINA YOL AÇIYORDU.

CEZAEVİ DIŞINDA NÂZİM'İN AFFEDİLE-
CEĞİNE HEMEN HERKES İNANIYOR, BU İNANÇ
YAYGINLAŞTIKÇA DA ZİYARETÇİLERİ ARTIYORDU.

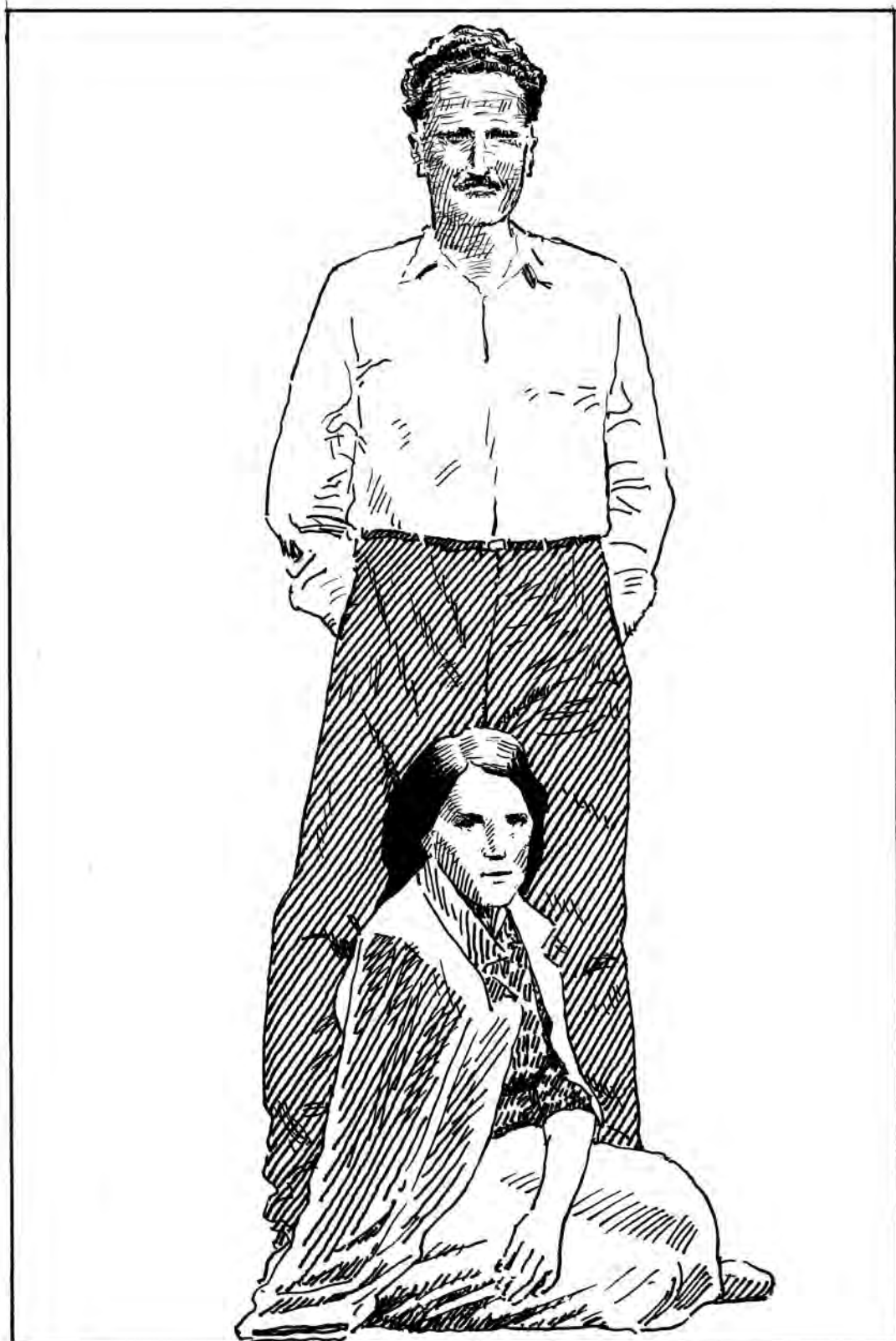
BU ARADA VÂ-NÛ'LARIN CEVRESİNDE
BULUNAN, NÂZİM'İN DA UZAKTAN AKRABASI
OLAN RESSAM NURULLAH BERK'İN EŞİ MÜ-
NEVVER HANIM'DAN MEKTUPLARDA SIKÇA
SÖZ EDİLİR OLMUŞTU.

O SİRALAR BURSA'YA GELİP GİDEN MÜNEV-
VER HANIM, NÂZİM'İN KALBİNE GİRMEYİ BA-
ŞARDI.

— VE GÜNLERDEN BİR GÜN, 1948'DE
KUZENİM MÜNEVVER, HAPİSANEYE ZİYARE-
TİME GELDİ. BİR GÜZELLİKLE GİRDİ İÇERİ.
ÜSTÜNDE FRANŞİZ PARFÜMLERİNİN KOKU-
SU... BİR TAŞRA HAPİSHANESİNDE BUNUN
NE DEMEK OLDUĞUNU TASAVVUR EDEBİ-
LİYOR MUSUNUZ? KENDİNE GÜVENLİ, ŞEN
ŞAKRAK BİR KADIN! AFALLADIM VE ...
ANLIYORSUNUZ NE OLDU. O SIRADA ON
YILDIR HAPİŞTEYDİM ARTIK... AŞAĞI YUKA-
RI BÖYLE BİR ŞEY. DÜNYA SERBEST BIRAKIL-
MAMI İSTİYOR, TÜM DOSTLAR, HÜKÜMETİN
YELKENLERİ SUYA İNDİRECEĞİNDEN VE
SALIVERİLECEĞİMDEN YÜZDE YÜZ EMİNLER
VE BİZ, MÜNEVVER'LE BİRLİKTE YAĞAMAYA
KARAR VERDİK. (*)

(*) Emin Karaca, Nâzım Hikmet'in Aşkları "Sevdayım Tepeden Tırnağa"

Sen esirliğim ve hürriyetimsin,
çıplak bir yaz gecesi gibi yanan etimsin,
Sen memleketimsin.
Sen ela gözlerinde yeşil hareler,
sen büyük, güzel ve muzaffer
ve ulaşıldıkça ulaşılmaz olan hasretimsin...

NÂZİM YAKIN DOSTU RASİH GÜRAN'I BURGA'YA ÇAĞIRARAK ONA PİRAYE'DEN AYRILMAK İSTEĞİNİ BİLDİRDİ. DURUMU AÇIKLAYAN BİR MEKTUP YAZARAK BUNU PİRAYE'YE VERMESİNİ RİCA ETTİ. PİRAYE'Yİ ÇOK SEVEN RASİH GÜRAN İSE NÂZİM'İN ÇILDIRMIŞ OLABİLECEĞİNİ DÜŞÜNMEYE BAŞLAMIŞTI.

HİÇ BEKLEMEDİĞİ BU MEKTUP KARŞISINDA PİRAYE ÇOK SASIRDI. KİMSEYLE KONUŞMAYARAK ODASINA ÇEKİLİP GÜNLERCE YATTI. KALKTIĞINDA NÂZİM'A BİR YANIT YAZDI.

ANCAK AF SÖYLENTİLERİ SONA ERİP, NÂZİM'İN BİR SÜRE DAHA ÇIKAMAYACAĞI ANLAŞILINCA MÜNEVVER HANIM, ZİYARETLERİNİ KESTİ. YENİDEN KOCASINA DÖNDÜ.

MÜNEVVER İLE İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ ÜZERİNE NÂZİM, YENİDEN PİRAYE İLE BARISMANIN YOLLARINI ARADI. ONA MEKTUPLAR, ŞİİRLER GÖNDERDİ:

"PİRAYEM, KIZIL SAÇLI BACIM BENİM,
İSTER SENİN İÇİN ÖLMÜŞ OLAYIM,
İSTER BENDEN BİR YILANDAN NEFRET
EDER GİBİ NEFRET ET, YÜZÜMÜ GÖRMEMEYE,
SESİMİ DUYMAYA TAHAMMÜLÜN OLMASIN,
İSTER GÖZÜNDE DÜNYANIN EN NAMERT
İNSANI OLAYIM, ŞUNU BİL Kİ, KENDİ GÖZÜM
DE ALÇALDIĞIM KADAR SENİN GÖZÜNDE
ALÇALMAMA İMKÂN YOKTUR. SENİ ARKA-
DAN BİÇAKLADIM. YERYÜZÜNDE HİÇBİR İN-
SAN HİÇBİR İNSANA BENİM SANÂ YAPTI-
ĞIM KÖTÜLÜĞÜ YAPMAMIŞTIR. BÜTÜN BUN-
LARA RAĞMEN GEL."

— ARTIK NÂZİM'İ SEVMİYORUM !

DOSTLARININ BASKISIYLA PİRAYE, ÇOCUKLARINI DA YANINA ALIP BURSA'YA GİTTİ. GÖRÜŞTÜLER. CEZAEVİ ÇIKIŞINDA, PİRAYE YANINDAKİLERE, "ARTIK NÂZİM'İ SEVMİYORUM" DEDİ. NÂZİM'İN AYRILMAYI İSTEDİĞİ MEKTUBUNDA YAZDIĞI GİBİ İKİ YAKIN DOST KALACAKLARDI. NÂZİM'A MEKTUP YAZACAK, DOSTLUK GÖSTERECEK AMA ARTIK EŞİ OLMAYACAKTI.

11-11-49

KARICIĞIM,

BURSA HAPİSHANE

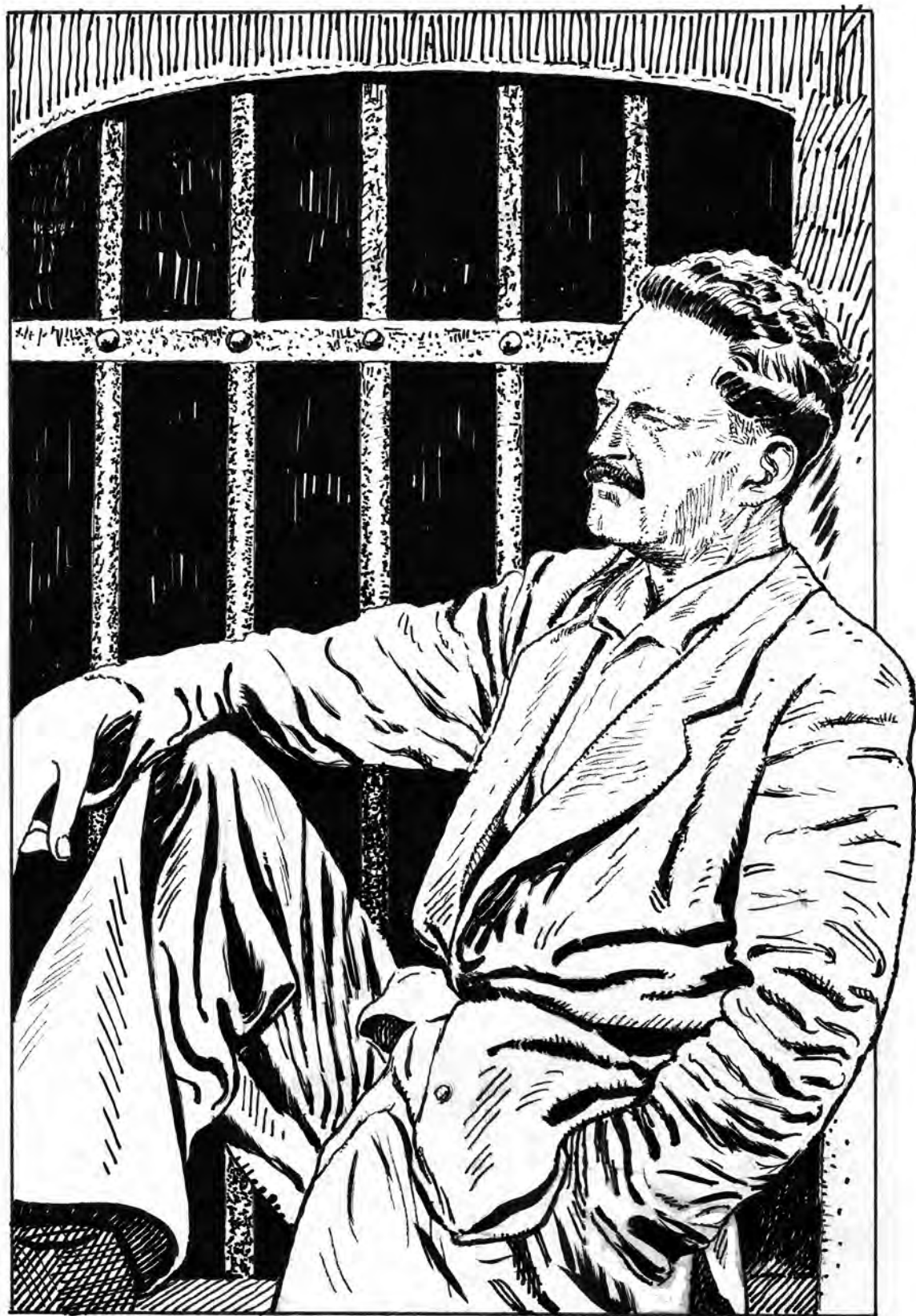
— BAK, 49-11-11’MİŞ BUGÜN. HANI BENİM BİR ŞİİRİM VARDIR, SANA YAZILMIŞ, 33-11-11 BURSA, HAPİSHANE DİYE BAŞLAR. DEMEK Kİ ARADAN 16 YIL GEÇMİŞ, ON ALTI YIL ÖNCE BUGÜN SANA ŞİİR HALİNDE VE BELKİ DE EN GÜZEL ŞİİRLERİMDEN BİRİ HALİNDE BİR MEKTUP YAZMIŞTİM. ON ALTI YIL, DİLE KOLAY. HER ŞEYE RAĞMEN, ON ALTI YIL ÖNCE SEN NASIL BENİM BİR TANEM İDİYSEN YİNE DE ÖYLE SİN, BİR TANEMDİN, BİR TANEMSİN, BİR TANEM KALACAKSIN. (...) TÜRK DİLİ KONULUĞU — Kİ EBEDİYEN KONULULACAK YERYÜZÜNDE, BU YER YÜZÜNÜN EN GÜZEL DİLLERİNDEN BİRİ OLAN BİZİM DİLİMİZ - 33-11-11 TARİHİNDE YAZILAN O ŞİİR OKUNACAK VE SEN NÂZİM HİKMET’İN BİR TANESİ OLARAK KALACAKSIN, İSTESEN DE İSTEMESEN DE, ÇATLASAN DA PATLASAN DA, BEN SENİ BOŞAMAYA KALKMIŞ OLSAM DA, SEN BANA BÜYÜK DOSTUM DESEN DE. (...)

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil
bütün iş Tahirle Zühre olabilmekte
yani yürekte

Meselâ bir barıkatta dövüşerek
meselâ kuzey kutbunu keşfe giderken
meselâ denerken damarında bir serumu
ölmek ayıp olur mu?

Seversin dünyayı dolu dizgin
ama o bunun farkında değildir
ayrılmak istemezsin dünyadan
ama o senden ayrılacak
yani sen elmayı seviyorsun diye
elmanın da seni sevmesi şart mı?
Yani Tahiri Zühre sevmeseydi artık
yahut hiç sevmeseydi
Tahir ne kaybederdi Tahirliğinden?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hatta sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

20 EKİM 1949'DA "VATAN" DA NÂZİM HİKMET' LE YENİ BİR KONUŞMA YAYIMLANDI. KONUŞMA, ŞAİRİN DEMİR PARMAKLIKLİ BİR PENCERENİN İÇİNDE OTURURKEN ÇEKİLMİŞ ETKİLEYİCİ BİR FOTOĞRAFIYLA BİRİNCİ SAYFADAN VERİLMİŞTİ. ALTBAŞLIKLARDA, "ON İKİ YILDIR SUÇU OLMADAN HAPİS CEZASI ÇEKEN ŞAİRİN GÖRÜŞ UFUKLARI" VE "BENİM BÜTÜN GÜNAHIM, MEMLEKETİMİ VE MİLLETİMİ ÇOK, PEK ÇOK SEVMekten İBARETTİR" DENİYORDU.

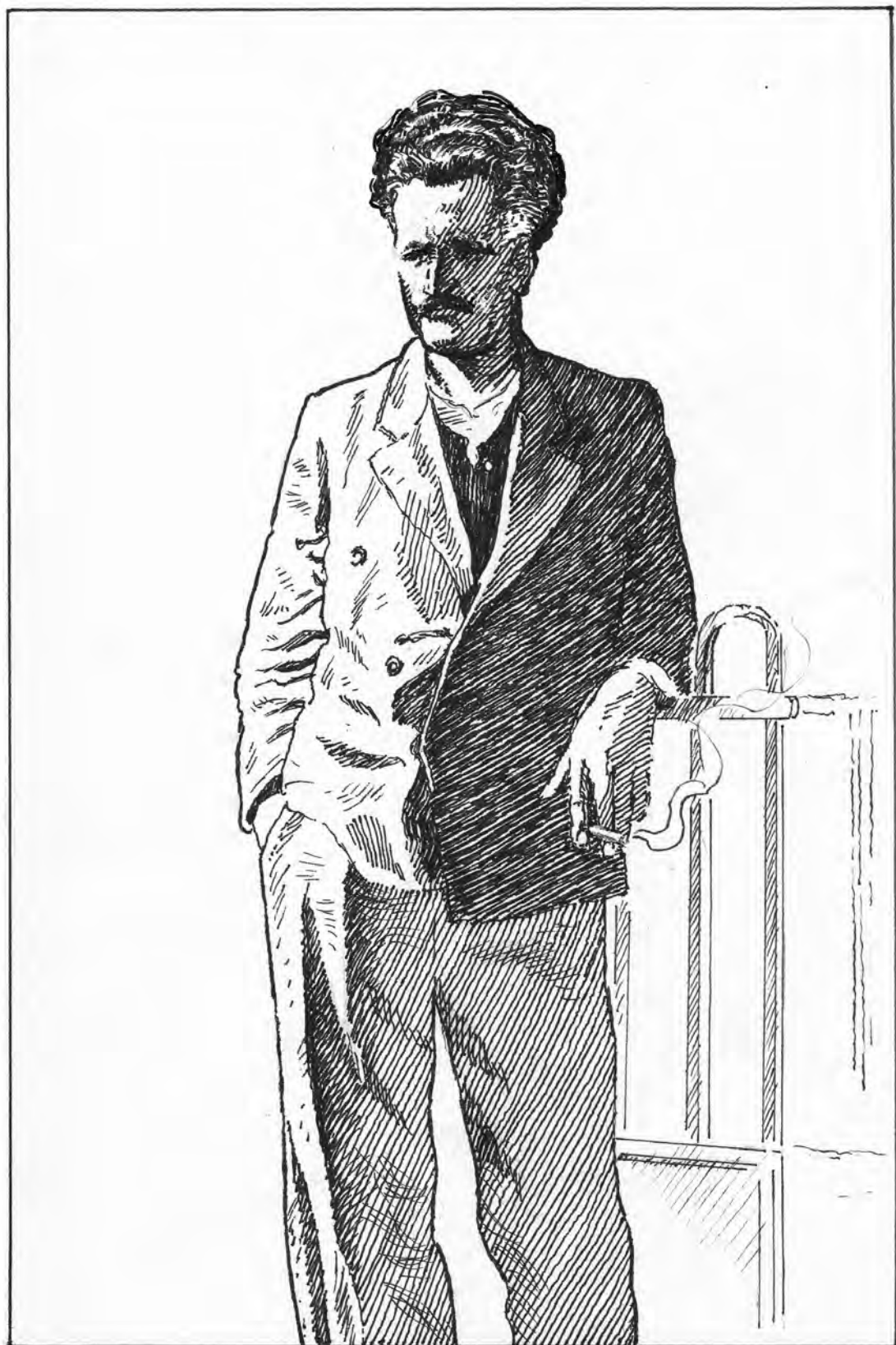
BU ARADA AVUKAT MEHMET ALİ SEBÜK DE, YİNE "VATAN" GAZETESİNDE PEŞ PEŞE NÂZİM'İN UĞRADIĞI HUKUKİ HAKSIZLIĞI ANLATAN, AÇIKLAYAN İNCELEMELER YAYIMLIYORDU. PEŞ PEŞE YAYIMLANAN ON YAZININ SONKINDA HUKUK BAKIMINDAN NÂZİM'İN SUÇSUZLUĞU EN İNCE AYRINTILARINA KADAR ANLATILDIKTAN SONRA, BUNUN DA, DÜNYACA ÜNLÜ BİR ADLİ HATA OLARAK KABUL EDİLEN "DREYFÜS OLAYI" NA DÖNÜŞTÜĞÜ SÖYLENİYORDU.

BU YAZILARIN HÜKÜMETİ YA DA HUKUK KURUMLARINI HAREKETE GEÇİRECEĞİ SANILIYORDU AMA ÖYLE OLMADI. RESMİ ÇEVRELER BÜTÜN BU KAMPANYALAR KARŞISINDA DERİN BİR SUSKUNLUĞA BÜRÜNDÜLER.

DIŞARIDA BUNLAR OLLURKEN, NÂZİM'İN 25
KASIM 1949 TARİHLİ PİRAYE'YE YAZDIĞI MEK-
TUBA EKLEDİĞİ ŞİİR İÇİNDE BULLUNDUĞU RUH
DURUMUNU AÇIKLAMASI NEDENİYLE ÖNEMLİYDİ:

BİR NEHRE ATILAN CENAZE

Hapisliğimin on ikinci yılındayım
üç aydan beri de
canlı cenaze halindeyim
cenaze olan ben
serilmiş yatıyordu
canlı olan ben
onu ibretle seyrediyordu
başka bir şey de gelmiyordu elinden
cenaze yiyordu kendi kendini
yapyalnızdı bütün cenazeler gibi de
ihtiyar bir kadın gelip durdu kapıda
annem
ana oğul cenazeyi kaldırdık
ben ayaklarından tuttum o başucundan
ağır ağır indirdik
attık tang-tse nehrine
kuzeyden akıyordu ısıt ısıt ordular

THEY DEMAND HİKMET BE FREED

NÂZİM'İN HAPİSHANEDE HAKSIZ YERE YATIL-
YOR OLMASI GERÇEĞİ TÜRKİYE'NİN YANI SIRA
AVRUPA'DA DA GÜNDEME YERLEŞMİŞTİ. ULUS-
LARARASI HUKUKÇU ÖRGÜTLERİ, YAZAR ÖRGÜT-
LERİ, ÖĞRENCİ ÖRGÜTLERİ BİLDİRİLER YAYIMLA-
YARAK, TOPLANTILAR DÜZENLEYEREK, AFİŞLER
BAŞTIRARAK NÂZİM'İ GÜNDEMDE TUTUYORLARDI.

NÂZİM HİKMET'İ KURTARMA VE ESERLERİNİ YAYMA KOMİTESİ BAŞKANI TRİSTAN TZARA, 6 KASIM 1949'DA TÜRKİYE CUMHURİYETİ BAŞBAKANI'NA BİR MEKTUP GÖNDERDİ. MEKTUP TA ŞÖYLE DENİYORDU :

"... GÖNDERİLDİĞİ HER MEMLEKETTE BÜYÜK BİR ETKİ UYANDIRAN NÂZİM HİKMET'İN YAPITLARINI YAYMAYI İKİNCİ AMAÇ BİLEN KOMİTEMİZ, SİYASAL VE DİNSEL AMAÇLARI NE OLURSA OLSUN, BÜTÜN DÜNYA AYDINLARINA BAŞVURMUŞ VE BU İNSANI VE KÜLTÜREL GÖREV İÇİN YARDIMLARINI İSTEMİŞTİR.

"BAŞVURULARIMIZ HAK ETTİĞİ İLGIYI ÇEKİYOR VE GEÇEN SÜRENİN KISALIGINA KARŞIN, DAHA ŞİMDİDEN ULUSLARARASI BİRCOK ÜNLÜ KİŞİNİN İMZASI DİLEKÇEMİZE EKLENMİŞTİR.

"...TÜRKİYE'DEKİ YÖNETİCİLERİN NÂZİM HİKMET'İN HAKKININ TANINMASINI VE BU BÜYÜK DEHANIN YALNIZCA GENÇ TÜRK YAZIN KUSAĞINA DEĞİL, AYNI ZAMANDA ULUSLARARASI KÜLTÜRE GERİ VERİLMESİNİ İSTEYEN DÜNYA AYDINLARININ DİLEĞİNE İLGİSİZ KALMALARI BİZE OLANAKSIZ GÖRÜNÜYOR.

"BAŞBAKAN, NÂZİM HİKMET'İN BİR AN ÖNCE SERBEST BIRAKILMASI İÇİN SİZE BAŞVURUYORUZ. SAYGILARIMIZLA. "

NÂZİM, 1 MAYIS'TA AÇLIK GREVİNE BAŞLAMAYA KARAR VERDİ. EL YAZISIYLA BİR NOTU DA AVUKATINA İLETTİ:

— AÇLIK GREVİMİN SEYRİ ESNASINDA MÜDAHALELERDEN KORUNAMAYACAK DERECEDE ZAYIF DÜSTÜĞÜM VE KENDİMİ KAYBETTİĞİM ZAMAN CEBREN BESLENİRSEM, KENDİME GELİR GELMEZ GREVİME TEKRAR DEVAM EDECEĞİMİ, ÖLÜMÜME VEYAHUT HERHANGİ BİR KANUN YOLUNDAN TAHLİYE ME KADAR BUNUN BÖYLE SÜRECEĞİNİ AYRICA BİLDİRİRİM.

Nâzım

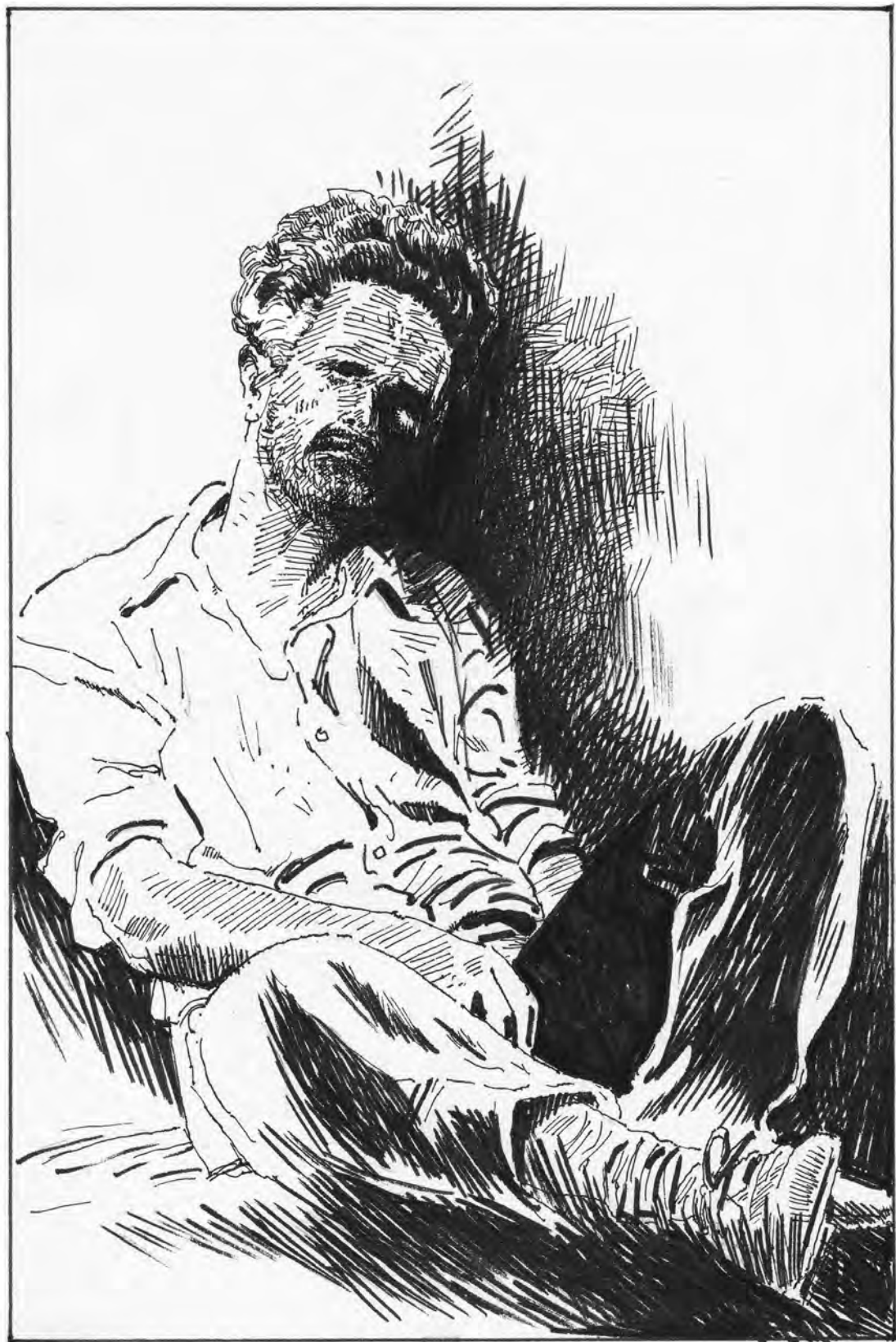
BU ANDAN SONRA OLABİLDİĞİNCE AZ KONUSUP KENDİNİ YORMAMAYA ÇALIŞARAK YAŞAMAYA BAŞLADI. YALNIZCA SU VE SİĞARA İÇİYORDU.

5 MAYIS GÜNÜ AVUKATI İRFAN EMİN'E EL YAZISIYLA YAZDIĞI VASIYETNAMEŚİNİ VERDİ.

6 MAYIS'TA "AÇLIK GREVİNİN BEŞİNCİ GÜNÜNDE" ADLI ŞİİRİNİ YAZDI.

AÇLIK GREVİ BÜTÜN BASIN ORGANLARININ BAŞ KONUSUYDU ANCAK RESMİ MAKAMLAR SUSKUNLUKLARINI KORUYORDU.

9 MAYIS GÜNÜ NÂZİM, ÇANKURTARANLA ADLİ TIP MÜDÜRLÜĞÜNE GÖTÜRÜLEREK MUA-YENE EDİLDİ. ORADAN DA CERRAHPAŞA HASTANESİNE YATIRILDI.

HAKSIZ YERE MAHKUMEDİLEN
OĞLUM
NAZIM HİKMET
AÇLIK GREVİNDEDİR. BENDE ÖLMEK
İSTİYORUM. GECE GÜNDÜZ DRUCLUYUM
BİZİ KURTARMAK İSTEYENLER BU
DEFTERE ADRESLERİNİ YAZARAK
İMZALASINLAR.

AYNI GÜN ANNESİ CELİLE HANIM DA GALATA KÖPRÜSÜ'NÜN ÜZERİNDE ELİNDE TAĞIDI. Oİ BİR TABELAYLA NÂZİM'İN KURTARILMASI İÇİN İMZA TOPLAMAYA BAŞLADI.

İSTANBUL YÜKSEK TAHSİL GENÇLİK DER-
NEĞİ ÜYELERİ DUVARLARA "NÂZİM HİKMET
KURTARILMALIDIR." YAZILI AFİŞLER AŞTI-
LAR; "NÂZİM HİKMET'İ KURTARINIZ" BAŞ-
LIKLİ BİR DE BİLDİRİ YAYIMLADILAR.

VALİLİK ÖNÜNDE DE GÖSTERİSİNİ SÜR-
DÜREN CELİLE HANIM GÖZALTINA ALINIP
BİR SÜRE SONRA SERBEST BIRAKILDI.

14 MAYIS'TA YAPILAN GENEL SECİMLER-
DE İKTİDARDAKİ CUMHURİYET HALK PARTİSİ
AĞIR BİR YENİLGİYE UĞRADI. SECİMİ DEMOK-
RAT PARTİ BÜYÜK BİR ÇOĞUNLUKLA KAZANDI.

16 MAYIS GÜNÜ BİR GRUP AYDIN VE
SANATÇI, NÂZİM'A AŞAĞIDAKİ TELGRAFI ÇEK-
Tİ:

İKTİDAR DEĞİŞTİĞİ İÇİN, BUGÜN HAKKI
TALEPLERİNİZLE İLGİLENECEK SORUMLU MA-
KAM HENÜZ FİLEN TESEKKÜL ETMEMİŞTİR.
YENİ İKTİDAR KURULUNCAYA KADAR, AÇLIK
GREVİNİZE FASILA VERMENİZİ ISRARLA RI-
CA EDİYORUZ.

19 MAYIS GÜNÜ SAAT 17'DE NÂZİM
HİKMET'İN AÇLIK GREVİNE ARA VERDİĞİ DU-
YURULDU.

15 TEMMUZ 1950 GÜNÜ YÜRÜRLÜĞE Gİ-
REN AF YASASI İLE NÂZİM'İN ON ÜÇ YIL
BEŞ AY SÜREN CEZAEVİ YAŞAMI SONA ERDİ.

CERRAHPAŞA HASTANESİ'NDEN İKİ AVUKAT
TI VE KENDİSİNİ TEKRAR ZİYARET ETMEYE
BAŞLAYAN MÜNEVVER HANIM TARAFINDAN
ALINARAK TAKSİYLE EMİNÖNÜ'NE GETİRİLDİ.
BURADAN DA GENÇLİK ARKADAŞI VÂ-NÛ'
NÜN SALACAK'TAKİ EVİNE GÖTÜRÜLDÜ.

Cezaevinden çıktıktan sonraki ilk gece Vâlâ Nûrettin'in evinde. Münevver Andaç, Müzeher Vâ-Nû ve Vâlâ Nûrettin ile.

BİR AYA YAKIN VÂ-NÛ'LARDA KALAN NÂ-
ZİM, YILLARDIR UZAK KALDIĞI GÜNLÜK HAYA-
TA YENİDEN ALIŞMAYA ÇALIŞIYORDU.

ANCAK POLİGLER İSE SÜREKLİ KENDİSİ-
Nİ İZLEMekteydi. KAPIDA YİRMİ DÖRT SAAT
BİR CİP BEKLİYORDU.

"Uyandın.

Nerdesin?

Evinde.

Alışamadın hâlâ

Uyanır - uyanmaz

Evinde olmaya.

On üç yıl hapistede kalmanın

Sersemliklerinden biri de bu.

Yanında yatan kim?

Yalnızlık değil, karın.

Uyuyor melekler gibi mışıl mışıl.

Yaraştı hatuna gebelik.

Saat kaç?

Sekiz.

Demek akşama kadar emniyettesiniz.

Çünkü teamüldendir

polis ev basmaz güpegündüz."

22 KASIM 1950'DE DÜNYA BARİŞ KONSE-
Yİ'NİN ULUSLARARASI BARİŞ ÖDÜLÜ, İSPANYA'
DAN PÍCASSO'YA, ABD'DEN PAUL ROBESON'
A, POLONYA'DAN WANDA JAKUBOWSKAYA'
YA, ŞİLİ'DEN NERUDA'YA VE TÜRKİYE'DEN
NĀZİM HİKMET'E VERİLİR. ANCAK PASAPORT
VERİLMEDİĞİ İÇİN ÖDÜLÜ ALMAYA GİDEMEZ.

ÖDÜLÜ NĀZİM ADINA ALAN PABLO NERU-
DA, TÖRENDE ŞUNLARI SÖYLER :

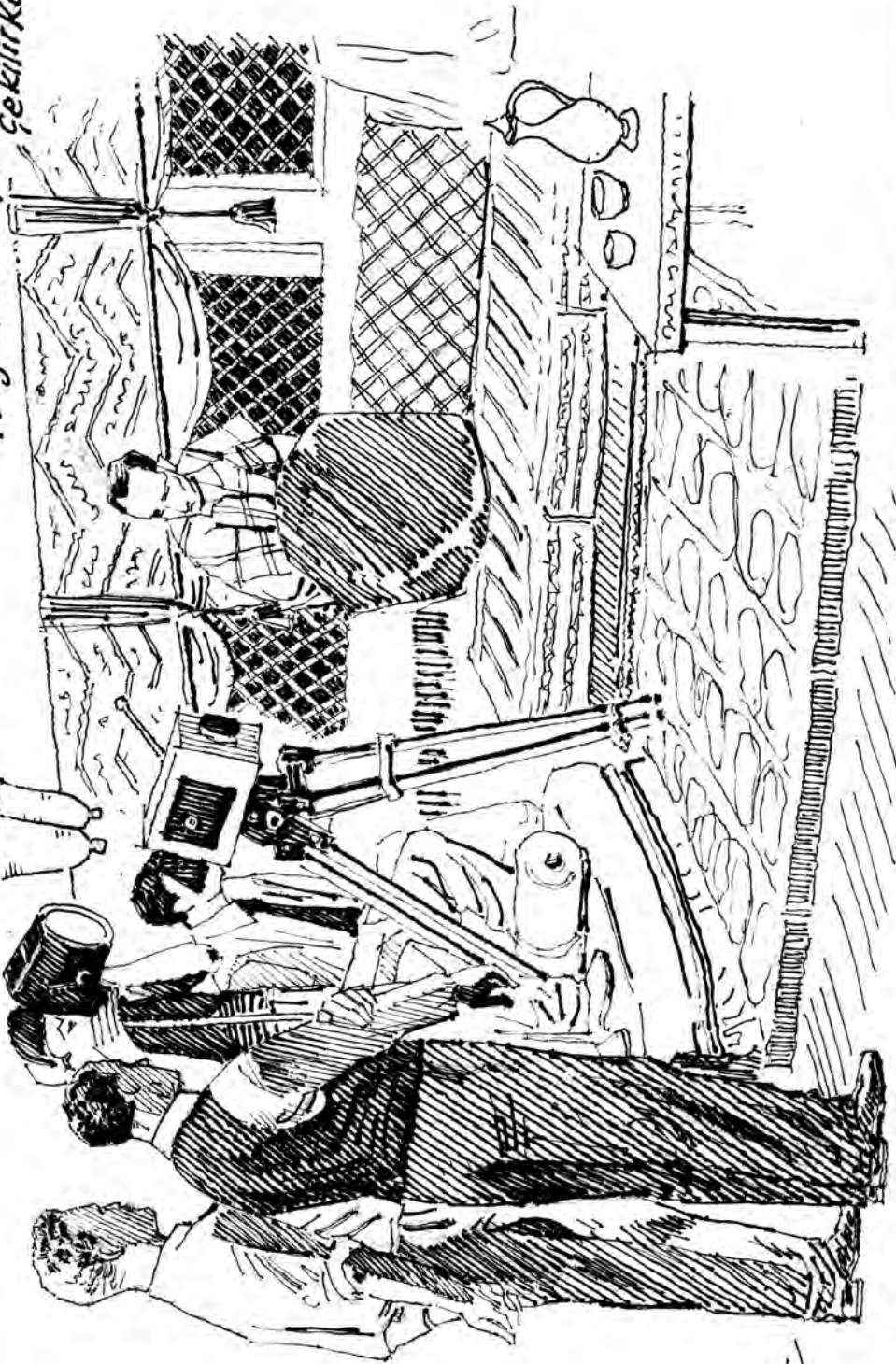
— CEZAEVİNDEKİ YILLARI BOŞA GEÇMEDİ,
NÂZİM'İN LİRİK YAPITLARI EN YÜKSEK NOK-
TASINA ORADA ULAŞTI. SESİ DÜNYANIN
SESİ OLDU. BARİŞ İÇİN SAVAŞIN BU ÖNEMLİ
GÜNLERİNDE ŞİİRLERİMİN ONUN ŞİİRLERİ-
LE YAN YANA OLMASINDAN GÜRLÜK DUYU-
YORUM.

26 MART 1951'DE OĞLU **MEMET DOĞAR**.
KADIKÖY'DE BİR APARTMANIN İKİ ODALI
ZEMİN KATINA TAŞINIRLAR. TAKSİTLE BUZ-
DOLABI VE ÇOCUĞA KARYOLA ALINIR.

NÂZİM, AİLESİNİN GEÇİMİ İÇİN YENİDEN
VARGÜCÜYLE ÇALIŞMAKTADIR. ANCAK İPEK
FİLM'DEN BAŞKA BİR YERDE İŞ BULAMAZ.
BARBAROS HÂYRETTİN PAŞA, ÜÇÜNCÜ SE-
LİM'İN GÖZDESİ, BALIKÇI GÜZELİ FİLMLE-
RİNİN SENARYOLARINI YAZAR.

İpek film stüdyosunda, Nâzım Hikmet'in senaryosunu yazdığı "Barbaros Hayrettin Paşa" filmi çekilirken.

BİR GÜN KADIKÖY ASKERLİK ŞUBESİ'NDEN ÇAĞIRILMASIYLA HAYATINDA YENİ BİR DÖNEM BAŞLADI.

KENDİSİNE ASKERLİĞİNİ YAPMAMIS OLDUĞU, BU NEDENLE ASKERE GÖNDERİLECEĞİ BİLDİRİLDİ. SİVAS'IN ZARA İLÇESİNE GİDECEKTİ.

KİMİ DOSTLARI HİKÂYECİ SABAHATTİN ALİ'NİN ÖLDÜRÜLMESİNİ ANIMSATARAK, KENDİSİ İÇİN DE BÖYLE PLANLAR YAPILDIĞINI SÖYLÜYÖRLERDİ. ASKERDE BULUNDUĞU YERDE VURULACAKI, SONRA DA KAÇIYORDU DİYE AÇIKLAMA YAPILACAKI FİSILDANMIŞTI KULAGINA.

ÜLKEDEN KAÇMAKTAN BAŞKA ÇÖZÜM BULAMIYORDU.

—BİLİYORSUNUZ BİRBİRİ ARDINA ON ÜÇ SE-NE HAPİSTE YATTIM. BU ON ÜÇ GENELİK HAPİS, DOĞRUDAN DOĞRUYA İŞLEDİĞİM BİR SUÇUN KARŞILIĞI DEĞİLDİ. UYDURULMUŞ BİR SUÇUN, OMZUMA YÜKLENEN BİR SUÇUN CEZASIYDI. BU YETMİYORMUŞ GİBİ HAPİSTEN ÇIKTIKTAN SONRA, 50 YAŞIMA BASMAMA ANCAK BİR YIL VARKEN VÉ YÜREĞİM DEHŞETLİ HASTAYKEN, BENİ ASKERE ALMAK İŞTİDİLER... BEN ASKERDEN KAÇAN BİR ADAM DEĞİLİM. AMA O YÜREĞİMLE ASKERE GİTMEK, TALİM MEYDANINA ÇIKMAK, BASİT BİR NEFER OLARAK TALİM MEYDANINA ÇIKMAK, ELBETTE Kİ BASİT BİR NEFERLİĞİN BÜYÜK BİR ŞEREFİ VAR, FAKAT BU ŞEREFİ HAYATIMLA ÖDEMEM DEMEKTİ.

O SIRADA LÜVEY KIZ KARDEŞİ MELDA İLE
NİŞANLI OLAN, ABD'DE LİNİVERSİTE ÖĞRE-
NİMİNDEN YENİ ÜLKESİNE DÖNMÜŞ OLAN
YİRMİ ÜÇ YAŞINDAKİ REFİK ERDÜRAN,
NÂZİM'A KENDİSİNİ DENİZ MOTORUYLA
YURT DIŞINA KAÇIRABİLECEĞİNİ SÖYLER.

— SENİ KAÇIRABİLİRİM NÂZİM ABİ!

HAPİSTEN ÇIKINCA TANIŞTIĞI BU GENÇLE
NÂZİM SIK SIK GÖRÜŞMÜŞ, ONUNLA UZUN
TARTIŞMALARA GİRMİŞ, ARALARINDA BİR
YAKINLIK VE GÜVEN DOĞMUŞTU.

NÂZİM BU ÖNERİYİ BİR SÜRE DÜŞÜNÜP TART. TIKTAN SONRA BENİMŞER. BİR YANDAN DA HİÇ. BİR ŞEY YOKMUŞ GİBİ GÜNLÜK HAYATINI SÜR. DÜRÜR, KİMSEYE BİR ŞEY AÇIKLAMAZ. GİDE. CEGİNİ AYRILIŞINDAN BİR GÜN ÖNCE KARŞI, ÇOCUKLARI VE VÂ-NÜ'LARA SÖYLER.

17 HAZİRAN 1951 PAZAR GÜNÜ SABAHİ DÖRT. TE EVDEN ÇIKAR. O SIRADA TUZLA'DA YEDEK. SUBAYLIĞINI YAPMAKTA OLAN VE YALNIZCA PAZAR GÜNLERİ İZİNLİ OLAN REFİK İLE SAAT 9' DA TARABYA'DA BULUŞMAYA KARAR VERMİŞ. LERDİR.

REFİK, ÖDÜNCÜ ALDIĞI BİR DENİZ MOTORUY. LA GELEREK NÂZİM'İ RIHTIMDAN ALIR. ÖNCE BOĞAZ'DA GEZİYORMUŞ GİBİ GÜNEYE, SONRA KARŞI KIYIYA SÜRER. EN SONUNDA KUZEYE YÖNELİR.

KARADENİZ'E ÇIKTIKLARINDA AMAÇLARI VARNA'YA GİTMEKTİR.

ANCAK BU SIRADA ÖNLERİNDE GİTMekte OLAN BİR GEMİ GÖRÜRLER. DÜRBÜNLE BAKARAK GEMİNİN ROMANYA BANDIRALI "PLEHANOV" ADLI BİR GİLEP OLDUĞUNU SAPTARLAR.

PLANLARINI DEĞİŞTİREREK, HAYATLARINI TEHLİKEYE ATIP GEMİYE YAKLAŞIRLAR. NÂZİM, GEMİDEKİLERE FRANSTZCA VE RUSÇA OLARAK SESLENİR :

— DURUN ! BEN TÜRK ŞAİRİ NÂZİM HİKMET ! GEMİYE BİNMEK İSTİYORUM !

GEMİ DURUR , ANCAK NÂZİM BİR TURLU İÇERİ ALINMAZ.

GÜLE GÜLE NÂZIM HİKMET

BU ARADA GEMİDEKİLER DURUMU KÖSTENCE'YE BİLDİRMİŞLER, ORASI BÜKREŞ'E, BÜKREŞ DE MOSKOVA'YA SORMUŞTU.

OLUMLU YANIT GELENE KADAR BEKLEYİP, SONRA NÂZİM'İ GEMİYE ALDILAR.

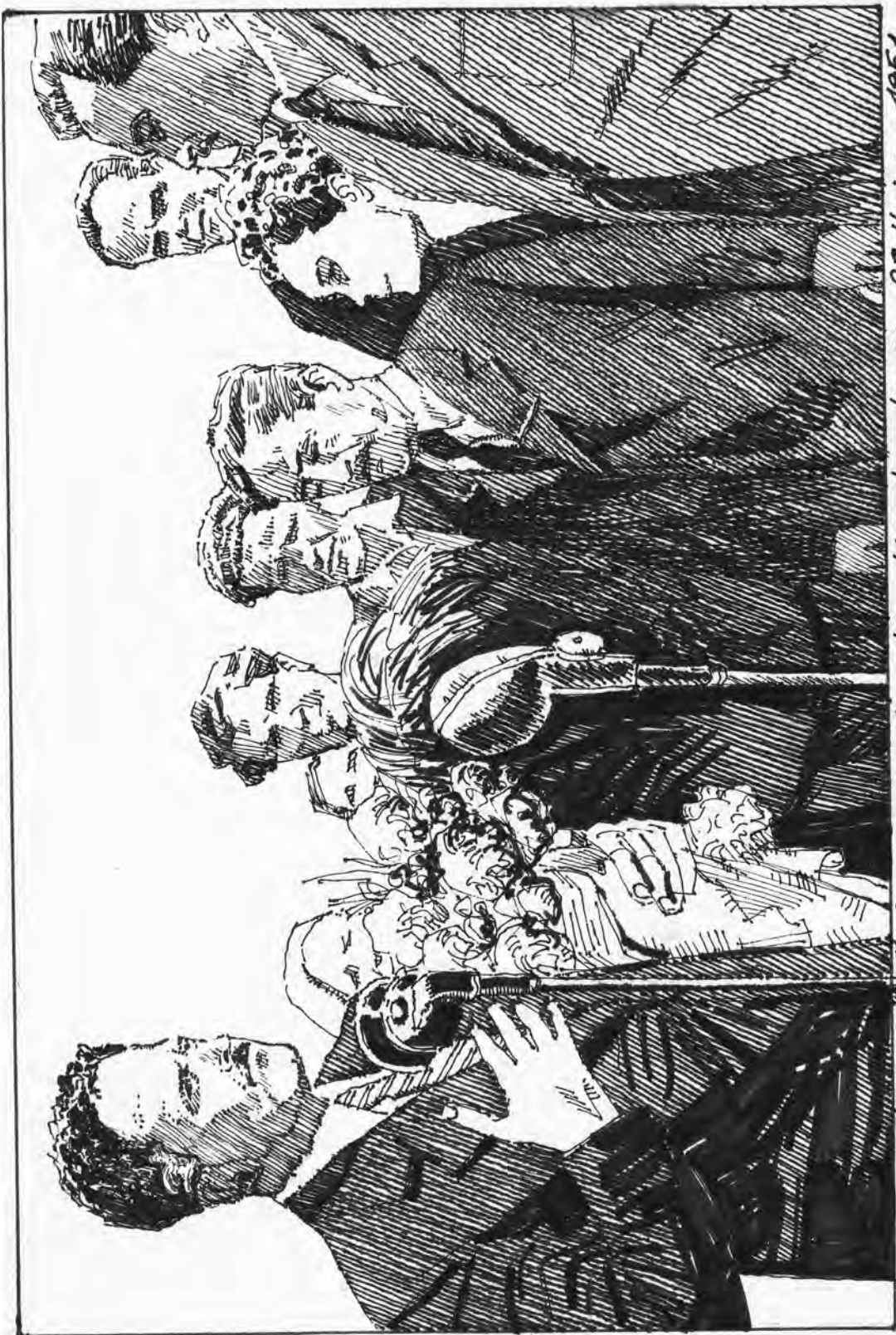
REFİK ERDURAN, NÂZİM'İN "SEN DE GEL" ÖNERİSİNİ KABUL ETMEYEREK GERİ DÖNDÜ VE HİCBİR ŞEY OLMAMIŞ GİBİ YAŞAMINI SÜRDÜRDÜ.

NÂZİM, ERTESİ SABAH VARDIKLARI KÖSTENCE'DE ROMANYA DIŞİŞLERİ BAKANİ VE YAZARLAR TARAFINDAN KARŞILANDI. BAKANIN ARABASIYLA BÜKREŞ'E GÖTÜRÜLDÜ.

BÜKREŞ RADYOSU 20 HAZİRAN GÜNÜ AKŞAM YAYININDA NÂZİM HİKMET'İN ROMANYA'DA BULUNDUĞUNU DUYURDU.

29 HAZİRAN'DA UÇAKLA MOSKOVA'YA GELEN NÂZİM'İ
HAVAALANINDA SOVYET YAZARLAR BİRLİĞİ BAŞKANI KONSTAN-
TİN SİMONOV VE BAŞKA YAZARLAR ÇİÇEKLERLE KARŞILADILAR.

KENDİSİNE ÜNLÜ YAZARLARA SAĞLANAN OLANAKLAR TANIN-
DI. EV, ARABA, ŞOFÖR VE HİZMETÇİ VERİLDİ. DÜNYA BARİŞ KON-
SEYİ'NE LİYE SEÇİLDİ.

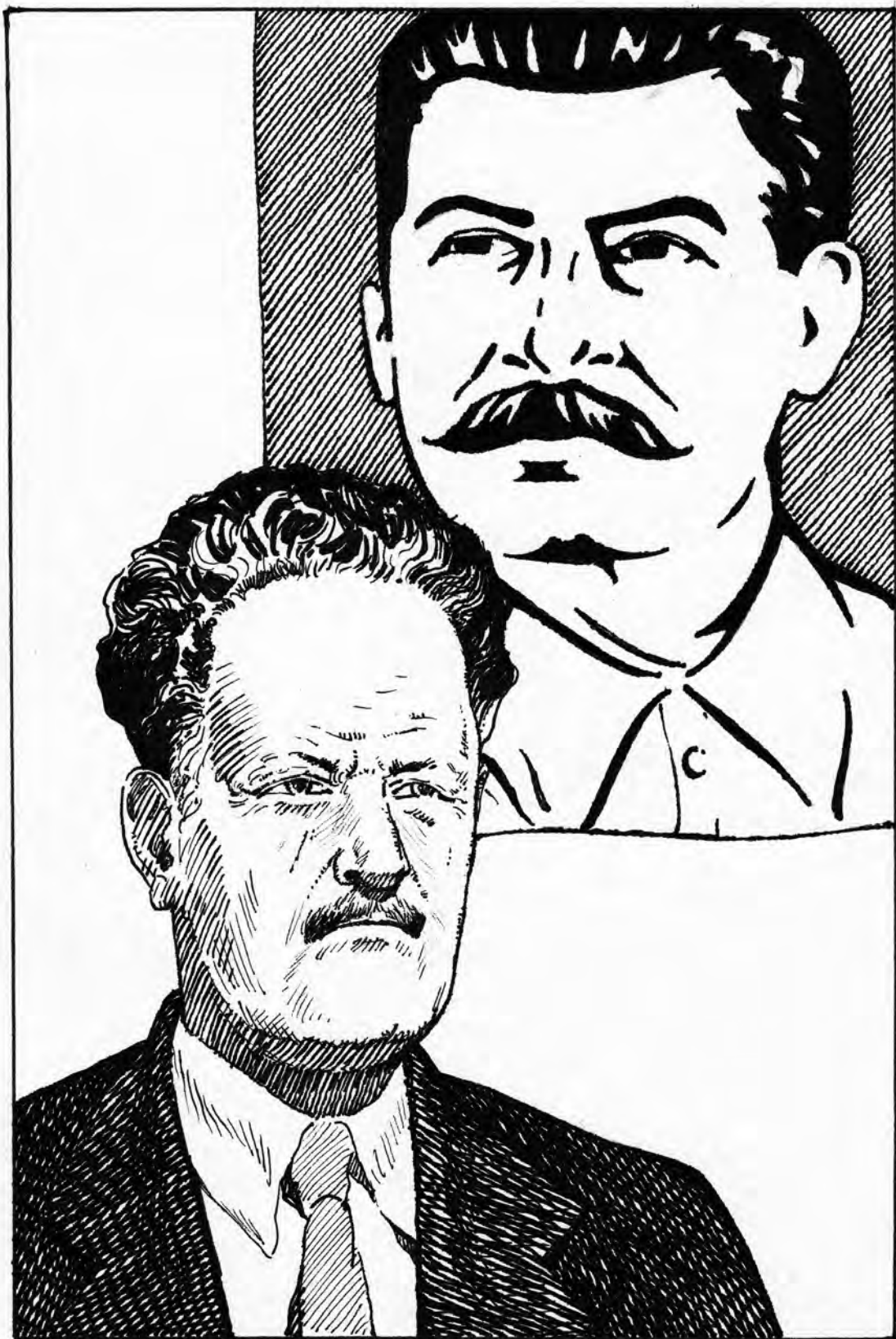
Moskova Havvabalanında karşılanışı, 29 Haziran 1951

1951 YILININ MOSKOVA'SI, NÂZİM'İN DEVRİM HEYECANINI YAĞADIĞI 1920'LER MOSKOVA'SINDAN ÇOK FARKLIYDI.

BÜROKRATİK YAPILANMA HER YERE EGEMEN OLMUŞ, TOPLUMUN DEVRİMCİ NEŞESİ VE COSKUSU YOK OLMUŞ, YERİNE HER İŞİN DENETLENDİĞİ BİR BASKI YÖNETİMİ OLUŞTURULMUŞTU.

1920'LERİN ÜNLÜ SANATÇILARI, YA ÖLMÜŞLER, YA DA ORTADAN KAYBOLMUŞLARDI. NÂZİM HANGİ TANIDIĞINI SORSA İZİ BULUNAMIYORDU. ŞOSTAKOVİÇ, HAÇATURYAN GİBİ ÜNLÜ BESTECİLERİN YAPITLARI SESLENDİRİLMİYOR, MEYERHOLD, STANİSLAVSKİ GİBİ TİYATROÇULARIN ADI ANILMIYORDU. MAYAKOVSKİ, YESENİN GİBİ ÜNLÜ ŞAİRLERİN ŞİİRLERİ UNUTULMAYA TERKEDİLMİŞTİ.

NÂZİM, ÇEVRESİNDEKİLERE SÜREKLİ OLARAK BU DURUMUN NEDENLERİNİ SORUYORDU. BU ARADA YAYIMLANAN BİR ŞİİRİNDEKİ, " *Sen tarlasın / ben traktör* " DİZELERİ DE CİNSELLİK CAĞRISIMLARI NEDENİYLE SANSÜRE UĞRAMIŞTI. HER YERDE ÖNÜNE ÇIKAN STALİN AFİSLERİ VE ÖVGÜLERİNİ DE ANLAMISIZ BULUYORDU.

NÂZİM'İN MOSKOVA'DAN İLK GEZİSİ,
PRAG'A OLDU. BURADA 1950'DE KENDİ-
SİNE VERİLEN ANCAK HAPİSTE OLDUĞU
İÇİN ALAMADIĞI BARIŞ ÖDÜLÜNÜ ALDI.
ORADAN DOĞU BERLİN'E GEÇEREK BU-
RADA YAPILAN 3. DÜNYA GENÇLİK VE
ÖĞRENCİ FESTİVALİ'NE KATILDI.

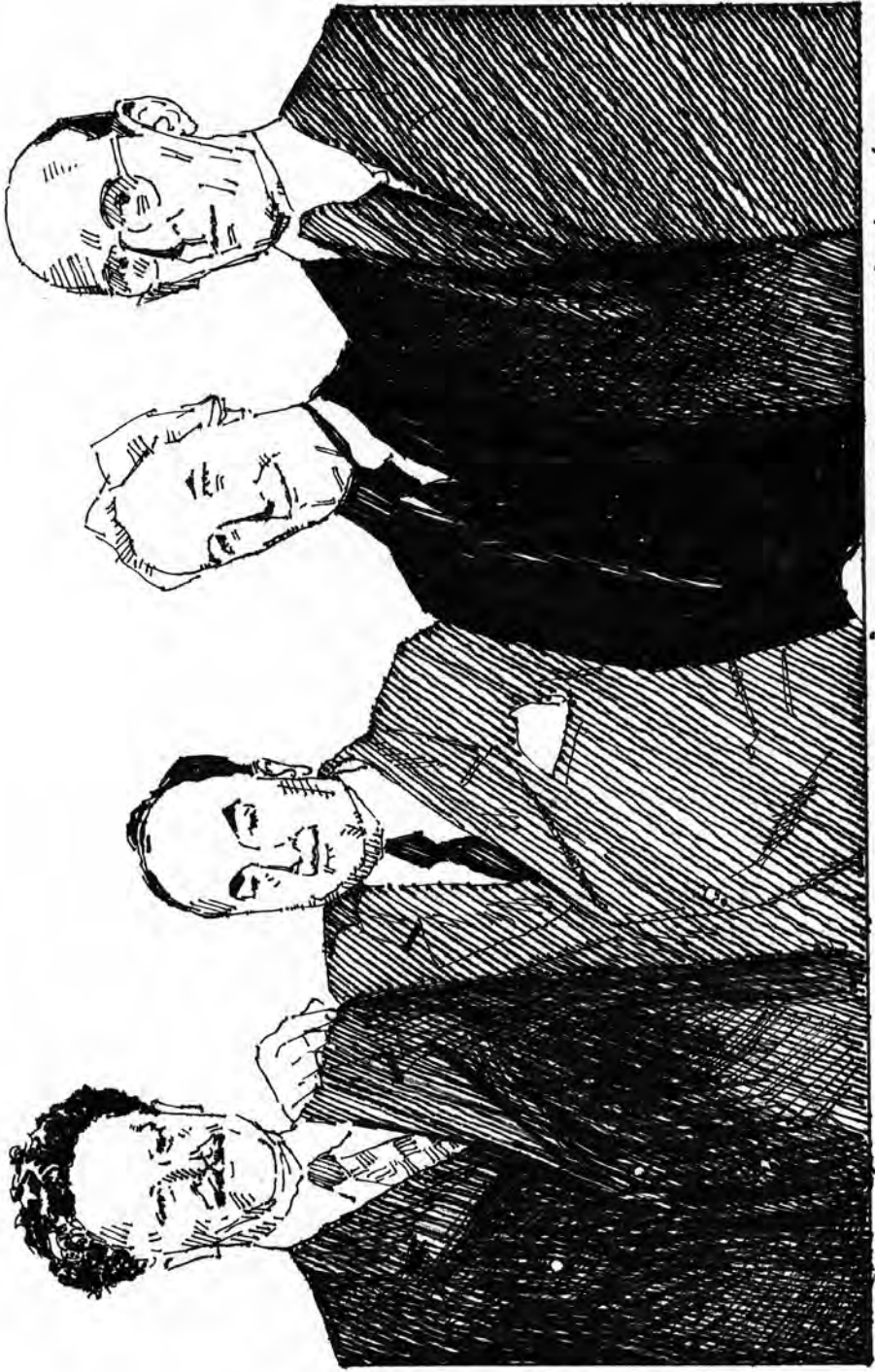
15 OCAK 1952 GÜNÜ MOSKOVA'DA
ÇAYKOVSKİ KONGER SALONU'NDA YAKLA-
ŞIK İKİ BİN KİŞİNİN KATILDIĞI BİR TOPLAN-
TIYLA NÂZİM'İN ELLİNCİ YAŞ GÜNÜ KUT-
LANDI. TOPLANTIYA SİMONOV, KÜBALI ŞA-
İR NICOLÁS GUILLÉN, BREZİLYALI YAZAR
JORGE AMADO DA KATILDI.

YURT DIđINA CİKTİKTAN SONRA HASTA-
LIđI NEDENİYLE YATMAK ZORUNDA KALDI-
đI ZAMANLAR DIđINDA, BOLCA SEYAHAT EDİ-
YORDU. ULUSLARARASI BARİS TOPLANTILARI-
NA, YAZAR VE PARTİ ÖRGÜTLERİNİN TOP-
LANTILARINA AKTİF OLARAK KATILIYORDU.
BU YOLCULUKLAR NĀZİM HİKMET'İ YAđAMA
BAğLIYORDU.

DOSTLARIYLA BULLİŖLUđU, HEYECANLI TAR-
TIŖMALARIN YAPILDIđI TOPLANTILARDI BUNLAR.

KİMLER YOKTU Kİ BİR ARAYA GELDIğİ
DOSTLARI ARASINDA. ARAGON'LARDAN, CU-
RIE'LERE, NERUDA'DAN, PICASSO'DAN,
ABİDİN DİNO'YA SAYMAKLA BİTMEZ...

Nazım, Neruda, Aragon ve İspanyol ressam Alberto ile, 1951

— MATILDA DIŞINDA HEMEN HERKES HAK-
KINDA KONUŞURDUNUZ, GÜRÜLTÜLÜ KAH-
KAHALAR ATAR, BİRBİRİNİZİ KİŞKİRTİR,
AMA HİÇ TARTIŞMAZDINIZ. KOMİK OLAYLARI
ANIMSAMAKTAN HOŞLANIR, UZUN DOSTLUK
YILLARINIZ BOYUNCA BAŞINIZDAN GEÇMİŞ
İLGİNÇ HİKÂYESLERİ, ÇOCUKLAR GİBİ BİRBİ-
RİNİZİN SÖZÜNÜ KESEREK BANA ANLATMAK-
TAN KEYİF ALIRDINIZ. (*)

(*) Vera Tulyakova Hikmet, Bahtiyar Ol Nâzım

NERUDA , NÂZİM'İN ARDINDAN ŞÖYLE
DİYECEKTİ :

Ne yitirdim ben , ne yitirdik biz ,
Nâzım bir kule gibi yıkıldığında ,
Parçalandığında mavi bir kule gibi ?
Bazen öyle geliyor ki bana , güneş de gitti onunla .
Çünkü gün 'dü o ,
Altın bir gün 'dü Nâzım
Ve gerçekleştirdi görevini şafakta ,
Zincirlere ve cezalara karşı .
Elveda , ışıklar saçan arkadaşım !

STALİN DÖNEMİNİ ELESTİRMEK İÇİN
YAZDIĞI "İVAN İVANOVİÇ VAR MIYDI YOK
MUYDU?" OYUNU YAZILDIĞI DÖNEMDE
GOVYETLER BİRLİĞİ'NDE BÜYÜK TARTIŞMA-
LAR YARATTI VE BEŞ KEZ OYNADIKTAN
SONRA SANSÜRE LİĞRAYARAK REPERTU-
VARDAN KALDIRILDI.

OYUNDA OLUMSUZ DÖNÜŞÜMÜN TEMSİL-
CİSİ İVAN İVANOVİÇ'İN İNSANCIL OLAN HER-
SEYİ NASIL YIKIP YOK ETTİĞİ AÇIĞA ÇIKIYOR.
BU İVAN HER İNSANIN ALT BENİNDE VAR
OLAN OTORİTEYİ VE GÜCÜ SİMGELEDİĞİ Gİ-
Bİ SOSYALİST DEVRİM ÖNCESİNDEN KALMA
YIPRANMIŞ BİR ARİSTOKRASİYİ DE DİLE GE-
TİRİYOR, BAŞKA DEYİŞLE YÜZYILLAR GÜREN GE-
LENEKLERİN ÜRÜNÜ OLARAK ORTAYA ÇIKIYOR-
DU. BU AÇIDAN DA HENÜZ KENDİ KİMLİĞİNİ
BULAMAMIŞ SOSYALİST TOPLUM İÇİN BÜYÜK
BİR TEHLİKE OLUŞTURUYORDU. (*)

(*) Zehra İpşiroğlu, İstanbul Şairi Nâzım Hikmet

ÜLKESİNDE, SEHRİNDE ÖZGÜRCE YAŞAMA-
SINA, SOLLUK'ALMASINA İZİN VERİLMEMİŞ-
Tİ. TARABYA'DAN AYRILDIĞI GÜNDEN, ÖLÜ-
MÜNE DEĞİN İSTANBUL ÖZLEMİ NÂZİM
HİKMET'İ HIÇ TERK ETMEYECEKTİ. (*)

(*) Kıymet Coşkun, *İstanbul Şairi Nâzım Hikmet*

*Jki Şey var ancak ölümle unutulur
anamızın yüzüyle Şehrimizin yüzü ...*

MOSKOVA YAKINLARINDAKİ KARLI KAYIN
ORMANINDA YÜRÜRKEN DİLLENDİRDİĞİ Şİ-
İRİNDE ;

"Memleket mi , yıldızlar mı
gençliğim mi daha uzak ?

...

Yedi tepeli şehrimde
bıraktım gonca gülümü
Ne ölümden korkmak ayıp,
ne düşünmek ölümü... "

SEVGİLİSİNİ VE ŞEHİRİ İSTANBUL'U ÖZLEM
VE ACIYLA ANIYORDU. (*)

(*) Kıymet Coşkun, İstanbul Şairi Nâzım Hikmet

KARADENİZ KIYILARINDAKİ VARNA'YA
GİTTİĞİNDE YÜREĞİNİN SESİNİ DURDURA-
MIYORDU ARTIK. KARADENİZ'DEN KARSIYA,
BOĞAZ'A DOĞRU HAYKIRMAKTAYDI OĞLU
MEMET'İNİN ADINI.

Karşı yaka memleket,
sesleniyorum Varna'dan,

İşitiyor musun?
Memet! Memet!

Karadeniz akıyor durmadan,
deli hasret, deli hasret,
oğlum, sana sesleniyorum,

İşitiyor musun?
Memet! Memet!

BULGARİSTAN'IN KARADENİZ'DEKİ SAHİL
YERLEŞİMLERİNDEN OLAN BALÇIK'TE YAZ-
DIĞI "CEVİZ AĞACI" YURT DIŞINDA YAZ-
DIĞI HASRET ŞİİRLERİNİN EN ETKİLEYİCİ
ÖRNEKLERİNDİR.

Başım köpük köpük bulut, içim dışım deniz,
ben bir ceviz ağacıymın Gülhane Parkı'nda,
budak budak, şerham şerham, ihtiyar bir ceviz.
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

...

Yapraklarım ellerimdir, tam yüz bin elim var.
Yüz bin elle dokunurum sana, İstanbul'a.
Yapraklarım gözlerimdir, şaşarak bakarım.
Yüz bin gözle seyrederim seni, İstanbul'u.

HİCBİR ZAMAN ÜLKESİNDEN, SEHRİNDEN
KOPMAYAN, KOPAMAYAN SAİR, HAYATININ SON
GÜNLERİNDE YASADIĞI MÜTLÜLÜĞÜNÜ, EN
GÜZEL AŞK ŞİİRLERİNDEN BİRİNDE YİNE
SEHRİNDEN YOLA ÇIKARAK ANLATIYORDU.

Seviyorum seni ekmeđi tuza bamp yer gibi
Geceleyin ateşler içinde uyanarak

Ağzımı dayayıp musluğa su iğer gibi,
ağır posta paketini, neyin nesi belirsiz,
felaşlı, sevinçli, kuşkulu açar gibi,
İstanbul 'da yumuşacık kararırken ortalık
İçimde kımıldanan bir şeyler gibi,
Seviyorum seni "yaşıyoruz çok şükür!" der gibi.

NÂZİM 1952 EKİM AYINDA GİTTİĞİ ÇİN GEZİ-
SİNDE AĞIR BİR KALP KRİZİ GEÇİRDİ. DER-
HAL UÇAKLA MOSKOVA'YA GERİ GÖNDE-
RİLEREK TEDAVİ İÇİN KREMLEVSKAYA VE
BARHİVA HASTANESİNE YATIRILDI.

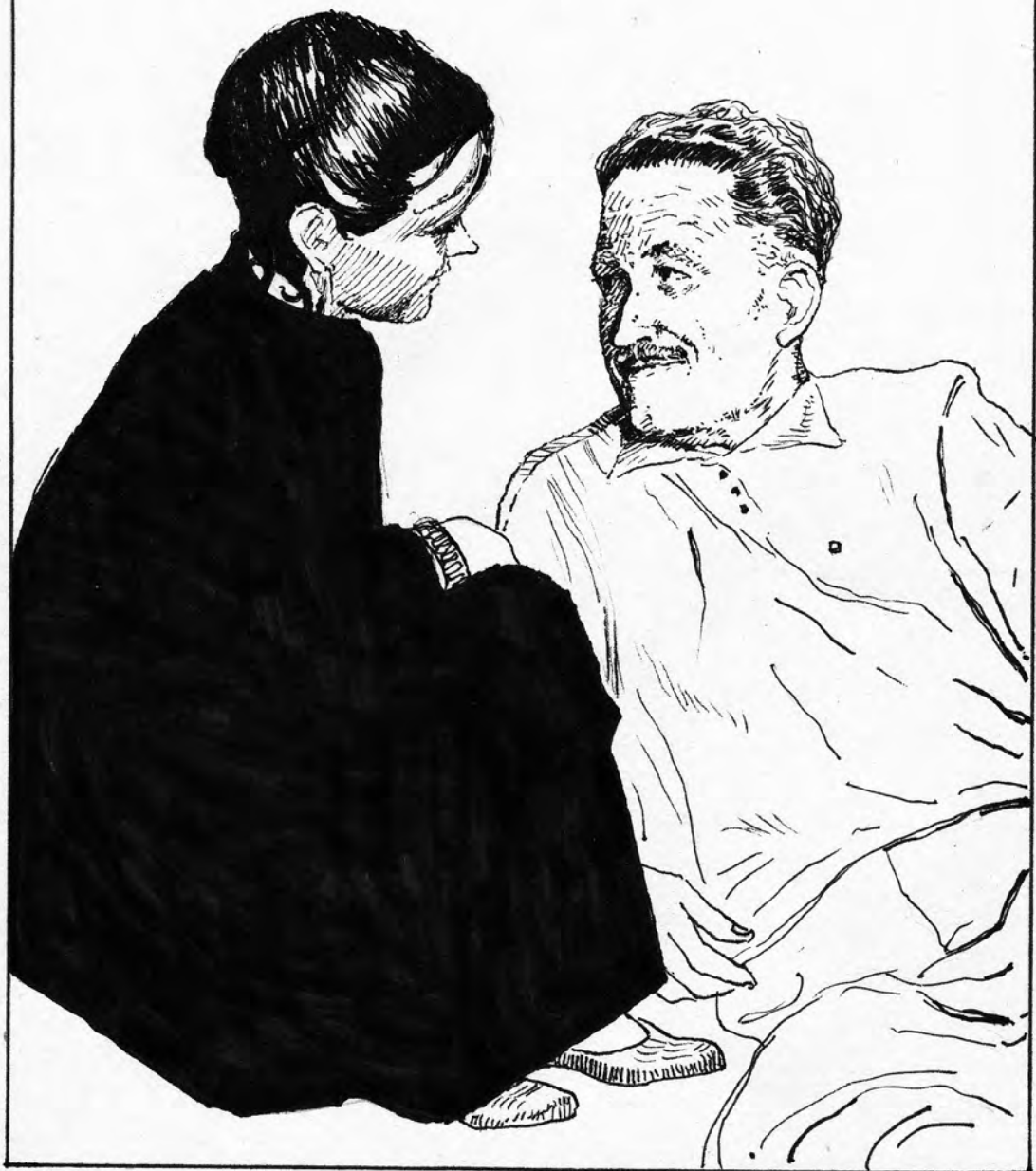

"Nasip olmazsa görmek o günü
ölürsem kurtuluştan önce yani,
alıp götürün
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni."

"Traktörlerle türküler geçsin alt başından mezarlığın
seher aydınlığında taze insan, yanık benzin kokusu,
tarlalar orta malı, kanallarda su,
ne kuraklık, ne candarın korkusu."

"Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni
ve de uyarına gelirse,
tepemde bir de çınar olursz
taş-maş da istermez hani..."

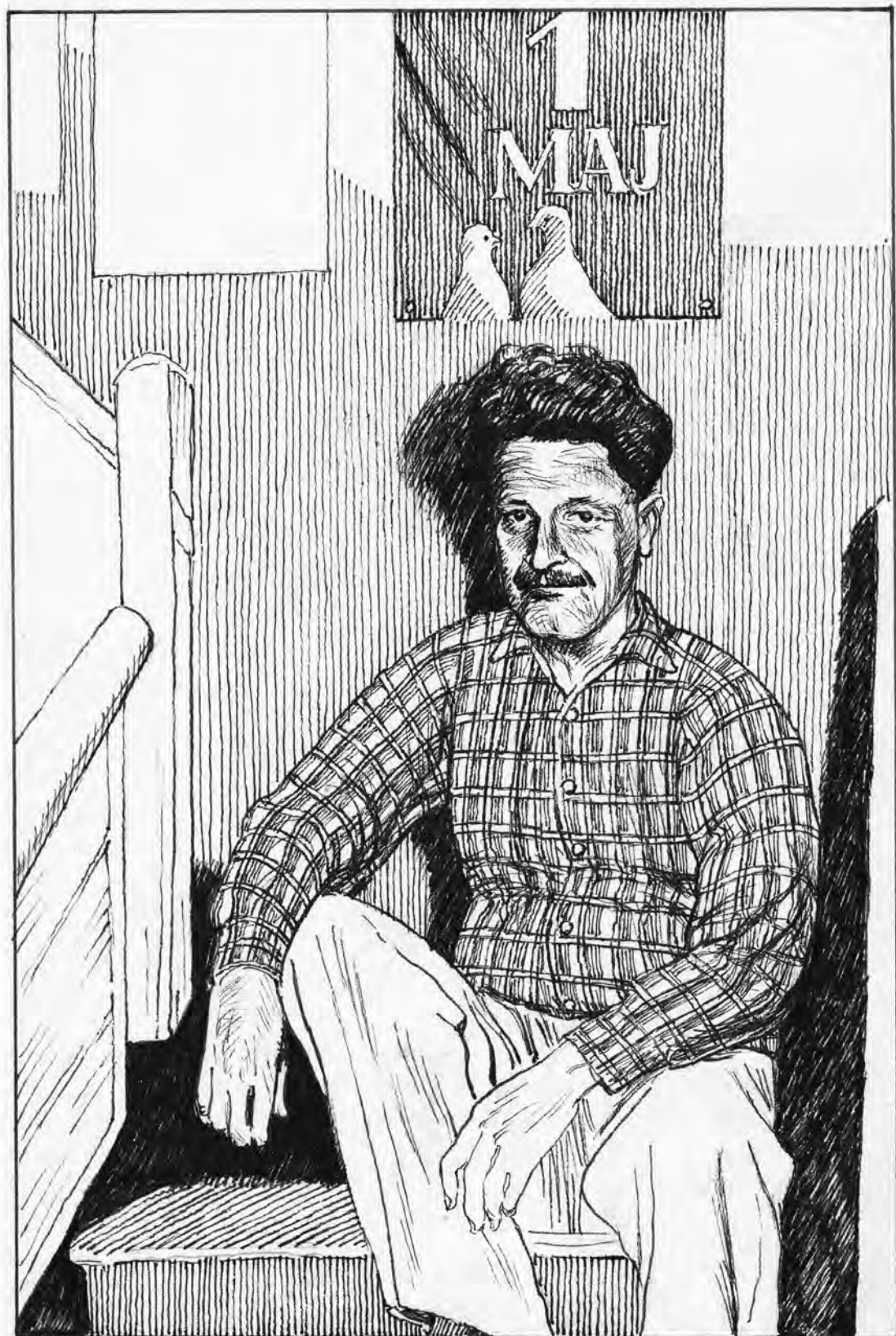
Dr. Galina

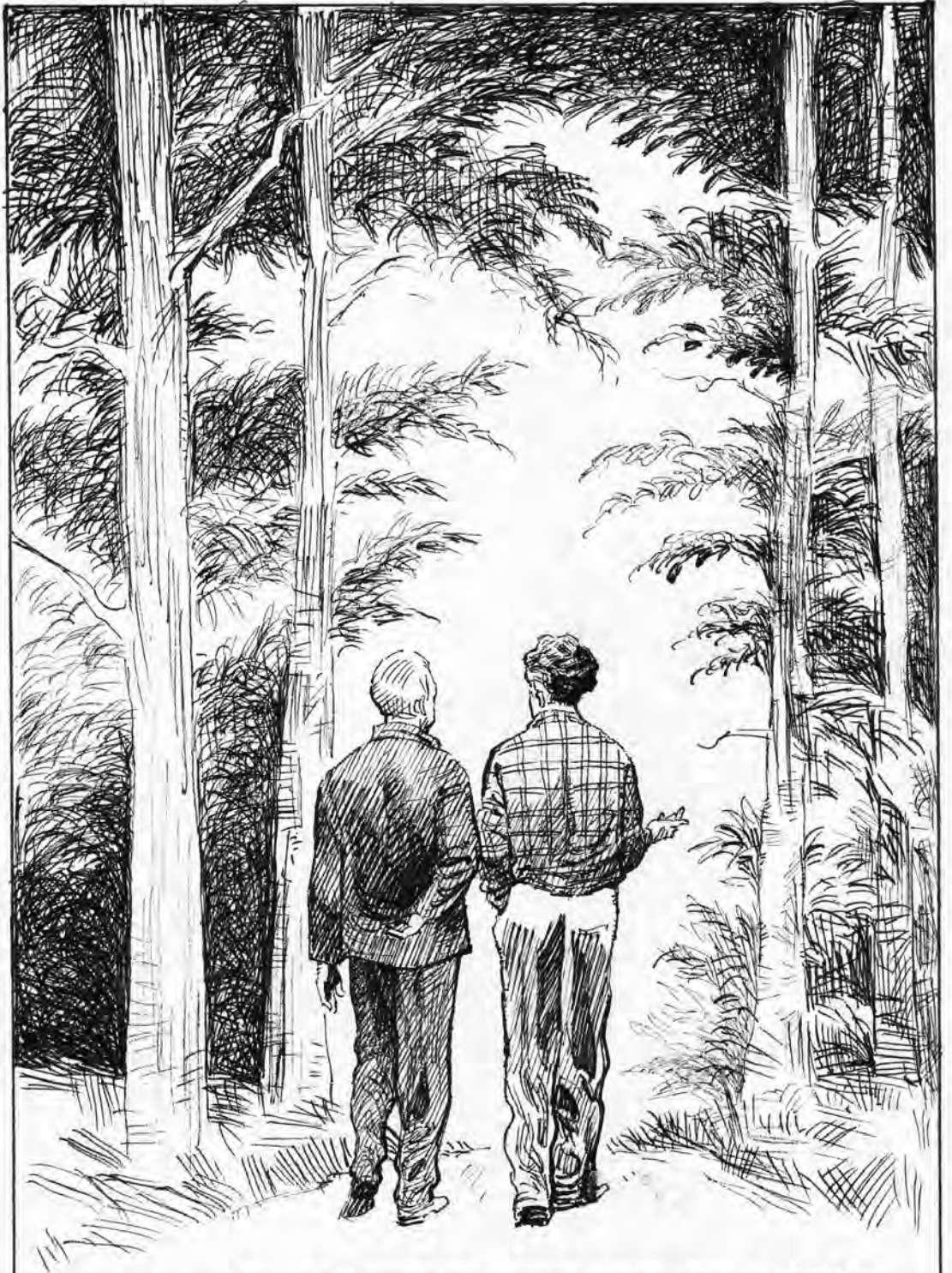

HASTANEDEN ÇIKIŞINDA SOVYET YAZAR-
LAR BİRLİĞİ, DOKTOR GALİNA GRIGORYEV-
NA'YI (GALYA), NÂZİM'A SÜREKLİ BAKMAK-
LA GÖREVLENDİRDİ.

GALYA, SEKİZ YIL BOYLUNCA NÂZİM'IN YA-
NINDAN AYRILMAYACAK VE BÜYÜK BİR
ÖZENLE ONU KORUYACAKTIR. NÂZİM'A
ÂŞIKTIR. ONA BİR HASTASI GİBİ DEĞİL ;
SEVGİLİSİ, KOCASI GİBİ DAVRANIR. ANCAK
NÂZİM HİKMET'İN DOKTOR GALİNA'YA
AYNI DERECEDE İLGİ DUYDUĞU SÖYLENE-
MEZ. YILLARCA BİRLİKTE YAŞADIKLARI
HALDE, NÂZİM HİKMET'İN DOKTOR GALİ-
NA ÜZERİNE YAZDIĞI TEK BİR ŞİİRİ BU-
LUNMUYOR.

MOSKOVA DIşINDA YAZARLAR KÖYÜ
OLARAK BİLİNEN PEREDELKİNO'DA BİR
EVE TAřINDILAR.

BURADA NÂZİM'İN ARALARINDA BORİS
PASTERNAK'IN DA BULUNDUĞU ÇOK SAYIDA
ÜNLÜ KOMŞUSU OLDU.

UÇAĞA BINMESİ YASAKTIR. SIK SIK ÇIKTIĞI
GEZİLERİNİ ARTIK TRENLE YAPACAKTIR. HE-
YECANLANMAK VE YORULMAK YASAKTIR.
İÇKİ, SİGARA, AŞK DA YASAKTIR.

12-19 ARALIK 1952' DE VİYANA'DA YA-
PILAN DÜNYA BARİŞ KONSEYİ TOPLANTISIN-
DA NÂZİM, DÜNYA BARİŞ KONSEYİ YÖNE-
TİM KURULUNA SEÇİLİR.

6 AĞUSTOS 1955'TE HİROSİMA'YA ATOM BOMBASININ ATILIŞININ ONUNCU YILDÖNÜMÜN. DE HİROSİMA'DA YAPILAN BARİŞ TOPLANTISINA KATILDI. JAPONYA'DA DÜNYANIN EN BÜYÜK ŞAIRLERİNDEN BİRİ OLARAK SELAMLANDI.

BURADA GÖRDÜKLERİNİN ETKİSİYLE, DÜNYA BARİŞİNİ İŞLEYEN "KIZ ÇOCUĞU", "JAPON BALIKÇISI" GİBİ ÜNLÜ ŞİİRLERİNİ YAZDI.

KIZ ÇOCUĞU

Kapıları çalan benim
kapıları birer birer.
Gözünüze görünemem
göze görünmez ölüler.

Hiroşima'da öleli
oluyor bir on yıl kadar.
Yedi yaşında bir kızım,
büyümez ölü çocuklar.

Saçlarım tutuştu önce,
gözlerim yandı kavruldu.
Bir avuç kül oluverdim,
külüm havaya savruldu.

Benim sizden kendim için
hiçbir şey istediğim yok.
Şeker bile yiyemez ki
kâat gibi yanan çocuk.

Çalıyorum kapınızı,
teyze, amca, bir imza ver.
Çocuklar öldürülmesin
şeker de yiyebilsinler.

1958'DE İLK PARİS YOLCULUĞUNA ÇIKAR.
BU GEZİDEN BÜYÜK HEYECAN DUYMAKTADIR.

PARİS, NÂZİM İÇİN ANNESİNİN GENÇ-
LİĞİ, YILLAR BOYU BURAYA SİĞİNİMİS SÜR-
GÜN TÜRKLER, FRANŞİZ KOMÜNİSTLERİ,
ELUARD, ARAGON GİBİ BÜYÜK ŞAİRLER
DEMEKTİ.

MAYIS'IN SON GÜNÜNE DEK KALDIĞI
PARİS'TE ÖZLEDİĞİ İNSANLARI GÖRDÜ, GA-
ZETELERDE, DERGİLERDE, RADYOLARDA RÖ-
PORTAJLARI, DEMEÇLERİ YAYIMLANDI.

SARHOŞ OLMUŞTU, GENÇLİĞİNDEN
BERİ ÖZLEDİĞİ PARİS'İN.

Hangi şehir şaraba benzer?

Paris.

İlk bardağı içersin

buruktur,

ikincide dumanı vurur başına,

üçüncüde mümkünü yok masadan kalkmanın,

garson, bir şişe daha getir!

Ve artık nerede olsan, nereye gitsen

Paris'in ayyaşısın iki gözüm.

Vera Tulyakova

VERA, NÂZİM'DAN OTUZ YAŞ KÜÇÜKTÜR. SİNEMA ENSTİTÜSÜNÜ BİTİRMİŞ, SOYUZ MULTI FİLM STÜDYOSUNDA ÇALIŞMAKTADIR. ARNAVUT MASALLARINDAN YAPACAĞI BİR ÇOCUK FİLMİ İÇİN DANIŞMAN ARARKEN, BİR YÖNETMEN KENDİSİNE NÂZİM HİKMET'İ ÖNERİR.

— SEN İSE NÂZİM , ARTIK BİRKAÇ YILDIR
MOSKOVA'DA YAŞIYORDUN VE AKIL ALMAZ
DERECEDE ÜNLÜYDÜN. ADIN GAZETE SAY-
FALARINDAN HİÇ İNMIYOR , ŞEHRİMİZİN
SOKAKLARINI DÖNATAN TİYATRO AFİSLERİN-
DE HEP SENİN İSMİN OLUYORDU. ŞİİR SEÇ-
KİLERİN SÜREKLİ OLARAK KİTAPÇI RAFLA-
RINDA YERİNİ ALIYORDU. SIK SIK RADYO
VE TELEVİZYON PROGRAMLARINA KONUK
OLUYORDUN. EFSANE ADAMDIN. AMA MOS-
KOVA'YA GELDİĞİNDEN BERİ SENİ HİÇ DÜ-
ŞÜNMEMİŞTİM. O ZAMANLAR , KREMLİN'DE
ÜST DÜZEYDE ÇAUSANLAR GİBİ UZAKTIN
BANA. BU SAN VE ŞÖHRETLE YÜCELTİLMİŞ
İNSANLAR , SOKAKLARDA DOLAŞMAZLARDI,
YAŞAMLARI BİZDEN SOYUTLANMIŞ SÜRER-
Dİ VE İÇ KARARTICI BİR GİZEMLE DOLUY-
DU. TÜM BUNLAR , SENİ İLK GÖRDÜĞÜM
GÜN BELLEĞİME DAHA BİR DERİNLİĞİNE
KAZINDI. (*)

NÂZİM, VERA'DAN ÇOK HOŞLANMIŞTIR.
BU DUYGUSU GÜN GEÇTİKÇE GÜÇLENİP
AŞKA DÖNÜŞMÜŞTÜR.

Sen benim sarhoşluğumsun

ne ayıldım

ne ayılabilirim

ne ayılmak isterim

başım ağır

dizlerim parçalanmış

üstüm başım çamur içinde

yanıp sönen ışığına düşse kalka giderim.

1956 KASIMINDA DOKUNAKLI BİR SESLE
SEVGİSİNİ AÇIĞA VURUR :

—SİZİ SEVİYORUM. BUNU ANLIYOR MUSUNUZ ?
SİZİ SEVİYORUM. HERHALDE BÜTÜN BUNLAR
GÜLLÜNC GELİYORDUR SİZE. ŞİMDİ SİZİN BABA-
NIZ YA DA DEDENİZ YAŞINDA OLDUĞUMU DÜ-
ŞÜNÜYORSUNUZDUR. SİZİN YERİNİZDE OLSAM
BEN DE ÖYLE DÜŞÜNÜRDÜM. FAKAT ANLAYIN
ÇOK ACI ÇEKİYORUM. KAN AKIYOR YÜRE-
ĞİMDEN, ÖYLESİNE SEVİYORUM SİZİ.

VERA USULCA ÜZÜLMEMESİNİ SÖYLER,
NÂZIM, AĞLAMAKLI BİR SESLE KONUŞMASINI
SÜRDÜRÜR :

—İKİ SAAT SONRA ÜLKE DIŞINA GİDİYORUM.
BANA HİÇBİR UMUT VERMEYECEĞİNİZİ BİLİ-
YORUM. SİZE BUNDAN BİR DAHA SÖZ ET-
MEYECEĞİM. MOSKOVA'YA SİZDEN KENDİMİ
TÜMCÜYLE KURTARDIĞIMDA DÖNECEĞİM AN-
CAK.

GERÇEKTEN DE NÂZIM, UZUN BİR GEZİYE
ÇIKAR. BİRÇOK AVRUPA KENTİNİ DOLAŞIR. AN-
ÇAK VERA'YI UNUTAMAZ.

"VARŞOVA VERA'YI ARIYOR! VARŞOVA!
VARŞOVA! CEVAP VERİN BERLİN ARIYOR!
LEİPZİĞ BAĞLANIYOR. PARİS! KAPATMAYIN
TELEFONU, BEKLEYİN, BAĞLANIYOR...

PRAG'DAN YİRMİ KEZ TELEFON GELİ-
YOR BANA. PRAG! PRAG! PRAG! YİRMİ KEZ
PRAG, YİRMİ KEZ LEİPZİĞ VE HER AKŞAM
İKİ KERE PRAG. ARTIK KARŞI KOYMUYO-
RUM.

...

VE STOCKHOLM'DEN TIPKI SENİN SO-
LUĞUN GİBİ TAZE YENİ BİR KART DAHA
GELDİ.

"Sürekli seni düşünüyorum.
Sürekli seni düşünüyorum!
Sürekli seni düşünüyorum!!
Sürekli seni düşünüyorum!!!!!!

Nâzım Hikmet " (*)

(*) Vera Tulyakova Hikmet, Bahtiyar Ol Nâzım

DOKUZ AY SONRA TEMMUZ 1957'DE
MOSKOVA'YA DÖNER DÖNMEZ ARAR
VERA'YI. YENİDEN GÖRÜŞMEYE BAŞLAR-
LAR. BİRLİKTE İKİ İNATÇI ADLI BİR OYUN
YAZARLAR. NÂZİM'İN ÜZERİNDEN YAŞLILI-
ĞIN RUH HALİ UZAKLAŞMIŞ, YENİDEN
KENDİNİ ATEŞLİ, GENÇ BİR SEVDALI GİBİ
HİSSETMEKTEDİR.

— VERA, NELER OLIYOR BANA BÖYLE ?
KENDİMİ YAŞLI HİSSETMİYORUM,
SENCE BU NORMAL Mİ ?! ...

VERA, NÂZİM'İN GÖSTERDİĞİ AŞIRI İLGİ-
YE ÇOK FAZLA DİRENEMEZ VE ONUNLA EV-
LENMEYİ KABUL EDER.

1960 OCAĖINDA VERA İLE KAFKASYA'NIN
DİNLENCE KENTİ KİSLODOVSK'A GİDERLER.
VERA'NIN ADI VE BUNDAN SONRAKİ
ŞİİRLERİNİN DEĞİSMEZ İMGELERİNDEN
"SAÇLARI SAMAN SARISI" SÖZÜ İLK KEZ
BURADA YAZDIĞI ŞİİRLERDE GEÇER.

ŞAİRİN 1961 YILINDA YAZDIĞI "SAMAN SARISI" ADLI ŞİİR BAŞYAPITI OLMASIYLA ÖZEL BİR ÖNEM TAŞIR. DÜŞLE GERÇEĞİN, GEÇMİŞLE BUGÜNÜN BİR ARADA VERİLDİĞİ, ÇAĞRIŞIM ZENGİNLİKLERİYLE DOLU ŞİİR, BİLİNÇAKIMI TEKNİĞİNİ ANDIRAN YAPISI, MASÂLSİ VE LİRİK ANLATIMI, "SAÇLARI SAMAN SARISI, KİRPİKLERİ MAVİ" YİNE-LEMERİYLE BENZERSİZDİR.

SAMAN SARISI

...

Berlin'den beri kompartımanda bir başımayım
karlı ovaların güneşiyle uyandım ertesi sabah
yemekli vagona kefir denen bir çeşit ayran içtim
garson kız tanıdı beni
iki piyesimi seyratmış Moskova'da
garda genç bir kadın beni karşıladı
beli karınca belinden ince
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
tuttum elinden yürüdük
yürüdük güneşin altında karları çıtırdata çıtırdata
o yıl erken gelmişti bahar
o günler Çobanyıldızına haber uçurulan günlerdi
Moskova bahtiyardı bahtiyardım bahtiyardık
yitirdim seni ansızın Mayakovski Alanı'nda yitirdim ansızın
seni

oysa

ansızın değil çünkü önce yitirdim avucumda elinin
sıcaklığını senin
sonra elinin yumuşak ağırlığını yitirdim avucumda
sonra elini
ve ayrılık parmaklarımızın birbirine ilk değişinde
başlamıştı çoktan
ama yine de ansızın yitirdim seni

...

KENDİNİ YENİDEN SAĞLIKLI HİSSEDEN NÂZİM,
YILLARDIR BİNMEDİĞİ UÇAĞA DA BİNMEYE BAŞ-
LAR.

1961 YILINDA DEVRİM ERTESİNDE KÜBA'YA
YAPTIĞI GEZİNİN HEYECANINI RESSAM DOSTU
ABİDİN DİNO'YU ANDIĞI "Sen mutluluğun
resmini yapabilir misin Abidin / 1961 yazı orta-
larında Küba'nın resmini
yapabilir misin /...?" DİZE-
LERİYLE YANSITIR.

Soner Tunç 2017

Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
işin kolayına kaçmadan ama
gül yanaklı bebeklerini emziren melek yüzlü anneciğin
resmini değil
ne de ak örtüde elmaların
ne de akvaryumda su kabarcıklarının arasında dolanan
kırmızı balığinkini
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
1961 yazı ortalarında Küba'nın resmini yapabilir misin
çok şükür çok şükür bu günü de gördüm ölsem de
gam yemem gayrının
resmini yapabilir misin üstat
yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın
resmini yapabilir misin

Avni Arbaş, Güzin Dino, Nazım Hikmet, Abidin Dino, Vera, Paris 1962

1962'DE NÂZİM BU KEZ YANINDA VERA İLE YENİDEN PARİS'E GİTTİ. ORADA DOSTLARIYLA BULUŞTU.

YİNE PARİS'TE YAŞAR KEMAL'LE DE TANISARAK BİR GÜNÜNÜ ONLUNLA GEÇİRDİ VE HAYATINI ANLATTI.

"Koşmaca oynayalım Güzin'ciğim"

DIYE BAŞLAYAN ŞİİRLER YAZACAK KADAR MUTLU, YAŞAM COŞKUSUYLA DOLUYDU.

"YAŞAMAK GÜZEL ŞEY BE KARDEŞİM" ADLI OTOBİYOGRAFİK ROMANINI DA YİNE BU YILDA YAZDI. FRANSA'DA "ROMANTİKLER" ADIYLA YAYIMLANAN BU SON DERECE İÇLİ ROMANDA '20'Lİ YILLARDAKİ SOVYETLER'DE ÖĞRENCİLİĞİ SİRASINDA YAŞADI. Öİ BİR AŞKI VE ÜLKESİNDEKİ KOMÜNİSTLERİ, İÇİNDE BULLUNDUĞU "AŞK HALİ" NİN DUYGULULUĞU İÇİNDE YANSITTI.

"ALTMİŞİMİN İÇİNDEYİM. BEŞ YIL DAHA YAŞAYABİLSEM..." DİYE BİTİYORDU ROMAN.

1963 ŞUBAT'INDA AFRIKA'YA YOLCULUK YAPTI. BURADAN ON MEKTUPLUK "TANGA-NİKA RÖPORTAJI" YLA DÖNDÜ.

SON YOLCULUĞUNU MART AYINDA BERLİN'E YAPTI. BİR AY KALDI BU KENTTE.

NİSAN'DA "CENAZE MERASİMİM" ADLI ŞİİRİNİ YAZDI.

3 HAZİRAN 1963 SABAHİ GEÇİRDİĞİ YENİ BİR KALP KRİZİYLE AYRILDI DÜNYAMIZDAN.

ŞANA BİR SORUM VAR NÂZİM... YANITLAMAYACAĞINI BİLİYORUM, AMA GENEDE SORACAĞIM.

O SABAH, KİMLİĞİNİ İSTEDİLER BENDEN. HENÜZ SENİ GÖTÜRMEMİŞLERDİ. HAYATIMDA İLK DEFA CEKETİNİN CEBİNE ELİMİ SOKTUM. CÜZDANINDAN KİMLİĞİNİ ÇIKARTTIM. BİR DE FOTOĞRAFIM ÇIKTI CÜZDANINDAN. 1957 YILINDA BİRBİRİMİZE RESİMLERİMİZİ VERMİŞTİK ANIMSİYOR MUSUN? SEN KENDİNİNKİNİN ARKASINA KURNAZCA "VERA KIZIMA", DİYE YAZMIŞ VE OK SAPLANMIŞ YARALI BİR KALP RESMİ ÇİZMİŞTİN. BEN ŞANA BİR ŞEY YAZMADAN VERMİŞTİM FOTOĞRAFIMI. O SABAH, ÖYLESİNE CEVİRDİĞİMDE ARKASINA YAZILMIŞ DİZELERİ GÖRDÜM. SENİN KÜÇÜCÜK HARFLERİNLE YAZILMIŞTI. İŞTE ŞİMDİ BUNU ÖĞRENMEK İSTİYORUM NÂZİM, BU ŞİİRİ NE ZAMAN YAZDIGINI... (*)

(*) Vera Tulyakova Hikmet, *Bahtiyar Ol Nâzım*

Gelsene dedi bana
Kalsana dedi bana
Gülsene dedi bana
Ölsene dedi bana

Geldim
Kaldım
Güldüm
Öldüm

OTOBİYOGRAFİ

1902 'DE DOĞDUM

DOĞDUĞUM ŞEHRE DÖNMEDİM BİR DAHA
GERİYE DÖNMİYİ SEVMEM

ÜÇ YAŞIMDA HALEP'TE PAŞA TORUNLUĞU ETTİM
ON DOKUZUMDA MOSKOVA'DA KOMÜNİST
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLİĞİ

KIRK DOKUZUMDA YİNE MOSKOVA'DA TSEKA-
PARTİ KONUKLUĞU

VE ON DÖRDÜMDEN BERİ ŞAIRLİK EDERİM

KİMİ İNSAN OTLARIN KİMİ İNSAN BALKLARIN
ÇEŞİDİNİ BİLİR

BEN AYRILIKLARIN

KİMİ İNSAN EZBERE SAYAR YILDIZLARIN ADINI

BEN HASRETLERİN

HAPİSLERDE DE YATTIM BÜYÜK OTELLERDE DE
AÇLIK ÇEKTİM AÇLIK GREVİ DE İÇİNDE VE
TATMADIĞIM YEMEK YOK GİBİDİR

OTUZUMDA ASILMAMI İSTEDİLER

KIRK SEKİZİMDE BARİŞ MADALYASININ BANA
VERİLMESİNİ

VERDİLER DE

OTUZ ALTIMDA YARIM YILDA GEÇTİM DÖRT
METRE KARE BETONCU
ELLİ DOKUZUMDA ON SEKİZ SAATTA UÇTUM
PRAG'DAN HAVANA'YA

LENİN'İ GÖRMEDİM NÖBET TUTTUM TABUTU
NUN BAŞINDA 924 'DE
961 'DE ZİYARET ETTİĞİM ANITKABRİ
KİTAPLARIDIR

PARTİMDEN KOPARMAĞA YELTENDİLER BENİ
SÖKMEDİ

YIKILAN PUTLARIN ALTINDA DA EZİLMEDİM

951 'DE BİR DENİZDE GENÇ BİR ARKADAŞLA
YÜRÜDÜM ÜSTÜNE ÖLÜMÜN
52 'DE CATLAK BİR YÜREKLE DÖRT AY
SIRTÜSTÜ BEKLEDİM ÖLÜMÜ

SEVDİĞİM KADINLARI DELİ GİBİ KISKANDIM
SU KADARCIK HASET ETMEDİM ŞARLO'YA BİLE
ALDATTIM KADINLARIMI
KONUŞMADIM ARKASINDAN DOSTLARIMIN

İÇTİM AMA AKŞAMCI OLMADIM
HEP ALNIMIN TERİYLE ÇIKARDIM EKMEK
PARAMI NE MUTLU BAŒA
BAŞKASININ HESABINA UTANDIM YALAN
SÖYLEDİM
YALAN SÖYLEDİM BAŞKASINI ÜZMEMEK İÇİN
AMA DURUP DURURKEN DE YALAN
SÖYLEDİM

BİNDİM TRENE UÇAĞA OTOMOBİLE
ÇOĞUNLUK BİNEMİYOR
OPERAYA GİTTİM

ÇOĞUNLUK GİDEMİYOR ADINI BİLE
DUYMAMIŞ OPERANIN
ÇOĞUNLUĞUN GİTTİĞİ KİMİ YERLERE DE
BEN GİTMEDİM 21'DEN BERİ

CAMİYE KİLİSEYE TAPINAGA HAVRAYA
BÜYÜCÜYE
AMA KAHVE FAUNA BAKTIRDIĞIM OLDU

YAZILARIM OTUZ KIRK DİLDE BASILIR
TÜRKİYE'MDE TÜRKÇEMLE YASAK

KANSERE YAKALANMADIM DAHA
YAKALANMAM DA ŞART DEĞİL
BAŞBAKAN FİLÂN OLACAĞIM YOK
MERAKLISI DA DEĞİLİM BU İŞİN
BİR DE HARBE GİRMEDİM
SİĞİNAKLARA DA İNMEDİM GECE YARILARI
YOLLARA DA DÜŞMEDİM PİKE YAPAN
UÇAKLARIN ALTINDA
AMA SEVDALANDIM ALTMİŞİMA YAKIN
SÖZÜN KISASI YOLDAŞLAR
BUGÜN BERLİN'DE KEDERDEN GEBERMEK-
TE OLSAM DA

İNSANCA YAŞADIM DİYEBİLİRİM
VE DAHA NE KADAR YAŞARIM
BAŞIMDAN NELER GEÇER DAHA
KİM BİLİR

Bu OTOBİYOGRAFİ 1961 YILI
11 EYLÜLÜNDE
DOĞU BERLİN'DE YAZILDI

GEÇENLERDE MEZARINDA OTLARI KE-
SEN GENC BİR KIZ, GÖRDÜM. YÜZÜ TANI-
DIK GELDİ. BENİ GÖRÜNCE GİTMEME YEL-
TENDİYSE DE KALMASINI RİCA ETTİM. SE-
NİNLE HİÇ TANISMAMIS, AMA ŞİİRLERİ-
Nİ ANNESİ SAYESİNDE SEVMİŞ. EVLERİN-
DE TÜM KİTAPLARIN, ŞİİRLERİN, YAZILA-
RIN VARMIŞ. AİLEDEN BİRİ GİBİ YAŞIYOR.
MUŞSLIN ONLARLA. (*)

- bittli -
Sancar İMZA
2017

(*) Vera Tulyakova Hikmet, Bahtiyar Ol Nâzım

